

■ **Jesus Estrada Arrondo**

36ko Gerran fusilatutako osabaren kasua argitzea du bandera

ARGIA

2007ko maiatzaren 6a | LXX. urtea | 2.087 zenbakia | 3,60 euro

Lluís Pasqual

Arriagako arte aholkularia:

“Arriaga zezen plaza da,
ikuskizun asko ezin
daitezke ekarri”

- **Jokin Apalategi, soziologoa** "Demokraziak erakargarritasunez irabazi behar du gerra hau"
- Herrialde aberatsak ere **ur eskasia** nozitzen hasiak dira

**Solteroak
Bakarrik, nahi dudalako**

Palestinako taupadak

"Palestinara mundu guztia dago begira. Baina Palestina barrutik ez dira gauzak berdin ikusten. Barrutik sentimenduak hitz egiten du, eta sentimenduaren hitza da garrasi bat, malko bat, edo taupada bat. Taupada horiek entzutera etorri gara gu, eta taupada horiek helaraziko ditugu Euskal Herrira, barru honetatik".

Ametz Arzallus

Jerusalem gauez

Photo © Txomin Txueka

**Ametz Arzallus eta Txomin Txueka
Palestinatik zuzenean.**

Maiatzaren 2tik 15era kanal berezia:
www.argia.com/palestina

PALESTINAKO TAUPADAK

Eman eta jaso.

Zure ekarpena, denon mesede.

Adineko pertsonak, ezgaitasunari laguntzak, Beasain-Durango, Leidor, Aiako Harria-Arditurri, denontzat kirola, l+G+b... Gipuzkoa hiria.

www.gipuzkoa.net/ogasuna/renta

902 100 040

APIRILAREN 20tik EKA1NAREN 25era

Gipuzkoako Foru Aldundia
Diputación Foral de Gipuzkoa

Gaiak

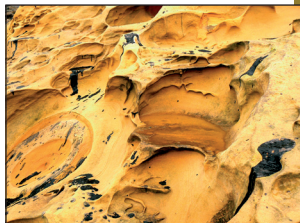
- 18 Herri Urrats: Elebitasuna sustatzeko elkarlanean.** Jon Gonzalo.
20 Papergintzaren negozio iluna paper zurian jarri duen liburua. Álvaro Hilario Pérez de San Román.

Iritziak

- 23 Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
24 Angel Erro. Ttakun (h)errenka.
25 Juan Mari Arregi. Egungo "Chicagoak".
26 Ixabel Etxeberria. Frantziako presidentzialen karietara. Juan Ramon Makuso. Biktima.
27 Aurelia Arkotxa. Kurri. Joxemari Ostolaza. Aurpegi.
28 Jon Martin. Bertso berriak. Meditazioari jarriak.

Erdiko kaiera

- 33 Argitalpenak.** Iker Barandiaran eta Pilar Iparragirre.
36 Ezpalak. Jon Torner eta Jon Artano.
38 Denbora-pasak. Ana Zambrano eta Kike Amonarritz.
40 Ihesi: Pasaia-Hondarribia I. Muskilda Tellabide eta Asier Agirresarobe.
44 Makina bat kontu. Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua, Jakoba Errekondo eta Nagore Irazustabarrena.

Galipota orbanak higadurak sortutako albeolotan, Jaizkibelen.

Termometroa

- 48 Jokin Apalategi: "PSOE inkisizio prozesua ez dela aski jabetu da eta prozesu demokratikoari eusten dio".** Mikel Asurmendi.
52 Idiazabalgo euskara plana: herri euskalduna ez dago salbu. Maddi Soroa.
54 Bero-beroan. Xabier Letona, Onintza Irureta eta Juan Mari Arregi.
56 Net Hurbil. Lehortearekin aberatsak ere egarritzen dira. Pello Zubiria.

6 | Solteroak

Bakarrik bizi nahi dut

Lehen *neskazahar* eta *mutilzahar* zirenak euren burua eta inguruko lagunak zaintzeko denbora har dezaketen pertsona independenteak dira gaur egun. Nahi dutelako bakarrik bizi direnen gaineko pertzepzioa aldatu da gure gizartean eta gero eta ohikoagoak dira. Euren bizimodua ezagutu nahi izan dugu.

05 | Deabruaren abokatua: Aiora Zulaika Sustrai Colina

29 | Lluís Pasqual 58 | Azkena Unai Brea Jose Ignazio Ansorena

12 | Jesus Estrada Arrondo

1937ko martxoaren 31n Gasteizko Bakea kartzelako 16 preso "libre" utzi zituzten. Lizarrara bidean zeramatzatela ordea, berebiletatik jaitsi arazi eta fusilatu egin zituzten. Jesus Estrada Arrondo horietako baten iloba da eta agiri-tan osaba hila ez, fusilatua izan zela agertzea du xede.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estibx Eizagirre. Erredakzioa: Urko Apaolaza, Jon Artano, Mikel Asurmendi, Gorka Bereziartua, Mikel Garcia eta Onintza Irureta. Argazkilaria: Dani Blanco. Produzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Lore Agirrezabal, Naiara Irureta, Eli Pombo eta Jon Torner.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Azpiroz. Publizitatea: Nere Armendariz, Urko Vivar. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marjo Aiertza, Mari Karmen Loiarde, Aloña Soraluze. Bezeroen harrera: Olatz Korta.

Argitalpenak: Arantza Egaña. Zerbitzuak: Joxe Mari Irazusta.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxe: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTA-ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetzak: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 130 euro. Ipar Euskal Herria: 160 euro. Espainia: 130 euro. Beste atzerriak: 165 euro. Airez: 260 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaiña Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko argazkia: Dani Blanco.

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak
diruz lagundua

“Inutilak balira bezala tratatzen ditugu haurrak”

Aiora Zulaika | Pirritx

Txikitan, lehengusuen arteko antzerkiak antolatzen zituen. Institutuan, matematikak saihestearren hautatu zuen grekera. Ikasle ona izan arren arte ederretan matrikulatu zen. Orain...

SUSTRAI COLINA

Argazia: Dani Blanco

“Pailazo bat zara!”

Zer litzateke zirko bat pailazorik gabe?

Esaiezu hori gurasoei...

Txikitan, *Eginen* azaldu zen pailazoen erreportaje bat moztu, armarioan itsatsi, eta “nik pailazo izan nahi dut” esan nuen.

Zer moduz pailazogintzaren aparretan?

Kontziente gara mundu txikia dela, eta gauza txukunak egin, eta gure buruarekin gustura egoteko lan asko egin behar dela.

Urtero ikuskizun bat.

Zuzeneko pailazoak gara. Horrek ematen digu gertutasuna gure zaleekiko.

Izan ere, pailazo ofizialak beste batzuk dira...

Guk pailazo herrikoiak izan nahi dugu. Herriko pailazoak.

Horregatik izan zinen zinegotzi?

Argi neukan ni ez nintzela politikaria, herritar bat baizik, eta konpromiso hori zor niola Lasarteri.

Konpromisoa, Elesperen atentatuaren ondorena...

Banekien erasotuak izango ginela, ez nekiena zen zer mailara arte. Ordura arte ez nintzen jabetu etsaiak nituenik.

Nola ematen zaio buelta?

Herritarrak ginelako atera ginen aurrera. Ausardiaz jokatu zuen taldeak, eta ausardiaz jokatu zuten taldea beraien herrietara eraman zutenek. Askoren lanpostuak egon dira kolokan.

Zuenak ere... Profesionaltasunak prezio bat du.

Gutxieneko saio batzuk lotu, egin nahi duguna egin dezakegun ikusi... Buruhaustea da, baina saia-

tzen gara enpresak taldea baldintza ez dezan. Taldea gara enpresa baino gehiago.

Merchandising eta guztiko taldea!

Ikusita dago ateratzen dena saldu egiten dela. Baina pailazo talde bat gara, eta gauza txukun eta hezitzaileak plazaratu nahi ditugu.

Adibidez?

Hurrengo urtean Mari Mototx-i mototxak eroriko zaizkio, minbizia izango du. Gaixotasunaren gaia landuko dugu. Gai horiek ere landu behar dira haurrekin.

Pailazoak eta minbizia?!

Ez da minbizia bakarrik. Hiru hilabeteen behin umeak gaixotasun bat pasatzen du eta gizarteak ez daki gaixo egoten. Hezitzaile eta eredu izan nahi baduzu, edozein gai tajuz, koherentziaz, eta pentsamenduz landu behar duzu.

Hori da hori umeak tratatzeko modua!

Askotan inutilak balira bezala tratatzen ditugu. Argia eta zuzena bazara umeak oso ongi ulertuko du. Edozein gairi buruz.

Riki-riki katxiporreta patata-tortilla?

Saiatzen gara gauza berritzaile, osasungarri, eta freskoak sortzen. Kulturgintzan eta irakaskuntzan dabilen ororen kezka izan behar luke.

Gauzak egiteko instituzioen zain ezin dela egon dio Porrotxek.

Instituzioek asko baldintzatzen dute lana. Menpekotasunak muga gehiegi dauzka.

Mugak hausteko daude.

Gu autogestioan oinarritzen gara, eta zorionez, jende askok maite gaitu. ■

Solteroak

Konplexurik gabeko klase sozial indartsua

Ezkongabeak beti egon dira, edozein familiatan. *Neskazaharrak* eta *mutilzaharrak* nonahi eta noiznahi. Baina dirudienez, edo komunikabideek diotenez, inoiz ez dira orain beste egon. Eta inoiz ez dute oraingoa bezalako bizimodu aske eta eroso izan. Lehen baztertuak eta kritikatuak, orain askotan goraipatuak. Euren bizimodua ezagutu nahi izan dugu.

IZASKUN JAUREGI

Argazkiak: Dani Blanco

ARGITU DEZAGUN ezer baino lehen: ezkongabeez ari garenean ez gara ezkontzaz ari, bikotekidea izateaz baizik. Jakina baita gaur egun ezkonduak ez dauden bikote asko etxe berean bizi direla. Bakarrik bizi diren eta bikotekiderik ez dutenei buruz mintzatuko gara hemen. *Bridget Jones* edo *Sex in New York* bezalako film eta teleailek erakutsi dizkiguten gazte-heldu independente horiei buruz. Klase sozial berri bat sortu dela diote batzuek: singleak, banakakoak edota bakoitiak deiturikoa. Estatistiketan, bakarrik bizi diren 25 eta 60 urte bitarteko pertsonak sartu ohi dituzte zaku horretan. Horien artean, hala ere, mota askotakoak daude: bananduak edo dibortziatuak, alargunak eta ibilbide luzeko ezkongabeak.

Single hitza AEBetan sortu zen. Han, 50eko hamarkadatik ezkonduakoen kopuruak %80tik %50era egin du behera. New Yorken esaterako, etxeen %70ean pertsona bakarra bizi da. Europan pertsona bakarrek 46 milioi etxe daude. Joera orokorra da, baina ezin da orokortu, Isabel Larrañaga EHUKo Soziologia irakasleak esan digunez. Europa iparraldean gazteak bakarrik bizitzera joan ohi dira, tradizio handia dago. Euskal Herrian, egin diren ikerketen arabera behintzat, ezin da horrelako fenomeno batez hitz egin. Gurean, familiaren tradizioak pisu ikaragarria du oraindik eta etxebizitzaren salneurriak eragin izugarria. “Bakarrik bizitzea trantsizio egoera bat da hemen, bikotekidea izan, bikotekidearekin bizitzen jarri edota familia izan artean, baina gutxi dira bakarrik bizitzea

erabaki eta egiten dutenak. Hemen behin-behinekoa da bakarrik bizitzearena. Europa iparraldean, ordea, erabaki baten ondorio”. Mediterraneo zonalde guztian gertatzen da Euskal Herrian bezala. Beraz —ohartarazi digu Larrañagak— kontuz ibili behar da iragartzen diren “fenomeno” hauekin. Pertsona bakarrek etxeak 1981ean EAEn %7,7 ziren; 2001ean %20,3. Baina bakarrik bizi direnen kopurua handia da, batik bat, zahartzaroan, eta gehienbat, emakume alargunei dagokie. Eustat-ek plazaratu berri duen txosten sozioekonomikoak ere horrela baieztatzen du: “Aski zabaldua den uste bat, pertsona bakarrekoen etxe kopurua eta familiaren etxetik emantzipatutako gazteena bateratsu hazten direlakoa, ez da betetzen. Gazte horiek bakarrik bizi diren pertsonen %5 baino ez dira”.

Txikia izanik hazten

Zehaztapenak zehaztapen, singleen multzo honetan sailka daitezkeen pertsonen kopurua haziz doa, baina Europa iparraldean eta Ameriketako baldintzak ez baitira egokienak: etxebizitza garestiak, alokairuko etxeen eskaintza murrizta, gazteen lan baldintza kaskarrak... “Bakarrik bizi ahal izateko dirua eduki beharra dago”, dio Larrañagak, eta hain zuzen, pertsona bakarra bizi den etxebizitzaren kopurua herrialdearen garapenaren adierazle bihurtu da. Aldi berean, kopuru horrek bertako biztanleen independentzia emozionala eta soziala adierazten ditu.

Laztan festak

Bakarrik bizitzea eta bakarrik egotea ez da gauza bera. Bakardadea zerbait objektiboa da, baina badu osagai subjektiboa ere: bakarrik sentitzea edo ez. Sagrario Yarnoz EHuko Psikologia irakasleak dioenez, bakardadea, bakarrik sentitzea alegia, beti osasun falta kontsideratua izan da eta posible da norbaitekin bizitzea eta bakarrik sentitzea.

AEBetan, mundua hotzegia zela iritzita, Cuddle Party-ak jarri dituzte martxan. Sekulako arrakasta dute eta Europara ere iritsi dira. Nahi duenak hegaldi bat hartu eta Berlin edo Amsterdamera joatea besterik ez du. Cuddle Party-ak Mimosen Festak dira. Bertaratzen direnek mimoak, masajeak eta laztanak jasotzen dituzte. Mimosen Festa hauetan parte hartzen dutenak 25-55 urte bitartean izan ohi dute. Munduko herrialde garatuetan dute arrakasta horrelakoak, single gehien dauden herrialdeetan. Jasaten ari garen indibidualizazio prozesuaren ondorioa izan daiteke: adin horretan daudenek ere ez dute behar adinako maitasun adierazpenik jasotzen edo ematen, eta hori lortzeko ordaindu egiten dute. 15 eurogatik bi ordu eta erdiko saioak jaso daitezke. Pijama baino ezin daiteke eraman jantzita, eta burkoa, koxina edo pelutxeak balia daitezke.

Herrialde garatuetan ematen den fenomeno delat ezin gezurtatu, egoera ekonomiko ona behar baita. “Bizimodu honen jatorria hedonismoa da neurri handi batean, eta azpigarapean bizi denak zaila du hedonismo hori bizitzea”, dio Larrañagak.

Banakako hauek publizitatearen, komunikabideen eta aisialdiaren inguruan eraikitzen den ekonomia sortzailearen objektu eta subjektu dira gainera: eurak dira produktoreak, eurak sortzen denaren kontsumitzaileak. Diskoak, liburuak, bidaia, afari exotikoak, alkohola... Gazteak dira nagusi horrelakoak erosten. “Baina hori beti horrela izan da”, esan digu Larrañagak. Izan daiteke. Baina ezin da ukatu indibidualizazio prozesu batean bizi garenik, eta Iraultza Frantsesetik hona norberak bere zibilizazio gehiago eta arreta handiagoz begiratzen dio.

Sagrario Yarnozek, EHuko Psikologia irakasleak indibidualizazio prozesu horren beste alderdi batzuk ere aipatu dizkigu: “Garai batean jendeak besteen beharra zeukan irauteko. Orain, gizarte antolaketa ahalbidetzen du bakarrik irautea”. Are gehiago, batzuetan besteekin egoteko denbora gehiago eskaintzen du. Carmen Alborchek *Solas* liburuan esaten duenez, “ezkongabeei buruz dagoen ustearen egoera zibiletik –ezkongabea– sentimendura pasa gara –bakardadea–, kontuan hartu gabe bakarrik bizitzea ez dela isolatua bizitzea. Batzuetan, gainera, kontrako egoera sortzen du, denbora gehiago izateak besteekin harremanak eta elkar-etzak izateko gure gaitasuna zabaltzen baitu”. Agian horregatik bikote gero eta gehiagok erabakitzen du bakoitza bere etxean bizitzea.

Marketinaren jomuga

Singleak honela definitzen dituzte marketineko ikerketek: hogeitaka eta hirurogei urte bitarteko “gazteak”; unibertsitate mailako ikasketekin; estatus ekonomiko eta kultural altukoak; normalean hiri handietan biltzen dira eta beraien burua zaintzea gustatzen zaie: forma fisikoa eta osasun mentala.

Emakumeak lehenengo

Bakarrik bizi diren gazte-helduen kopuruaren hazkundeak beraz, indibidualizazio prozesua du oinarri. Emakumea etxetik kanpora lanera irtetea izan da neurri handi batean prozesu honen sustatzailea. Ordura arte, etxean bi behar zeuden: bata, zaintza lana, berak betetzen zuena. Bestea, ekonomikoa, gizonaren zeregina. Baina emakumeak ordaindutako lana erdiesten, bi behar horiei berak bakarrik aurre egitea lortu zuen. Emakumeak izan dira beraz, Lluís Flaquer Bartzelonako Unibertsitate Autonomoko Familia Politiketan aditua den soziologoak dioenez, bakarrik bizitzeko joera honen bultzatzaileak.

Beste kontu bat da ea gizon baino emakume gehiago bizi diren bakarrik. Datuek orokorrean baietz diote: 2001ean EAEn zeuden lagun bakarrek etxetatik, %8,3tan gizonetako zen kide bakar hori; %11,9tan, berriz, emakumea. Baina lehenago aipatu dugun moduan, alargun eta dibortziatuen zifrak zerikusi handia du horrekin. Izan ere, banantzen diren bikoteetan ere askoz gehiago dira gurasoen etxera itzultzen diren edota beste bikotekide batekin elkartzeko diren gizonak, emakumeak baino. Zergatik? “Oraindik ere berdintasunaren arazoa dagoelako”, erantzun digu argi Yarnozek. “Bikoterik berdinean ere beti kargaren proportzio handiagoa hartzen du emakumeak. Orduan imajinatzen dut emakumeok oso sinplea den batuketara egiten dugula: zertarako kargatu lan gehiago-

Klase kontsumista berria

Bilatzen hasita harrituta geratzen da bat ezkongabeei bideratuta asmatu dituzten ekintzekin. Esaterako, Parisen, 1985ean egin zen Lehenengo Ezkongabeentzako Saloia. Bertan ezkongabeei zuzendutako produktu eta zerbitzuak eskaintzen dira, eta aldi berean, produktu eta zerbitzu horiek publizista eta ikerlarien ikerketen iturri dira. Bartzelonan, 2005ean egin zen lehenengo aldiz Singles Saloia (www.salonsingles.net). Bestalde, Espainiako Estatuan banakakoentzako aldizkari eta elkarteak sortu zen 2000. urtean (www.revistaimpar.com). Urteko 200 euro ordaintzen dituzte kideek. Gaur egun, gai bera lantzen duten beste hainbat web gune martxan dira. Badira singleentzako zerbitzuetan espezializatu diren enpresak ere: bikotearen banantze uneetan laguntzen zaituen enpresa, adibidez, edota banakakoentzako bidaiak antolatzen dituenak.

Adituen ustez, ezkongabeek ez dute gehiago xahutzen, baina duten dirua euren buruan inbertitzen dute.

Bada, singleen estereotipo hau betetzen dutenek lagunak bihurtu dituzte familia eta telefono mugikorra eurekin uneoro komunikatzeko erreminta. Sarri, bakarrik bizi direnak lagunarekin joaten dira medikuarengana, etxea elkarrekin margotzen dute edota elkarrekin joaten dira oporretara eta kirola egitera.

Hala ere, gaur egun oraindik ez da samurra bizitza bakarrik egitea. Zailtasunak handiak dira. Esaterako, gremioek beti norbait etxean izatea espero dute lan orduetan. Pixkanaka ordea, eta marketin azterketak direla tarteko, ari dira gauzak aldatzen. Lehen, bakarrik bizi zen norbaitentzat zenbait janari erostea arazoa zen, alferrik galtzen zitzaizkiolako. Orain, hainbat gunetan prestatutako etxeko janaria eros daiteke, banakakoentzako neurrian gainera. Horrelako dendak ugaritzen ari dira gure inguruan, eta horietako asko janari ekologikoa edota etxekoa prestatzen eta saltzen saiatzen dira. Bezeroak ezkongabe gazteak dira batez ere. Gune komertzialetan, gaur egun xerra bakarreko bandejak, platano bakarreko paketeak, elektrotresna gero eta txikiagoak... eros daitezke. Metro koadro gutxiko apartamentu eta estudioak ere ugaritzen ari dira.

Formatu berriko produktu hauen ugaritzea TNS WorldPanel kontsultoreak eginiko *Bakarrik bizi, lagun bakarreko etxean 360 gauduak* ikerketaren emaitzetan eta antzekoetan oinarritzen da. Ikerketa horrek honako deskribapena egiten du singleen ohiturei buruz: egunero plazer txikiak baimentzen dizkiote beren buruari, hala nola bonboiak, fruitu lehorrak, izozkiak, txokolatezko gailetak... Ardoa eta gama altuko jogurten kontsumitzaile handiak dira. Singleak gasolina-zerbitzuguneetako eta ordutegi malgua duten dendetako ohiko beze-

rekin beste antolaketa batekin ondo moldatuko banaiz?").

Singleen fenomeno deitzen duten honen arrazioen artean, hainbatek egoismoa ere aipatzen du, hau da, inor jasateko ezintasuna. "Ez dut uste orain gutxiago jasaten dugunik. Zerbait izatekotan, aukera diferenteak aurreikusten ditugula esan beharko genuke. Aukera horien artean ez da sakrifizioa edo errutina sartzen". Aldi berean, beste faktore batek ere badu zerikusia bikotea ez izatearekin: bikotekidearengandik askoz gauza gehiago espero ditugu orain, eta produktua azkarrago agortzen dugu eta aldaketa gehiagorekin. Orain, egoera zibilak ez du garai bateko esanahirik: ezkondu edo ezkongabe izateak ez du benetan norberaren egoera adierazten. Gaur egungo eredia "segidako monogamia" da. Eta tartean, bakarrik bizitzeko une ugari daude.

Kontsumoa bideratzen dutenek hori guztia badakite. "Ez dut uste botere politiko edo ekonomikoak horrelako giza-multzoa sustatu duenik. Baina garbi dago botereak etekina atera nahi diola", aitortu digu Larrañagak. Gizartean balore aldaketa bat eman da. Eta zenbaitek aprobetxatu egin nahi du.

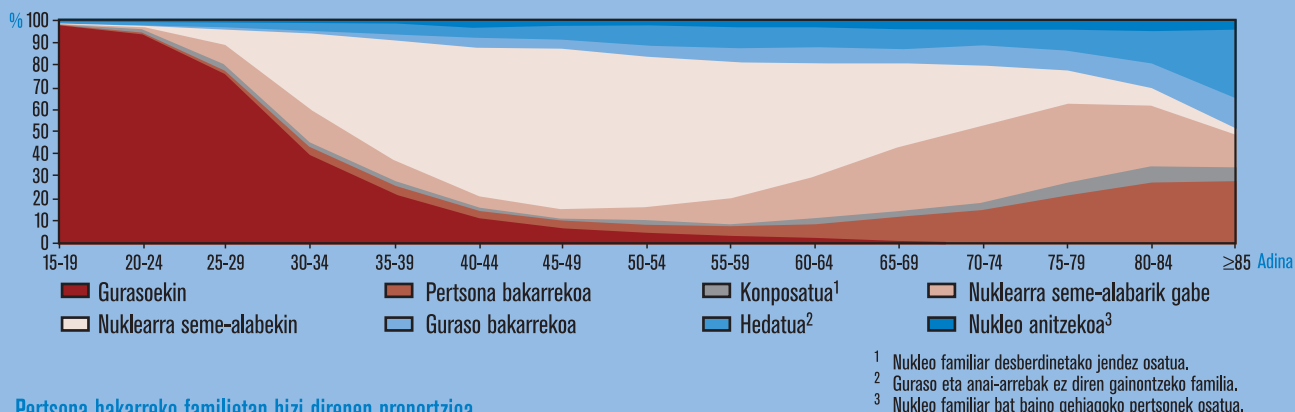
Lagun familiak eta produktu eskusiboak

Bakarrik bizitzeak ez du esan nahi familiarik ez izatea. Ohiko familia eredia aldatzen ari da.

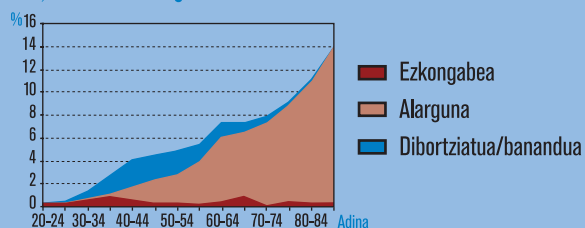
Carmen Alborchen esanetan, bakarrik bizitzea ez da isolatuta bizitzea. Denbora gehiago izateko besteekin harremanak izateko gure gaitasuna zabal dezake

Fenomenoaren neurriak

Famili bizikidetzat motak adinaren arabera EAEn

Pertsona bakarrek familiatan bizi diren proportzioa EAEn, adinaren eta egoera zibilaren arabera

Lagun bakarrek etxeen indizea EAEn

Urtea	Etxeak guztira	Lagun bakarrek etxeak					
		Guztira	%	Gizonak	%	Emakumeak	%
1991	632.075	73.648	11,7	25.177	4,0	48.471	7,7
1996	683.735	105.171	15,4	39.184	5,7	65.987	9,7
2001	748.967	151.855	20,3	62.428	8,3	89.427	11,9

Iturria: Eustat. Inkesta Demografikoa 2002.

✓ **Europar** lagun bakarrek 46 milioi etxe daude. Herrialdeka, Irlandan daude gehien (%55), ondoren Finlandian (%50), Suedian (%50), Frantzia (%50) eta Danimarkan (%45).

✓ **Espainiako Estatuan**, INEren datuen arabera, 2001ean 5,6 milioi single zeuden. 2005ean, 7 milioi. Kopuru horren barruan sartzen ziren, 5.800.000 inguru ezkongabe, 545.000tik gora alargun, 650.000 banandu inguru eta 407.000 dibortziatu.

roak dira. Kozinatzerakoan batez ere produktua egosi eta erre egiten dituzte, eta ez hainbeste frijitu. 65 urte azpitiko ezkongabeek askotan otorduak etxetik kanpora egiten dituzte, nahiago dute denbora etxetik kanpora igaro, zinemara joan edota gauez ateratu... eta ezkongabe gazteek euren etxeko despentsa astelehenean betetzen dute. Pizzak afaltzeko ohiko aukera dira. Eta etxeko animalia baten konpainia dute gustuko.

Ikerketaren arabera, hamar urtetan singleen kopurua bikoiztu egin zen Espainiako Estatu-

Produktuak banakakoentzako neurrian saltzen dituzten denda eta supermerkatuak areagotzen ari dira gure inguruan.

tuan; Frantzia, Erresuma Batua, Herbehereak edo Alemanian %30a dira ezkongabeak; eta iparraldeko herrietan, etxeen %37an behintzat pertsona bakarra bizi da. Horiek denak marketen azterketen jomuga bihurtu dira. Baina, egia al da ezkongabeek familian edo bikotean bizi direnek baino diru gehiago xahutzen dutela? Adituen ustez ez dute gehiago xahutzen, baina duten dirua euren buruan inbertitzen dute. Eta hor dago ezkongabeen eta marketen enpresen artean dagoen erakargarritasunaren giltza. Lehen esan bezala, bi norabideko harremana da hori: eurak dira sortzaileak, eurak erosleak.

Bakardadearen lana

Bakardadeak lanak ematen ditu: etxea aurkitzea eta hori ordaindu ahal izateko dirua lortzea. Lanak etxeko berezko ardurak eramateko. Lanak erosteko. Bakarrik egoteko. Izan ere, bakardadeak bi esanahi hartzen ditu kultura ezberdinetan: fisikoa eta emozionala. Eta bi alderdiek lanak ematen dituzte. Fisikoak aipatu ditugu. Emozionalak ordea, lan astunagoak ekartzen ditu sarri. Bakarrik egotea gauza bat da, bakarrik sentitzea beste bat. Pentsalari ugari azpimarratu du bakardadearen lana ezagutzearen garrantzia. Erich Fromm psikologo alemaniarak esaterako zera dio: beharrezkoa dela bakarrik egoten jakitea besteak maitatzeko,

INES URRUTIA

modu horretan desioaren arabera mugitzen garelako eta ez beharrak aginduta.

Batera zein bestera, kontua da ezkongabe dauden gazte-helduen artean askok ez duela aukera hori aukeratu, etorri egin zaiola, eta nahiago lukeela bikotekidea izan. Beraz, orain arte azaldu dugun bizimodua zenbaitetan ez da desio kontua, behar kontua baizik. Modan dago eta ondo ikusia da, baina aldi berean asko zabaldua den ustea da gero eta zailagoa dela behin 30 urte betetakoan bikotekidea aurkitzea, Sagrario Yarnozek azaldu digunez. “Ematen du adin horretara iritsita, eta batez ere emakumeak, ez badute bikotekiderik ikaratu egiten direla. Filmetan asko ageri da hori”. Inori entzun diozu esaten “jende interesgarria harrapatuta dagoela” jada? Bridget Jones-i adibidez? Horrek “bakardade erromantikoa” du izena. “Familia eta lagunak izanda ere, pertsona berezi horren beharra existitzen da, eta behar espezifikoak da. Txikitan izandako atxikimendu irudiak zerikusi handia du horretan. Eta atxikitako irudia normalean amarena izaten da. Horren arabera harremanetan jartzeko modu ezberdinak omen daude: batzuek azaleko harremanak nahiago dituzte, bestela itota sentitzen direlako. Beste batzuek, pertsona berezi hori ez badute, erabat larrituta sentituko dira, eta harreman bat dutenean agian gehiegi ito dezakete bestea. Beste batzuk, harremana behar izanda ere, gai dira mugak jartzeko eta ez itotzeko.

Ez hain handia, ez hain zaharra

Singleak bezalako fenomeno soziologikoez hitz egitean kontu handiz ibili beharra dagoela esan digu Isabel Larrañagak. “Fenomeno hauek ez dira hain berriak ezta hain handiak ere, aztertzen hasten bazara”. Gazte-helduen joerak aztertzerako orduan, gurasoen jarrera ere aztertu behar dela uste du: “Orain gazteak diren horien gurasoek seme-alabekin zein estrategia erabili duten ikustea garrantzitsua da, ez ote duten nahiago izan eskuzabaltasuna mugaraino

Zurekin baina zu gabe

Badira ezkongabe bezala bizi diren bikoteak ere: bikotekide bakoitza bere etxean bizi eta nahi dutenean elkartzen direnak, alegia. Gero eta gehiago dira eta *Living Apart Together* edo LAT deitzen zaie. Zergatik gertatzen den hori? Hain zuzen, gero eta garrantzi gehiago ematen diogulako bakoitzak norberaren bizitzari, askatasunari. Bakarrik bizitzeak bakardade sentimendua ekar dezake batzuetan; baina bestalde bakarrik biziz gero, ez dago etxeko ardurak edota ardura ekonomikoak inorekin partekatu beharrik. Modu horretan bizi diren bikoteek ez diote besteari une bakoitzean egiten dutena azaldu beharrik, ez dute zertan elkarrekin bizitzeak ekar dezakeen errutinaren zama eraman beharrik.

Garai batean presio soziala oso handia zen zentzu honetan. Gaur egun ez dago horrelakorik, edo behintzat txikiagoa da. Hogeitaz inguruko gazteen jokaeran nabarmenak dira presio sozial hori ahultzearen ondorioak: lehen bikotekideak zuen lehentasuna, eta nolabait lagunak alde batera uzten ziren. Orain, alderantziz da: lagunak dute lehentasuna eta bikotea une jakin batzuetan elkartzen da. Hogeitaz urteko gazte horien segida izan daiteke LAT-ena. Horregatik gero eta ohikoagoa da bikotean norberak bere etxea izatea eta gero, kideek nahi dutenean, elkartzea. European, taldean bizitzea ere oso ohikoa da: bikotekide bat bere lagunekin bizi daiteke eta bestea bereekin. Dena den, horrela bizitzeak ez du esan nahi bikoteak ez duenik konpromiso sendorik.

eraman seme-alabak galdu baino. Horrela baino ezin dira azaldu gaur egungo hainbat joera: seme-alabek gurasoen etxean ere nahi dutena egitea, logela euren eremu pribatu bihurtzea, gurasoen bigarren etxebizitza seme-alaben esku uztea, seme-alabei etxea erostea...”.

Gizarteko eredu hauek guztiak soziologian daude oinarrituta. Yarnozek garai bateko *yuppieak* ekarri dizkigu gogora. 80ko hamarkada inguruan, oraingo sinpleen antzeko fenomenoak zen.

Yuppieak profesionalak eta gazteak ziren; bikotean bizi ziren (kasu hartan) baina seme-alabarik gabe; eta ekonomikoki maila altua zuten. Ezagun egiten zaizue deskribapena? ■

Bikotekidearengandik gauza
gehiago espero ditugu orain, eta
produktua azkarrago agortzen
dugu. Egungo eredu “segidako
monogamia” da

Aritz Ondo, 69 • 20305 Irun • Tel: 943 635518 • Faxe: 943 638718
e-posta: info@hotelatalaia.com • web orria: www.hotelatalaia.com

Jesus Estrada Arrondo

«Gerraren ondorioz hilak ez, fusilatu egin zituzten!»

1937ko martxoak 31. Gasteizko Bakea kaleko kartzelan libre utzi dituzte hamasei lagun.

Ondo libre. Bi ibilgailutan sartu eta Lizarrara bidean Azazetan gora abiatu dira. 16. kilometroa agintzen duen mugarria baino lehen geratu dira. Preso “libre” utziak jaitsi arazi dituzte. Abadearekin egin dituzte azken hitzak. Binaka lotu eta mendian barrena ibili dituzte berrehun bat metro iturrira iritsi arte. Han, zuloa eginarazi diete. Tiroka hartu dituzte gero. Hilik dautzate hamaseiak. Azazetan gora. Toki gorde ezkutuan. Bertara ekarri gaitu hildako baten ilobak, haren izen berekoak: Jesus Estrada. “Hementxe asasinatu zituzten”, esan digu, lurra hartuz eskuan...

MIEL A. ELUSTONDO

Argazkiak: Dani Blanco

...

Zortzi-bederatzi urte daramatzat lan honetan. Ekin nionetik, hainbat ohar ditut bildu eta idatziak. Hasiera hari dagokion bat irakurriko dizut, tankera eman diezaiozun. “Frantzisko Kintana Estibaltzen etxean izan naiz 2000ko apirilaren 19an. Nire lankide baten aita da Frantzisko. Gorpuak non lurperatu zituzten jakin nahi nuela adierazi diot. Berak leku zehatzera eraman ninduen. Frantzisko Kintanak 18 urte zituen sasoi hartan...”.

1937an, Azazetakoa gertatu zenean...

Bai. Kintanarekin hitz egin ondoren idatzitako oharak ditut hauek. Izan ere, grabagailua ikusi zueneko isildu, mututu egin zitzaidan. Hortaz, berriketan jardun behar izan nuen gizonarekin eta, ondoren, paperean jarri nuen gogoan geratu zitzaidana. Irakurtzen segituko dut: “18 urte zituen sasoi hartan. Dio beste zenbait neska-mutilekin batera joan zela hil zituzten lekura. Ez du gogoratzen zein izan ziren berarekin. Oine-

takoak eta beste ikusi zituzten lur artean barreiatuta. Ez zen hara atzera egundo itzuli eta ez daki gainerakoak itzuli ziren ala ez. Gerora, gorpuak 1978ko uztailaren 31n ateratu zituzten. Hildakoen senide batek, Pedro Ruiz de Azuak —hila da—, eraman zituen Lauzurika hileta-zerbitzukoak leku hartara. Salbatoreko hilerrian ehortzi zituzten. Lekua Inimiritxi izeneko iturriaren ondoan dago. Ruiz de Azua haren familia Pedro Anitua abadeari oso estu lotuta egon zen. Izan ere, Pedro Anitua Egiletako abadea zen garai hartan eta, aldi berean, Jose Luis Abaituaren tutorea zen.

Jose Luis Abaitua?

Bai, fusilatuetako bat. 1937ko martxoaren 31n Azazetako portuan fusilatu zituzten hamasei haietako bat. Frantzisko Kintana Egiletako portua bidean zeuden lehenengo etxeetako batean bizi zen. Gauez edo, zarata entzun zuten. Ibilgailuak. Garai hartan ez zegoen beribil askorik. Zer edo zer barrundatu zuten, beraz. Kontua da hamasei lagun fusilatu zituztela. Kintanak eta esaten omen zuten: “Non ibili ote dira?”, baina, noski, beldurrak airean bizi ziren eta ez zegoen ezer esaterik.

Azazetan gora, 16. kilometroa agintzen duen mugarri atzeko basoan fusilatu zuten Jesus Estrada Arrondoren osaba.

Baina jakin zen.

Pedro Anitua abadearen eskutitz bat da argi-emaile. Komisariara joan zen, galdezka: “Zer da hau? Zer gertatu da? Kartzelatik irten omen dira hamasei lagun, eta ez dira etxera itzuli. Non dira?”. Garai hartako polizia gizatar eta zitale-netako batek, Bruno Ruiz de Apodakak, antzarak ferratzera bidali zuen: “Auskalo non diren! Eurek jakingo dute! Festa eta parrandan ibiliko dira!”. Gutxi gorabehera esanda. 1942 inguruan, hiru lagun-en hezurak Azazetako zulotik erdi ezkutuan atera eta Santa Isabel hilerrian ehortzi zituzten: Jose Luis Abaituarena, Collellena eta Teodoro Gonzalez de Zaraterena. Jakin dezazun, Collell kataluniarra zen, ez zuen hemen familiarik eta Gonzalez de Zaratetarren panteoian sartu zuten.

Hiru horiek besterik ez zituzten atera.

Beste inor ez. Gainerako hamahiruak mendian geratu ziren. Badut eskutitz bat gure osaba Jose Mari Estrada Abalosek Argentinatik bidali zidana, asko lagundu didana. Osaba 1949an joan zen hara, eta ez da egundo itzuli. Honela ari da eskutitz hartan, kartzelan atxilo dagoela, bere osabarekin batera, ziega ezberdinetan bada ere: “37ko martxoaren 31n, desorduan, ziegako atea jo zieten hamasei lagunei, libre irten zitezen. Inork ez zuen susmo txarrik

Nortasun agiria

Jesus Estrada Arrondo (Gasteiz, 1942). Zazpi urte zituela hil zitzaion aita, 1949ko martxoan. Handik berehala, Argentinara jo zuten Jesusen osaba-izeba bik, osaba fusilatuaren historia osatzen lagundu dioten berriemaileak. Familiak amaren izerdi handiz egin zuen aurrera eta, haren ohoretan, “Estrada Arrondo” deitura biak hots egiteko ohitura du. 1967an kartzelan egon zelarik, 1937an aita hila zigortu zuten funtzionario berek zigortu zuten. Osabaren heriotza argitzea du bandera, aspaldidanik. Ezpata horrek zulatzen du Jesus Estrada Arrondoren bihotza eta ez du onik izango krimena aitor dezaten arte: 37ko apirilaren leheneko egunsentian Gasteiztik Lizarrara bidean, Azazetan gora, Inimiritxin egin zuten fusilamendua. Hamasei lagun hil zituzten. Haiek hil eta haien senide eta oinordeei, berriz, bizitza betea galazazieten.

egin. Gure osaba, Manuel Abalos Negeruela, Jesus Estradarekin batera zegoen ziegan. Agurtzerakoan, ‘ea neu ere laster libratzen nauten’ edo horrelako zerbait esan zion Estradari gure osabak. Askatasun agiria sinatu zuten –irudipena dut horrela egingo zutela–, baina laster jabetu ziren amarruaz, kalera atera beharrean beste ziega batean bildu zituztenean. Martxoaren 31 esaten dugu beti, baina baliteke apirilaren leheneko egunsentia izatea... Jende askok gogor jo zuen protesta, baita gobernadorearen aurrean ere. Besteak beste, Pedro Anitua abadeak, Abaitua familiaren zuzendari espirituala zenak eta, gerora, Gasteizen lanbide eskolak sortu zituenak”. Abade hau dela eta, 1945 edo 47an gure aitonari joan omen zitzaion esanez Azazetako gorpuk bildu eta hilerrian hobiratzeko asmoa zutela. Ea semearen gorpua ere –gure osabarena–, aterako zuten galdetu zion gure aitonari. Aitonak, gorpua altxatzekotan, nola hil zituzten esan behar zutela, asasinatu egin zituztela, fusilatu. Gure aitonak uko egin zion bere semea Azazetako zulotik

besterik gabe ateratzeari. Eta uste dut besteek ere ezetz esango ziotela Anitua abadeari, gorpuek han iraun zuten-eta, luzaro.

1978ra arte.

Bai. Orduan, Joseba Azkarragak, artean EAJ-koa, gorpuk Azazetatik atera eta hilerrian lur-

Pedro Anituaren abezea: a

Behean izenpetzen duenak, Pedro Anitua eta Aranberri abadeak, Gasteizen Landazuri kalean, 11 zenbakian, 8. solairuan, eskuineko atean bizi denak, honakoa jakinarazi nahi du:

a) Garai hartan Ordena Publikoaren Arduradun zen Joaquin Pelegrinek Gasteizko kartzelatik hainbat preso "libre irtekeko agindua" eman zuela 1937ko martxoaren 31ko gauean (...). Apirilaren lehenengoan, arestian aipatu dugun egunaren biharamunean, Gasteizko erresidentziako nagusi zen aita Rekalderengana (S.J.) jo zuela idazki hau izenpetzen duenak, bezperan "libre" utzi zituzten haien gaineko desagertzeari buruzko xehetasun eske. Aita Rekaldek adierazi ziola goian aipaturiko pertsonak exekutatu eta lurperatu egin zituztela Azazeta mendatean, 16. kilometroaren parean, mendian gora eskuin aldera 100 bat metro joanda. Gainera, hau izenpetzen duenari haietako baten enkargu pertsonala ekarri ziola, Jose Luis Abaitua eta Perez hildakoarena, haren hiru seme-alaben ardura har zezan —umezurtz geratuko baitziren—, bai eta arrebera ere. Horrekin batera fusilatuek beren senitartekoei bidaltzen zizkieten zenbait oroigarri, medailak eta gurutzeak, ekarri zizkiola aita Rekaldek izenpetzaile honi.

peratzeko tramiteak egiten hasi zen. Azazetara joan eta ez omen zuten leku zehatza topatu. Berriz joan behar izan omen zuten, harik eta gorpuak aurkitu zituzten arte. Salbatoreko hilerrian ehortzi zituzten hamahiruak, denak panteoi berean: 132. etxadian, 114. zenbakian. Jarri dute hilarria, eta horra akatsak ageri: hamabi izen baino ez daude hilarriko zerrendan. Beste akats bat: izen bat oker emanda dago. Eta, nire iritziz, zuzendu beharreko beste zera bat ere badu harri horrek: "1937ko martxoaren 31n Gerra Zibilaren eraginez ondorioz hilak" dio, baina "Gerra Zibilaren eraginez ondorioz" ez, asasinatu egin zituzten eta kito!

Horiek 1978koak.

Harrezkero, lankide batekin hizketan, esan zidan bere aitak zer edo zer aditua zuela Azazetako hildakoen gainean. Nik, haren aitarekin hitz egin nahi izan nuen, lekua zehatz non zen jakin nahi nuelako. Horrelaxe hasi nintzen!

Lehenago ere bazenekin zer edo zer, hala ere.

San Vitor Manuel Iradier mendizale taldearen mendi kutuna da. Urtero igotzen gara hara, bertan jartzen dugu jaiotza. Bada, behin edo behin, Juanito Salazar eta Isaías Grajales mendizaleek-eta, esan izan zidaten: "Hire osaba hor inguruan zegoek, hor akabatu zitean!". Baina ez zuten besterik esaten, artean Bruno Ruiz de Apodaka

kulturagenda

Maiatzaren 1etik 15era

Urdaneta kalea, 9 | 20006 donostia

Erakusketak

Jose Ramon Amondarain

Sin fin. Islaren isla

Apirilaren 19tik ekainaren 16ra

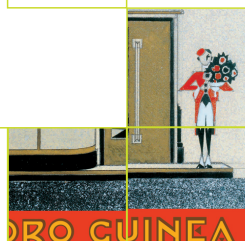
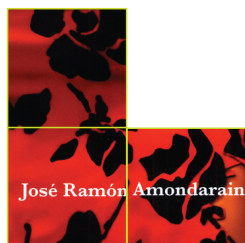
Erakustaretoa

Isidoro Guinea

Eta dekorazio arteak

Apirilaren 25etik ekainaren 16ra

Ganbara aretoa

Serigrafia ikastaroak

Hastapena

Maiatzak 14-25

Koordinazioa:

Allende Arnaiz, Nerea Lopez

Taldeak: 6 lagun gehienez

Orduetgia: 16:00-20:00

Kristobaldegi, 14 | 20014 donostia | www.arteleku.net

Audio digitala grabatu eta editatzea:

Ardour eta JAMin

Maiatzak 14-18

Koordinazioa: Gipuzkoako

Software Askea Elkarteak

Prezioa: 30€

Taldeak: 10 lagun gehienez

Orduetgia: 10:00-14:00

Jesus Estrada Arrondo

bizirik zegoen eta ez zen giro Gasteizen. Urteak geroago, 2000ko apirilaren 26an, Azazetara joan ginen, lankidearen aitak, Frantzisko Kintanak, bertaraino eraman ninduen. Neure oharretan idatzita daukat: “2000ko apirilaren 26an, lanetik irten, autoa hartu eta Azazetara joan gara Pako Kintana, haren seme Anjel eta hirurok. 16. kilometroa baino berrogeita hamar bat metro lehenago, autoa utzi eta mendian gora hasi gara, Inimiritxi aldera. 18:30ak ziren, giro ederra, lainatua...”. Tira!

Segi, Jesus, segi irakurtzen...

“... giro ederra, lainatua, nahikoa argi badugu oraindik. Mendian gora ari gara, bazterrak aztertzen, mendiak berak esan diezagun non den lekua zehatz... Pako bila eta bila ari da. Gu, haren alboetan ari gara, hari lagundu nahian, oraintxe metro batzuk gorago, oraintxe beherago. 19:15ak inguruan, lekua topatu dugu. Inimiritxi iturriaren parean da. Esana zidatenez, errekastoa-ri beste bide bat harrarazi zioten 1945ean, hiru gorpu atera zituztenean, urak gainerakoen gorpuzkinak honda ez zitzaizkan. Bertan gaudela, behiala iturriraino izan zen bidezidorra ikusi dugu. Datu guztiak bat datoz: zabaldia, lur hutsa, hauxe da lekua. Gurutze moduko bat egin eta bertan ezarri dugu. Pentsaketan ari naiz. Gure aitona-amonek aipatzen zituzten izenak datozkit: Apodaka, Turuta, Betokerra... Benetako kriminalak Gasteizen, zein eta zein garbitu, zein eta zein zigortu erabakitzen zutenak. Haientzako kalifikatzaileak ez zaizkit falta. Nola igorazi zituzten hamasei lagunak, nola eginazazi zuloak, nola fusilatu zituzten, nola garbitu zituzten beren esku atzaparrak ondoko iturrian... Beherantz hasi gara, irispidea gogoan hartzeko ahaleginean. Lekua ondo seinalatzeko asmo sendoa hartu dut: bidea margotu, argazkiak egin, bideo-kameraz grabatu... Ez diet nire bi lagunei ezer esan, errezelotan has ez daitezten. Gasteiza jaitsi gara. Euria dakarrela ematen du. Ez du momentuan egin, iluntzean egingo du. Etxera heldu eta eskutitz bat postontzian. Langraizeko kartzelara bidali nuen eskari baten erantzuna da. Dio gure osaba, Jesus Estrada Abalos, 1936ko ekainaren 30ean atxilotu zutela, eta 1937ko martxoaren 31n libre utzi zutela, Langraizetik bidali zidaten egiaztagiria ez dio fusilatzeraz eraman zutenik! 2000ko apirilaren 19an bidali zidaten agiria da!”.

... Agirion bidez, gaitz erdi, Iruraiz-Gaunako erregistro zibilean osaba hilik dagoela agertzea lortu dut. Osterantzean, “desagertua” jarriko zioten. Nik “fusilatua” jar zezaten nahi

Osaba fusilatu
zuten lekuan
makilekin gurutzea
egina du Estradak.

nuen, horretan saiatu nintzen, baina “hila” jartzea besterik ez dut lortu. Zenbat urte eta gero? 2000. urteko abuztuaren 3a arte ez nuen lortu hiltzat eman zezaten! Hirurogei urte baino gehiago igaro eta gero! Bitartean, “desagertua”. Harrapazak hori! Santa Isabel hilerrian ehortzi zituzten hiruak bai, “hilak”,

Abezea: b

Handik bost urtera, hau izenpetzen duenak epaitegiaren aurrean salatu zuela Jose Luis Abaituaren gorpua goian aipaturiko lekuan zegoela, eta, zegokion baimenaren jabe, Victor Lauzurika (g.b.) eta haren laguntzailearekin, auzitegiko mediku Brizuela jaunarekin, eta Dulantziko udal-barrutiko mediku Karlos Lazpita jaunarekin, ondoko gorpuak atera zituztela: lehenengo, Jose Luis Abaituarena; egun batzuk geroago, Teodoro Gonzalez de Zaraterena eta Jose Collellena. Gorpuen artean, goian aipaturiko lekuan bertan lurperatuta irauten zuten gainerakoen gorpuzkinak ikusi ahal izan zituztela.

baina gainerako hamahiruak? Nik gure osabaren berri dakit, nahita ere ezin ezer esan gainerakoei buruz, ez dakit eta. Nonbait, besteren baten senideren bat ere mugitzen hasita dago, nirekin harremanetan jarri nahi omen du. Ikusiko da. Kontuan hartu hirurogeita hamar urte joan direla, hirurogeita hamar urte! Nik, behintzat, bide handia egin daukat. Lekua, erregistro zibila, hilerria, egiaztariak, eskutitzak, lekukotasunak, dokumentazioa, argazkiak... Antojagarria izateraino jardun dut. Orain dela bost urte, adibidez, ekitaldi bat egin zen Salbatore eta Santa Isabel hilerrietan, EAJk eta EAK antolaturik omen. Izan ere, egia esatera, alderdiei buruko mina egin arte jardun nuen matrakan, esanez omenaldia egin behar zela Azazetako fusilatuen oroime-
nez. Azkenean, egin zuten. Beharko egin!

Osaba fusilatuaren izena daramazu...

Irudipena daukat aitonak ni semetzat nindukala. Alegia, itzuli ez zen Jesus semea nintzaion. Amona, aldiz, semea noiz edo noiz itzuliko zitzaiola konbentzituta zegoen. Edo bere burua konbentzitu nahi zuen. Bere Jesus semea libre utzi zutela esan ziotenez, azalduko zela zioen, edo esaten zion bere buruari. "Non da zuen semea?" galdetzen ziotelarik, beti betikoa esaten zuen: "Gure semea libre dabil. Edozein egunetan azalduko zaigu". Baina bazekiten

Abezea: c

Atzo, 1978ko uztailaren 31n, Gasteizko hileta-zerbitzuko Jesus Lauzurika eta haren langileei lagundu ziela, lurperatzea gertatu zen lekuaren zuzentasuna egiaztatzeko. Ondoren, gainerako hamahiru gorpuk jaso, hilkutxan behar bezala paratu eta errezoa egin zuela bertako parroko Pedro Perez de Arenaza jaunak (...). Gorpuzkinak hiri honetako Salbatore hilerria eraman zituzten. Eta behar bezala ageri dadin, komeni den lekuan eta ondorio guztietarako, agiri hau sinatzen dut Gasteizen, 1978ko abuztuaren lehengoan. Pedro Anitua

AZKEN HITZA

Bruno Ruiz de Apodaka hiltzailea

"Aita Karmengo komentu-kartzelan egon zen. Ez zen Bake kalekora iritsi. 47. ziegan. Monjeen gelak ziega egin zituzten. Gero, ni ere eduki ninduten kartzelan. Gure aitaren garaian harrotu ziren gizatzarrak eza-gutu nituen. Bruno Ruiz de Apodaka eta beste. Hura zapataria baino ez zen, erreketek odol txarreko bat, matxinatuekin bat egin eta direnak eta ez direnak egin zituen, bai 37an gure aitaren garaian, bai eta 67an ere gure sasoiaren, eta bien bitartean ere! Hogeita hamar urte baino gehiago jardun zuen, txitxi baino harroago, zein akabatu, egurtu edo zigortu gogoak emanda bezala erabakitzen! Bruno Ruiz de Apodaka ez zen bakarria izan. Brigada sozialekoak batetik, guardia zibilak bestetik... Betokerra eta! Beste bat ere izan zen, gerora ETak hil zuena".

hilda zegoela, jakingo ez zuten bada! Hara, gure aitona zenak familiaren datu biografikoak idatziaz utzi zituen koaderno batean. Bertatik irakurriko dizut: "Jesus Estrada Abalos, 1911ko abuztuaren 24an Gasteizen (Araba) sortua, Gasteiz inguruan, Egiletako portuan hil zen, asasinatua, 1937ko apirilaren leheneko egun-sentian. Oroimenez, bere izena jarri zioten Estrada-Arrondo familiako lehenengo semea-ri". Alegia, niri. ■

Eibarko COLISEO antzokia

| APIRILA | UZTAILA | 2007 |

teatro COLISEO antzokia
Merkatu kalea, 2
20600 Eibar

tel. 943 708 435 - 708 439
cultura.ei@eibar.net
www.eibar.net

FRAN LASUEN & EGUEN BANDA apirilak 27 TXURI - BELTZ Kixka Taldea • apirilak 28 CIELITO musika banda apirilak 29 The Pub Ibiltaria OSKORRI • maiatzak 4 BELDURREZKO ZINE MARATOIA SAW III • HANNIBAL, EL ORIGEN DEL MAL • EL GRITO 2 maiatzak 5 ITURRIAGA laukotea maiatzak 6	TRIKITRAKA TRIKITRON Txirri Mirri eta Txirribiton maiatzak 7, 8 LARRU HAIZETARA "EZ DOK HIRU" Bikoteatroa • maiatzak 11 ORQUESTA DE LA FUNDACIÓN DE MÚSICA DE IRUN maiatzak 12 BENITO LERTXUNDI maiatzak 18 UMEEN BERTSO JAIALDIA maiatzak 22 NORTON KLUB maiatzak 25	CORO ARS VIVA ESCOLANIA NUESTRA SEÑORA DE BEGOÑA maiatzak 26 "EL CASERÍO" Coral del Ensanche ekainak 8 CINCUNTONES Antzerkia Teatro ekainak 15 JUAN BAUTISTA GISASOLA musika eskola ekainak 22 Euskal Herriko Gazteen Orkestra uztailak 18
--	---	--

EIBARKO UDALA

Elebitasuna sustatzeko elkarlanean

Ezker-eskuin, Yves Haran, Alazne Petuia eta Maite Oxandabaratx, Ipar Euskal Herriko hezkuntza sareari buruz zeresan ugari dutenak.

Hilaren 13an Herri Urrats Ipar Euskal Herriko ikastolen jaia ospatzen dela-eta, Iparraldeko hiru hezkuntza sareen lanari erreparatu nahi izan diogu. Izan ere, Seaskak, Frantziako ikastetxe publiko nazionalak eta ikastetxe pribatu kristauak euskararen inguruko lehen ekimen bateratua aurkeztu zuten martxoaren amaieran. Euskararen Erakunde Publikoarekin batera, hitzaldia antolatu zuten hezkuntza elebidunaren ekarpenei buruz. Elkarlan honen berri jasotzeko hiru hezkuntza sareetako ordezkariekin hitz egin dugu.

JON GONZALO

Argazkia: Gaizka Iroz

IPAR EUSKAL HERRIAN Seaskako ikastolek bermatzen dute euskarazko hezkuntza, baina ikastetxe publikoetan eta ikastetxe pribatu kristauetan ere elebitan (euskaraz eta frantsesez) ikas daiteke. Eredu elebidunetan izena ematen duen ikasleen kopuruak gora egin du azken urteotan (%29 dira). Gorakada hori, ordea, ez da euskararen etorkizuna bermatzeko nahikoa. Bestelako ekimenak behar dira eta euskararen alorrean, orain dela lauzpabost urte hasi ziren elkarlanean Ipar Euskal Herriko hiru hezkun-

tza sareak. Euskal Kultur Erakundeak Iparraldeko eskoletan euskaraz idazteko ohitura bultzatzeko ekimena jarri zuen abian, eta hiru sareetako ikasleek hartu zuten parte.

Geroztik beste zenbait lan egin dituzte elkarrekin, eta martxoaren amaieran lehen ekimen bateratua egin zuten: hezkuntza elebidunaren ekarpenei buruzko hitzaldia. “Oso pozgarria izan zen; jendaurrean lehen aldiz azaldu ginen elkarrekin”, esan digu Yves Haran eskola publi-

Irakaskuntza elebidunaren bilakaera Ipar Euskal Herrian

*(Haur Hezkuntza eta Lehen Hezkuntza)

Eskola publikoak	2005/2006	2006/2007	2007/2008
Ikasleak orotara	16.832	16.821	17.221
Elebiduneko ikasleak	3.305	3.627	4.007
Elebiduneko ikasleen proportzioa	%18,5	%21,6	%23,3

Eskola kristauak	2005/2006	2006/2007	2007/2008
Ikasleak orotara	6.051	6.058	6.272
Elebiduneko ikasleak	1.504	1.624	1.754
Elebiduneko ikasleen proportzioa	%24,9	%26,8	%28,0

Ikastolak	2005/2006	2006/2007	2007/2008
Ikasle kopurua	1.404	1.462	1.498

Sare guztiak	2005/2006	2006/2007	2007/2008
Ikasleak orotara	24.287	24.341	24.991
Elebiduneko ikasleak	6.213	6.713	7.259
Elebiduneko ikasleen proportzioa	%25,6	%27,9	%29

* Iparraldeko ikasleen %29k eredu elebiduna aukeratu du aurrean

koetako ordezkariak. Ziur aski, ez da azkeneko aldia izango, euskarazko irakurketari buruzko beste proiektu bat prestatzen ari baitira orain. Eskola kristauen ordezkari Maite Oxandabara-zen ustez, “ekimen hauek oso garrantzitsuak dira. Ikasleen artean euskararen erabilera bultzatzeko balio dute, eta baita gizartean euskara zabaltzeko ere”. Seaskako Alazne Petuia ere bat dator iritzi horrekin: “Bistan da Ipar Euskal Herriko hezkuntza sarean artean ezadostasunak daudela, baina azken urteotan gure harreman pedagogikoak biziki sendotu dira. Pedagogiari lotuta, euskara bultzatzeko ekimenak sortzen ari gara, eta hori oso garrantzitsua da”.

Euskaltzaleek nahi baino txikiagoa izan arren, Iparraldeko ikastetxeetan euskarak bere tokitxo egin du. “Eskola publikoetan gela elebidunek gora egin dute, eta euskararekiko nabaritzen da nolabaiteko sentsibilitatea. Nik uste hautetsi batzuk hortaz jabetu direla eta langile elebidunak kontratatzen ari dira”, dio Yves Haranek. Euskararen ezagutza, ordea, ez dator bat erabilerarekin. Maite Oxandabara-zen ustez, ikastetxetik kanpo ez da euskara apenas erabiltzen: “Eskola-lik kalera ateratzea da euskararen erronka nagusia. Ikastetxetik kanpo euskarazko ekimen gehiago sortu behar dira horretarako”.

Irakasleen prestakuntza

Euskara eta euskal kultura Iparraldeko ikastetxeetan zabaltzeko irakasleek euskararekiko ezagutza eta atxikimendua izatea beharrezkoa da, eta horretarako irakasleen prestakuntzak berebiziko garrantzia du. Hiru hezkuntza sareek prestakuntza eredu ezberdinak dituzte. Seaskak garrantzi handia ematen dio euskarari eta euskal kulturari irakasleen prestakuntzan. “Lehen Hezkuntzako irakasleen prestakuntzak bi urteko iraupena du. Lehen urtean arlo teorikoa lantzen dugu, eta bigarren urtean teoria eta praktika. Gure

proiektuaren izaera eta berezitasunak bereziki azpimarratzen ditugu prestakuntzak irauten duen bitartean”, azaldu du Alazne Petuia.

Ikastetxe publikoetan eta ikastetxe pribatu kristauetan oso bestelakoa da prestakuntza. “Ikastetxe publikoetan 450 oreko bi ikasturte antolatzen ditugu. Horietatik 50 oren dira euskaraz ikasturte bakoitzean, eta beste guztia frantsesez. Halaber, eskolak ematen trebatzeko ikasleen aurrean jartzen ditugu irakasle-gaiak bederatzi astez. Bederatzi aste horietatik sei frantsesez eskaintzen dituzte eskolak eta hiru astez bakarrik euskaraz”, onartu du Haranek. Ikastetxe pribatu kristauetako irakasle-gei, berriz, Okzitaniako Tolosan egiten dute irakasle izateko prestakuntza. “Tolosan irakasle lanetan aritzeko beharrezkoak diren irakasgai guztiak lantzen dituzte, baita euskara ere. Kontua da ez dela gauza bera euskara ikastea edo euskaraz irakastea. Horregatik, gure sareko kide izan nahi duten irakasleei eskola elebidunak emateko aukera eskaintzen diegu. 12 astez gela elebidunak beraie ardurapean hartzen dituzte. Gure xedea gero eta irakasle elebidun gehiago izatea da”, azpimarratu du Oxandabaratzek.

Euskarari dagokionez, beraz, hezkuntza sareek oso prestakuntza eredu ezberdinak eskaintzen dizkiete irakasle berriei. Seaskako ikastolen prestakuntzak euskararekiko atxikimendua bermatzen du, baina ikastetxe publiko eta pribatu kristauak eskaintzen duten prestakuntzan frantsesaren erabilera euskararena baino askoz handiagoa da. Kontuak kontu, eskola publikoetako ordezkari Haranek honako mezu baikor hau utzi digu elkarrizketaren amaieran: “Eskola publikoetan prestakuntza egiten duten irakasle asko euskaldun berriak dira, eta euskararekiko atxikimendua handia erakusten dute. Euren eskolatan euskara eta euskal kultura zabaltzeaz arduratzen dira”. ■

Senpere ekitaldiz gainezka

Ohiko moduan, Araba, Bizkaia, Gipuzkoa, Lapurdi, Nafarroa Beherea, Zuberoa eta Nafarroa guneak eta Haurren Xokoa izango ditu maiatzaren 13an Senperen ospatuko den Seaskako ikastolen festak. Besteak beste, Garaztarap, Root System, Peio eta Pantxoa, Anje Duhalde, Kokin, Zea Mays, Kerobia, Willys drumond, Eraso, Gatibu eta Une izango dira eszenatoki gainean. Ikastolen arteko euskal jokoen IV. jaialdia ere egingo da eta beste hamaika ekitaldiz gozatu ahal izango du ibilbidea egitera animatzen denak.

Papergintzaren negozio iluna azaleratu duen liburua

Hernán López Echagüe idazle eta kazetari argentinarrek Uruguai ibai ertzean eraiki nahi dituzten bi paper-fabrika erraldoien aurkako liburua idatzi du. Mugimendu herritarrei jaramonik egin gabe naturan eta gizakiengan ondorio kaltegarriak izango dituen –eta hemen erraustegiarekin dugun eztabaida gogoratzen duen– erabakiaz hitz egin du gurekin. Duela bi aste, Argentina eta Uruguaiako gobernuetako ordezkariak Juan Carlos I.a Espainiako Estatuko erregearen gidaritzapean bildu ziren Madrilén; ez zuten akordiorik lortu, baina hurrengo hilean berriaz biltzekoak dira, gaia aztertzeko.

López Echagüe liburu aurkezpenean, Julia Cocco Fray Bentosko Bizitza, Lana eta Garapen Iraunkorraren Aldeko Mugimenduko kidea alboan duela.

AZKEN HILABETEOTAN, Argentinan zehar dabil Hernán López Echagüe, *Crónica del Ocaso* (Gainbeheraren kronika) kaleratu berria duen liburua aurkezten. “Ongietorria izan dadila gortasun orokorraren kontrako liburu hau –esan du Eduardo Galeano kazetari eta idazle uruguaiarrak–, itsasertzaren egoera larriaren ezinbesteko erradiografia baita”.

Erradiografia horren abiapuntu eta lehenengo artikularen oinarri Nueva Palmirako arrantzaleek bizi duten lan eskasia izan zen. Ehun kilometrorra, Argentinarekin muga egiten duen itsasertzeko Fray Bentos hiri uruguaiarrean aurreikusi dituzten paper-fabrika erraldoi bik jarraipena eman zioten liburuari, Uruguai ibai ardatzak jasan dezakeen sarraskia salatu nahian. Autoreak berak esan digunez, “badira hogeit urte Munduko Bankua Uruguain eukaliptoaren eta pinuaren monolaborantza sustatzen hasi zela. Hasiera batean, Europako eta Kanadako papergintza hornitzeko egin zuten, baina gaur egun errentagarriagoa ateratzen zaie paper-

**ALVARO HILARIO
PÉREZ
DE SAN ROMÁN**

fabrikak hona ekartzea”. 1992an, Munduko Bankuko lehendakariordea zen Laurence Summersek esandakoak zerikusi handia dauka mota horretako erabakiekin: “Bazen industria zikinak Hirugarren Mundura eramateko garaia –bota zuen–. Alde batetik, herri horiek oso garbi daude eta handia da hondakin toxikoak hartzeko duten gaitasuna; bestalde, lansariak eta balizko isunak txikiak direnez, merkeagoa izango da prozesu osoa”. Baina Summersen teoria bihozgabeak ez ziren hor bukatu: “Gai kantzerigenoek oso epe luzean egiten dute lan –gaineratu zuen– eta herri txiroetan jendea hil egingo da minbizia agertu baino lehen. Hala, ondorioak ez dira hain larriak izango”.

Finlandia eta Espainiako enpresak tartean

Horixe da Finlandiako Botnia eta Espainiako Estatuko ENCE (Zelulosa Nazio Enpresa) enpresek egin dutena. Ez dezagun ahaztu ENCErena dela Galizian Arousako itsasadarra suntsitu zuen fabrika eta haren zuzendaria –epai-

tegieta zigortua— dugula Uruguako egitasmoa kudeatzen. Munduko Bankua da, jakina, proiektu horiek diruz laguntzen dituen erakundea.

“Paper-fabrikek dioxinak eta furanoak sorra-
razten dituzte; kasu honetan, kloroak eta egurra-
ren ligninak bat egitean agertzen dira; toxikoak
dira oso eta ez dira denboraren poderioz desager-
tzen —azaldu du Echagüek—; izakien ehun adipo-
soan metatzen dira eta kate trofikoan zehar gero
eta handiagoa da metaketa”. Gizakioi ere, elikadu-
raren bidez heltzen zaizkigu. Erraustegiak dira
dioxinen beste iturri nagusia; kasu honetan, diox-
inak arnasten ditugu. Biak dira euskaldunok gertu-
tik ezagutzen ditugun arazoak. Félix Payo ikertzai-
le asturiarrak esan duenez, “erraustegi modernoek
ez dutela dioxinarik eragiten ohiko gezurretako
bat da”; kontuan izan behar dugu, atmosferan ez
ezik, haien hondakinetan ere aurkitzen direla eta
“arazo hau, egun, ez dagoela konponduta”. Diox-
ina suntsikorra da oso: hormona-maila eta ugaltze-
aparatua erasotzen ditu (testikulu endurtuak,
abortuak, jaiotzetiko malformazioak, emankorta-
sun urritasuna...). Kalte larriak eragiten ditu aza-
lean eta nerbio-sisteman, eta garunaren garapena
oztopatzen du. Beruna, merkurioa eta kadmioa
dira, besteak beste, erraustegiekin sortzen dituzten
beste hondakin toxikoak. Hain azalpen argiekin,
Osvaldo Bayer historialari argentinarrek proposa-
tu du López Echagüeren liburua eskolatan testu
liburu bezala erabiltzea.

Protesta ENCE enpresaren Madrilgo egoitzaren aurrean, Uruguain paper-fabrikarik ez dezala egin eskatzeko.

Eukaliptoaren monolaborantza papergintzari lotuta dago eta paper-fabriken gatazkan ezin dugu hori bistatik galdu. 1988an, Uruguain, pinuek eta eukaliptoek 26.000 hektarea betetzen zituzten; egun, 750.000 hektarea dira monolaborantza-
ren mesederako daudenak. “Kezkatzekoa da —dio Echagüek— Basoak eta Baliabide Natura-
lak Sailaren ardura duen Andrés Berterrechek adierazi duena: egun, hektarea horiek lurraldearen %4 baino ez direla eta beraz kopuru hori bikoizteko arazorik ez duela ikusten”. Botoen %51 lortuta gobernura heldu zen FA (Frente Amplio) alderdi ezkertiarren jarrera eztabaida-

Historia, ondarea eta oroimena

Ikastaro telematiko eta praktikoak

- **1936ko gerra. Oroimena eta Ahanztura Hego Euskal Herrian**
125 ordu.
Teoria on-line. Praktikak Indusketa Arkeologikoekin. Narrazio digitalak.

- **Nafarroako Erresumaren Historia eta Gazteluak**
230 ordu.
Teoria on-line. Praktikak Indusketa Arkeologikoekin.

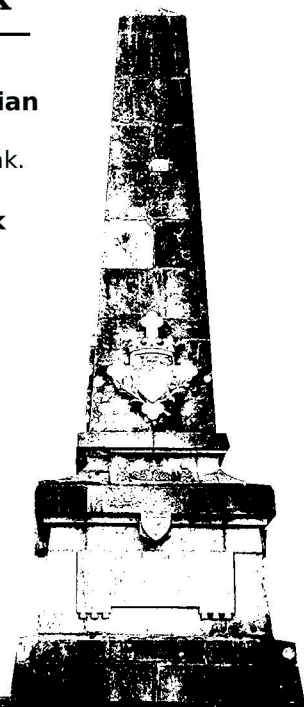
- **Kultur Ondarearen Azterketa**
50 ordu.
UEUko Udako Ikastaroen barne.
Saio praktikoak Orbaitzetan.

matrikula:

- martxoaren 19tik
apirilaren 29ra (1936ko gerra)
maiatzaren 29ra (Nafarroa)
ekainaren 29ra (Ondarea)

• www.ueu.org

antolatzaileak:

tsua da. “Hauteskunde kanpainan kontrakoa esan bazuten ere, ez dute Munduko Bankuak diruz lagundutako eta aurreko gobernuek pentsatutako planarekin aurrera jarraitzeko problemarik izan eta paper-fabriken eta monolaborantzaren kontrako ahotsak isilarazi dituzte Uruguain eta euren alderdian bertan”.

Eukaliptoarena ez da gauerdiko ahuntzaren eztula. “Eukalipto gramo bi lortzeko, litro bat ur behar dute. Botniak eta ENCEk urteko miloi bat eta erdi tona zelulosa ekoiztu nahi dute eta zelulosa tona bat erdiesteko hiru egur tona behar dira; hau da, aurreikuspenak betetzeko 2.250 miloi metro kubo ur behar dituzte”. Horrez gain, eukaliptoak lehortea eragiten du. Uruguaiako Paysandú, Río Negro eta Soriano barrutietan, monolaborantza dela-eta, gobernuek kamioi zisternak bidali behar ditu. Aldi berean, lur haietako ohiko ekonomiak (abeltzantza, batez ere) porrot egin du. Baso artifizial horietan ez dago txoririk eta herbizidek alboan duten guztia lehortzen dute, suteak errazten. Gogora ditzagun, adibidez, Galiziak udaro jasaten dituenak.

Bestalde, esanguratsuak izan dira zenbait tupamaro historikoren adierazpenak: Julio Marenales eta Ñato Fernández Huidobro senatariek, besteak beste, “papera ipurdia garbitzeko” erabiltzen dutela esan diete ekologistek. Laborantza ministro Pepé Mujicak berriz, ondorengo adierazpenak egin ditu, axolagabe: “Paper-fabrikekin edo haiek gabe ibaiak zikindu egingo dugu”. Ez dute esan zelulosaren %80 enpresa handien bilgarriak egiteko erabiltzen dela eta %18 komuneko papera egiteko. Liburuak, aldizkariak edota egunkariak kaleratzeko %2 baino ez da erabiltzen.

Gainera, “Uruguain, paper-fabriken auzia abertzaletasun kontu bihurtu dute eta alderdi guztiek bat egin dute. Eromen hutsa! Eduardo Galeano traidoretzat jo dute, paper-fabriken kontra azaldu baita. Ez diote hedabideetan tokirik egiten. Gaixorik, nekatuta, Bartzelonara joana da”. Eta Echagüeren liburua ezin da Uruguain lortu, nahiz eta Buenos Aires bi ordura egon.

Protestak eta zubi mozketak

Hala ere, etengabekoak dira paper-fabriken aurkako ekimenak, bai Argentinako Gualaguaychú hirian, bai Uruguai aldean, Fray Bentosen. Oihartzun handiena Gualaguaychúko Herri Batzarrak jaso du: urtebete daramate ibai beshaldean dagoen Fray Bentoserako nazioarteko zubia mozten. Berriagoak dira Concordia eta Colón hirietako batzarrak, baita han egiten diren zubi mozketak ere. Baina Botniak obren %90 eginda dauka eta oso posiblea da aurtun bertan zelulosa oreka ekoizten hastea. ENCE enpresak, protestak saihestu nahian, Nueva Palmiratik hogeita

Itsasertzeko biztanlea

Kazetari zorrotza eta idazle aparta dugu Hernán López Echagüe argentinarra (Buenos Aires, 1956). 70eko hamarkadan, Argentinako diktaduraren aurka egiten zuen *montonero* erakunde armatuaren partaide izateagatik Sao Paulora (Brasil) erbesteratua izan zen. Duela zortzi urte berriz, Argentinako eredu politiko ustelaren inguruko bere ikerketengatik pairatu zituen erasoak medio Uruguaiako Nueva Palmira herrira joan behar izan zuen, Paraná eta Uruguai ibaiek La Platakoa erditzen duten paraje ikusgarriara. Itsasertzeko biztanlea da beraz.

hamar kilometrora, Colonia del Sacramento ondoan, kokatu nahi du bere paper-fabrika.

“Gualaguaychúko batzarrean mota guztietako jendea dago. Egia da paper-fabrika beste inon egotekotan, haietako asko ez zirela han izango; badakizu, ‘ez nire lorategian’ esaten duten horiek”, azaldu digu idazleak. Uruguai ibaiak dituen arazoan artean nagusienetakoa soja transgenikoarena dugu. Argentina munduko bigarren ekoizlea da eta Monsanto sorturiko hazi artifizial honek derrigorrez behar dituen plagizidak eta agrotoxikoak ibaietan eta lurpeko uretan hedatzen dira. 1995 eta 2004 urteen artean, 250.000 etxalde txiki desagertu dira sojaren erruz. Argentinako lur emankorren %60 sojaz beteta daude eta bertako basoa hilzorian dago.

Oswaldo Moussou Unión Cívica Radicaleko (Alfonsín eta De la Rúaren alderdia) zinegotzia da Gualaguaychú, eta batzarreko koordinatzailea. López Echagüeren arabera, Moussouk lehen soja transgenikoa landatzen zuen, baita agrotoxikoak saldu ere, egun alkatetzarako hautagai denez negozio horiek saldu dituen arren. “Gualaguaychú –dio–, sarraskia geldiarazteko eredu ekonomiko oro ezabatu behar dela pentsatzen dutenak gero eta gehiago dira. Ildo beretik doaz Fray Bentosko Bizitza, Lana eta Garapen Iraunkorraren Aldeko Mugimendukoak. Gaurko eredu ekonomikoa agortuta dago”.

Mintzagai dugun zonaldean Guaraní akuiferoa dago: Paraguai, Uruguai, Brasil eta Argentinaren artean hedatzen diren 1.200.000 kilometro koadro; han diren ur erretserbak nahiko dira datozen berrehun urteotan mundu osoko biztanleriak hornitzeko. Eta hori da lohitu nahi duten ur preziatua. “Douglas Thompkins enpresari estatubatuarrek 100.000 hektarea erosi ditu Guaraní akuiferoan, Iberáko estuarioetan, eta beste

500.000 hektarea bereganatu nahi ditu. Leonardo Boffen ustetan, nazioartean etorkizuneko gerrak ur edan garria lortzeko emango dira; *yankiek*, dagoeneko, lehenengo urratsak eman dituzte”, ohartarazi digu autoreak. Badaki dagoeneko gainbeheraren kronika abiatu dela eta etorkizunerako erronka ez dela txikia izango. ■

Echagüeren liburua ezin da Uruguain lortu, nahiz eta Buenos Aires bi ordura egon

“Paper-fabrikek dioxinak eta furanoak sortzen dituzte; oso toxikoak dira eta ez dira denborarekin desagertzen”

Hernán López Echagüe

Iritzi artikulua hau

Asteburua Kordoban eman dut. Ene ttakun hau horko bizipenez jostekoa nintzen. Meskitan Adam Zagajewski zegoen, Harkaitz Canoren estiloko topaketa harilkatuko nuke. Atxagaren *Markak* ere eramanean dut, Jose Inazioaren testuarekin nolabait josteko. Baina Kordoban ez dut deus idatzi, bueltako bidean ere ez dut deus idatzi. Gaur ezin dut deus idatzi.

“Geratu ditzatela erlojuak. Des-konekta ezazue telefonoa. Eman egiozue hezur mamitsu bat txakurrari zaunka egin ez dezan. Pianoak isilarazi, eta atera ezazue hilkutxa danbolin hots isil horrekin. Hurbil daitezen dolu-dunak. Hegazkinek kexuz idatz dezatela honako mezu hau zeruan: hil egin da. Usoen lepo zurieta motots beltzak jar ditzatela. Poliziek eskularru beltzak erabil ditzatela. Bera zen nire iparra eta nire hegoa, nire ekialdea eta mendebala; nire lan astea eta jai eguna; nire eguerdia, nire gauerdia; nire elkarriketa, nire abestia. Uste nuen maitasunak betiko iraungo zuela. Oker nenbilen. Ez dugu izarrik behar orain... itzal itzazue denak; ilargia estali; eguzkia desarmatu. Ozeanoa urez hustu eta basoa bota. Izan ere, hemendik aurrera ezerk ez du balio izanen.

W. H. Audenen poema baten itzulpena da, hildako amorante bati idatzi ziona sobera ere. Tarteka irakurtzea gustatzen zait. Hamaika aldiz hautsi digutelako bihotza eta ezerk ez duela merezi sentitu dugulako horietan gutietan, eta, hala ere, pistara ateratzen gara berriz, guztiz osatuta ala zauriak agerian”.

Aurrekoa Castillo Suarezen zutabe bat da, ARGIAN orain hiru aste agertua. Ni ere gogogabeturik nago orain idazten jartzeko; beraz, honatx kopiatuko dizuet Kordobarako bidean egunkari batean Atxagari irakurri diodana:

“Halako batean jabetu nintzen nire poemarik ospetsuena, *Trikuairena*, irakurri eta deseroso sentitzen

JOSU SANTISTEBAN

Angel Erro

Basterretxea

Borda

nintzela. Orduan, gogoeta egin nuen jakiteko non dagoen arazoa. Poema horretan, eta beste askotan, arazoa da poesiak sortu duen barne sistema, non hitz egiteko modu batzuk onartuta eta gozo dauden. Barne sistema horretatik kanpora afektatuak edo gehiegizkoak liratekeen hitz egiteko modu batzuk gozo onartzen dira sistema horretan. Baina hori mas-

kara bat bihurtu da, eta bazterrean utzi da helburu nobleena: errealitatea argitu, gertatzen dena argitu. Ideia horrekin, orain, aspaldiko partez, poemak idazten ari naiz”.

Eztabaida izan dut neure buruarekin Atxaga azala ala mamia aldatzeaz ari den. Kordobako liburu azokan, besteak beste, Atxagaren *Declaración de Guillermo* aurkitu dut, CajaSur-ek editatuta. Hotelean ABC egunkarian Atxagaren poema berri argitaragabe bat leitu dut erdaraz: *Las cebras y la muerte*.

“Ehun eta berrogeita hamar zebra ginen lautada lehorrean korrika eta ni hogeita laua, hogeita bosta eta hogeita seiaren atzean nindoan, hirurogeia eta hirurogeita bataren aurretik, eta bat-batean ehun eta hemezortziak, ehun eta hemeretziak eta ehun eta hogeia jauzika aurrera hartu ziguten ‘erreka’, ‘erreka’ esanez, eta hogeita bostak ‘erreka’, ‘erreka’ errepikatu zuen eta bat-batean (...) erreka uretan eguzkia ikusi nuen zipriztin dirdiratsuez dirdiratuz, eta zortzia eta bederratzia nire ondotik pasa ziren kontrako norabidean korrika ahoa urez beterik eta hankak

bustirik eta bularra bustirik eta ‘aurrera’, ‘aurrera’ esanez, eta bat-batean bosta eta zazpia kontrako norabidean korrika gurutzatu ditut baina ‘krokodiloak’, ‘krokodiloak’ esanez (...)”.

Kordobatik trenetan jakin dut amona Rosalía hil zaigula. Oso triste nago. Gaur beilatokian haren ahizpak kontatu digu nobio bat hil ziotela gerran, nire izenekoa, biak Granadatik ihesean zihoazela. ■

Eztabaida izan dut neure buruarekin Atxaga azala
ala mamia aldatzeaz ari den. Kordobako liburu
azokan, besteak beste, Atxagaren *Declaración de
Guillermo* aurkitu dut, CajaSur-ek editatuta. Hotelean
ABC egunkarian Atxagaren poema berri argitaragabe
bat leitu dut erdaraz: *Las cebras y la muerte*

Juan Mari Arregi

ANALISTA EKONOMIKOA

Egungo “Chicagoak”

Aste honetan mundu osoan ospatu da maiatzaren bateko egun historikoa, Langilearen eguna, Chicagoko 1876ko maiatzaren 1eko egun hura gogoraraziz. Ipar Amerikako hiria garai hartan AEBetan abian jarritako iraultzaren sorburua izan zen: zortzi orduko lanaldiaren aldeko iraultza izan zen, langileek –gehienak etorkinak– sasoi hartan hamazortzi orduko lanaldia baitzeukaten. 1886 urtea zen eta AEBetako lan-egoera kasik esklabutzan oinarritzen zen. Mundu osoko etorkinak heltzen ziren orduan Amerikara. Lan-baldintzak oso txarrak ziren, soldata eskas eta hamazortzi ordu baino gehiagoko lanaldiekin. Gauzak horrela, langile-elkarte batzuek greba orokorrerako deia egin zuten AEBetan 1886ko maiatzaren 1erako, zortzi orduko lanaldiaren alde. Grebaren epizentroa Chicago izan zen, etorkin-saldo errusiar, poloniar, irlandar, aleman eta frantses ugariako hiria. Poliziak indarkeriaz erantzun zuen; balaz uxatu zituen grebalaria. Hildakoak ez ziren gutxi izan. Kaosaren erdian, polizia zapaltzailearen aurka jaurtitako bonba batek eztanda egin zuen. Polizia batek bizitza galdu zuen.

Gertakariak “Haymarket-eko atentatua” izena hartu zuen: sei langile atxilotu eta epaitu zituzten, euren erruduntasuna sekula frogatu ez bazen ere. Sei langileak urkamendira kondenatu zituzten, nahiz eta biri zigorra murriztu

DANI BLANCO

zieten bizitza osorako lan behartuekin ordeztuz. Ordutik “Chicagoko martiriak” aski eza gunak dira langileen mugimenduen historian. Parisen antolatutako Bigarren Internazionalen Bigarren Kongresu Konstituzionalaren bukaeran, 1889ko uztailaren 20an, 1890etik aurrera maiatzaren 1a ospatzea erabaki zen, Langileen eguna, data lazgarri haren oroigarri, herrialde guztietan zortzi orduko lanaldia exijitzeko manifestazioak antolatuz.

Egia da gaur egun, ehun eta hogeita bat urte geroago, munduko langilearen egoera ez dela ordukoa. Hala ere, XXI. mendean, iraunkortasun kapitalistaren erruz, oraindik ere badira

beste “Chicago” batzuk. Europa-ko zonalde batzuetan egoerak hobera egin duela dioten bitartean, Hego Amerikako eta Asiako beste zenbaitetan argazkia ez da gehiegi aldatu ordutik: auzo txiro eta meategietan esklabo gisa lan egiten duten umeak ageri dira, ez bada gerraren batean sartuta daudela, soldata eskas eta lanaldi luzeegiekin. Afrikako egoera are okerragoa da: baliabide naturalak Mendebalaren alde ustiatu ondoren, goseak eta HIESak kalte izugarriak eragin dituzte eta emigrazioa behartzen dituzte mafiek estutu eta itsaso erdian abandonatuko dituzten arimak.

Garai hartan Chicago eta AEBetako beste hainbat hiri handik bezala, XXI. mendean, oraindik ere, munduak biziraupena euren herrialdetik kanpo bilatzen duten milioika pertsonaren inmigrazioa jasaten du. Horietako milaka bidean hiltzen dira edo gizarte aberatsetako pobrezia, marjinazio edo bazterketa sozialak poltsen parte dira. Soberan daude. Kontsumoaren eta ongizatearen gizarte europarrean, egun langile mota ugari dago. Langile horietako batzuk erosotasunean bizi diren bitartean, beste batzuek kasik ez dute lanik, edota inork nahi ez dituen eta soldata oso baxua duten lanak dauzkate. Egungo gizarte aberatsetan beste “Chicago” batzuk daude, eta beharrezkoa dute ez soilik maiatzaren 1eko ospakizuna urtean behin, baizik eta euren eskubideak defendatuko dituen egunez eguneko langile borroka sindikala eta solidarioa. ■

«
Egun gure gizarte aberatsetan beste
‘Chicago’ batzuk daude, eta beharrezkoa
dute ez soilik maiatzaren 1eko
ospakizuna urtean behin, baizik eta
euren eskubideak defendatuko dituen
egunez eguneko langile borroka
sindikala eta solidarioa
»

Isabel Etxelservia

URRUNAKO HAUTETSI ABERTZALEA

Frantziako presidentzialen karietara

Boz emaileen %80 baino gehiago joan da bozkatzera. Dударik gabe antzinako presidentzialetan gertatutako inarrosaldiak ondorioa izan du eta hautesleria ohartu da benetako erantzukizuna zuela oraingoan.

Eta bat-batean, bozkatuz gero aldaketa nagusi batzuk gertatuko direla sinetsi behar dute. Inondik ere, aldi honetan Royalek lortzen badu ezkerreko boz emaileen sostengua, nahiko lan izango du Bayrouren boz emaileengana iristeko. Ez da baitezpada boz emaile mota bera, ez dituzte helburu ez interes berak. Hain zabala den esparruaren lotzeko, hurbiltzeko ariketa dialektiko oso fina eta, dudarik gabe, azalekoa erabili beharko du Royalek.

Ezkerraren oinarritzko etikaren urtzen ikustearen beldurrez, dagoneko komunistek ezkerreko hizkuntza garbia eskatu diote. Ez du Royalek lehen urratsean horrelakorik erakutsi, lehen lehenik Bayrouren azalpen batzuk hartu baititu kontuan, eta horrek adierazten digu ez duela ezkerreko politika era trinkoan garatzeko asmorik.

Baina, funtsean, zer aldatuko da guretzat Ipar Euskal Herrian? Zeren hau baita interesatzen zaiguna. Orain arte entzun dugunarekin Sarkozy eta Royalen arteko desberdintasuna zertan datza? Royalek ez du gehiago departamendurik aipatzen, *Pays* delakorekin nahikoa dela dio, eta euskararen ofizialtasunari buruz, Europako Karta aplikatuko duela. Sarkozy ez

GAIZKA IROZ

du horrelako kezkarik, ez du iritzi ohargarrik agertu. Haatik, barne ministroa izan den bitartean euskal departamenduaren aldeko diru laguntza eman zuten Herriko Etxeak auzipetu ditu, Laborantza Ganbarak sekulako arazoak ditu frantses administrazioarekin. Maila horretan Royalek eginen duena ez dakigu, sozialistak oso zentralistak dira, aspaldi aberztzaileen ondoan ibili baziren ere, aldendu ziren, eta iragan —edota arbel— oso beltza utzi zuten euskal arazoaren inguruan.

Hiru eremu ekonomiko ditugu aipatzeko hauteskundearen bigarren itzulirako. Hasteko, laborantza. Eskakizun argia egiten duena Laborantza Ganbararen bitartez, eta bestalde, gizarte osoa hunkitzen duen ekoizpen transgenikoaren gaia, mahai gainean ezarri dena Lur Berriren okupazioarekin. 1998tik eskuinak transgenikoen ekoizpena onartua du, sozialisten sostengua izan dute okupatzaileek. Arrantzaren eremuan, gure portuak hiltzen ari dira, Frantziak ez du sektore ahul hori babesten. Politikoak isilik

eta, noski, turismoa, gure nortasuna ezabatzen bultzatzen duen ekintza ekonomikoa. Euskara karriketatik desagertu ondotik gure izaera desitxuratzen laguntzen duten turista gehiago ekarrazteko. Hor gorpil zoroa dabil, horretaz presidente gaiek ez dute iritzirik, ez da haien aipagaietan kabitzen, goraipatu duten nortasuna ez baita gurea. ■

« Orain arte entzun dugunarekin

Sarkozy eta Royalen arteko
desberdintasuna zertan datza?

»

TXANDAN

Juan Ramon Makuso

Horrelaxe aurkitzen dut nire burua, nire kontzientziak biktimatizat jotzen bainau. Biktima ni eta nire zirkunstantziak ez direlako kontutan hartzen. Eta guardia zibilaren

amak, bere sotoan jesarrita, hau entzuten dit eta ez du ulertzen zer esaten ari naizen: “gustatuko litzaidake Manuelek orain zu entzutea”. Manuel jada ez dago gurean. Etorri zen eta bertan geratu zen, arnas estu. Bere amak, estu hartu zuen bere bularraren altzoan. Ez zion erantzun. Eta ama hemen dago. Arratsaldeak sotoan pasatzen ditu. Ama guztiek bere seme alabak dituzte.

Biktima

Joxi eta Joxan hormetan ezagutu nituen. Ni gaztea nintzen eta beraien irudiak ni izan nintekeela gogoratzen zidaten. Baina ni eta nire zirkunstantziak hormen aurrean gera-

tzen ziren. Eta iraganetik oraina batera heldu ziren Joxi eta Joxanen gorpuen hezurak. Zulo batean zeuden, kare zuriz estalita. Kareak nonbait bazterrak zuritu egiten ditu. Baina ni eta nire zirkunstantziak karearen aurrean geratu ziren.

Sotoan, udaberriko ilunabarrean, hiru emakume begitantzen ditut. Ez dira ezagutzen. Baina bakoitza bat da eta bere zirkunstantzia. Gure begiradek bat egiten dute. Gure isiltasunak biktima egiten gaitu. ■

Annelia Arkotxa

IDAZLEA

Kurri

A

zaroaren 26a. Place Painlevé bere baratze ttipiarekin. Negua, 13:45. Usoak. Ene ezkerretik den zuhaitzean, lerro-lerro kokatuak, ttuttul, lumak harrotuak, buruak lepoan sartuak. Aulki batean jarria nago bi yoghourt eta laranja baten jaten. Parean, Octave Greard-en (?) brontzezko begiek begiratzen naute. Eskuinetik, Sorbona, Parisko unibertsitatea. Ezkerretik, Cluny. Ene saihetsean, jartzen da orain, aulkiaren bertze puntan, gizon adineko bat. Ondokoan, arropak pinturaz enbokatuak dituen pintore langile bat, pausatzen da minutu batzuk. Leher egina dirudi. Bi amoros gaztek eskuz-esku kuru-tzatzen dute baratze ttipi erronda. Urrunago, gizon bibotedun bat kazetaren leitzen. Eskuinetik den teilaturik gabeko eskelari kakiz beztituak, zigarrata behatzen artean harturik, berekin darabilen irrata pizten du. Arbolen hostoak hori, gaztaina eta karamel kolore.

Azaroaren 27a, 19:00. Clunyk bakean nago berriz. Maite dut leku hau nehor ez delarik, edo jende gutti. Elizako ate batean den afixa batek iragartzen du jadanik iraganen den mintzaldi bat: *Transparence et lumière. Le verre dans la poésie médiévale*. Iturria beti eskuinean, ahoa zabalik dagoen bere munstro-gargularekin. Parean dudana dorre gotikoan, harpa itxurako eguzki oreana

GAIZAK IROZ

bere eguzki zizelduarekin erdian. Data bat: 1674. *nil sine nobis* izkribua letra kapitalean. Zenbaki batzuk eta letra alfabetikoak. Izpiak, orratza. Lore arrosak primaderan bagina bezala zabalduak zaizkion landare kurrilari handia, paretan goiti doa. Bapatean, amerikar turistak dorpeki, konkista aire batekin, sartzen dira korrale baketsuan, gora mintzo, asiaticoak ere bai beren argazkiak hartzeko makinekin. Banoa kanpora.

Azaroaren 28a. Mazarine liburutegira noala, Saint-Germain-des-Prés metrotik jalgitzean eskuin den Saint-Symphorien kaperan gelditzen naiz. Paretan, kartoi zuri handi batzuetan idatziak diren azalpenek diotenez, 555etik 576ra Parisko apezpiku izan zen Germain santuaren hilobiaren lekua zen hemen. Hemengo basilikan omen dira hortziak merovingiar errege eta erreginak ere, Dagobert artekoak. Hemen gordea ere, erlikia bezala, frantseseko klaseetan hainbeste aipatzen ziguten Blaise Pascalek 1654ko azaroaren 23an ukan zuen iluminazioan izkribuz bete zuen pergaminoa. Leku honetan ziren hasi biltzen, halaber, XVIgarreneko lehen urteetan, Frantziako lehen erreformatzaileak.

Hemengo buru izan zen, 1507tik landa, Guillaume Briçonnet. Margarita Nafarroakoaren gidaria. ■

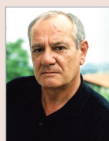

Bapatean, amerikar turistak
dorpeki, konkista aire batekin,
sartzen dira korrale baketsuan,
gora mintzo, asiaticoak ere bai
beren argazkiak hartzeko
makinekin. Banoa kanpora

HIRUKO TXIKIAN

Joxemari Ostolaza

Argiakoak ikusi ditut inguruko zenbaitengan. Realak irabazi du bere Anoetako partida. Orain hilabetea

inutil hutsak zirenak, txukun ari dira eta balioitsuak dira, igande arratsa alaiagoa egin baitigute. Eta biharamuna zer esanik ez. Ondoan orain hilabete eredu-garria genuenak, Bruesa taldeak alegia, Ilunben sinatu du porrota iaz irabazitakoa galduz. Negarrez ikusi dugu entrenatzailea hedabidetan bere bizitzako une ilunenetakoa duela zotinka esanez. Ez du beraz bizimodu txarrik izan orain arte. Hilabete batean trukatu dira ereduak emaitzek eraginda. Planifikazioa, entrenamendua, joka-

Aurpegi

larien jarrera eta oro har klubaren balioa emaitzek aldatu dute. Lehiaketak ezartzen du bakoitza toki batean zoriak aitzakia eta justizia auzoan.

Lanari ez zaio berez merezimendurik aitortzen, ongi eginak ez du beti merezi duen emaitza ekartzen. Arerioak garaitu behar dira. Eta talde guztiek ez dituzte ahal berak. Baina berdin epaitzen ditu lehiak. Frantziako hauteskundeetan hamabi taldetik bik lortu dute lehiari jarraitzea, hirugarren bat inguratu zaielarik. Hemen berdintasunik ez ahaletan, ez lehiari. Galtzailetan ez dugu alerik ikusi negarrez, lehiak ez baititu berdin epaitzen guztiak. Eta hori dugu kontsolamendu. ■

Indiatik, meditazioari jarriak

I

Dena kaosa denean
zu, mundua, mundua, zu
tarte bat hartu ezazu
eta lurraren gainean
eseri atsedenean,
zure gogoa itzali
betazalekin estali
begiak, sakon arnastu,
mundurik badenik ahaztu
eta begiak irauli.

II

Dimentsioak apurtu:
espazio infinitu
baten erdian sentitu,
puntu txiki bat bihurtu;
ta ordulari bat urtu
kuartzozko hautsen peskizan.
Ta landare baten gisan,
—hustu zaitez pentsamenduz
kontzientzia mantenduz—
soilik egon eta izan.

III

Mundua munduz beteta:
mundu batean bi mundu;
batak bestea urrun du.
Ez begiratu tarteka
begi batekin bat eta
bestea bestearekin
—egunak arratsarekin
ezkutaketan dihardu—
batak lo hartu behar du
bestea esnatu dadin.

IV

Hain dira irrazionalak
mundu bateko atea
ta errealitateak
hain dirudi errealak!
Nola sinistu itzala
dela mundu baten funtsa
dena ilusio hutsa,
—itzal txinatarren saio—
esentziaren garraio
baino ez dela gorputza!

V

Pasa bazen iragana
helduko bada geroa
lumatu ezazu ego-a
irits ezazu nirvana.
Maldak pausua darama,
hurbildu zaitez astiro...
Ahal duzun goren igo
saiatu Buda bat sortzen
eta ez baduzu lortzen
sortu mundura berriro.

VI

Beste mundua estali
itzuli puntak orratzei
jarraitu zure lorratzei;
berriz, begiak irauli
eta mundura itzuli...
Begi bat ireki ezazu
zu, mundua, mundua, zu
dena kaosa denean...
orain zure barrenean
beste mundu bat daukazu.

DOINUA: “Nor bait bilatzen duenak
edonor aurki dezake” (dezima).

<http://www.argia.com/argia-astekaria>
helbidean, bertsoak entzungai.

Denboraren makina
America's
Cup

□ Ezpalak
□ Argitalpenak

□ Denbora-pasak
□ Makina bat kontu

Ihesi
Pasaiatik
Hondarribira

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Lluís Pasqual

Arriaga Antzokiko arte-aholkularia

Lluís Pasqual Reusen jaio zen, Katalunian. Bizi, berriz, "hor zehar" bizi da. "Antzerkian gabiltzanok nomadak gara", dio. Gaur egun, Bartzelonan ditu "liburuak eta galtzerdiak", baina hara eta hona ibiltzen da etengabe, gustura, aireportuak eta hotelak maite dituela aldarrikatzen baitu. Azken urte eta erdian, Bilbo izan du hegaldi askoren helmuga nahiz abiapuntu, denbora hori baita Pasqual Arriaga Antzokiko arte aholkularia dela. Zer den hori? Hurrengo orrialdeetan ikusiko duzue.

UNAI BREA
IÑIGO AZKONA

2007ko maiatzaren 6a

ARGIA
29

«Ikusleek ez dakite zer nahi duten; ustekabeak nahi dituzte»

Arriaga ez da zure lantoki bakarra, eszena zuzendaria ere bazara...

Halaxe naiz, eta hori da nire lanbide nagusia orain.

Arte aholkularia irakur daiteke Arriagan daukazun bulegoko errotuluan...

Izenen bat ipini behar zen, eta hori ipini genion.

Baina hori da zure lana hemen, aholku ematea?

Hara, bai. Nola edo hala, onuraren bat ekarri behar dio Arriagari nik hainbeste antzoki zuzendu izanak. Egoerak errepikatu egiten dira, eta aritu denak ezagutu egiten ditu egoera horiek; hori omen da eskarmentua. Ni hemen inguruan ibiltzen naiz, gauzei begira. Badaukat ohitura bitxi bat: egunero, antzokira sartzen naizenean, aretoa ikustera joan beharra daukat lehenbizi, norbaitek lapurtu ahal izango balu bezala edo. Eta gero, normalean, komunetako batera joaten naiz, ea paper nahikoa dagoen. Mania hori antzokizuzendari izatetik jaso dudana uztaren zati bat

da. Eta noizean behin, aholkuren bat edo beste ematen dut.

Inork eskatuta, ala zeure kabuz?

Etengabeko hartu-eman da. Ezinbestean, antzezlan bat iragartzen duen errotuluaren aurretik pasa eta esaten duzu: 'Hobe litzateke beste leku batean jartzea, handik ez da-eta ondo ikusten'. Lan hau xehetasun txikiz beteta dago. Emanaldiez ere hitz egiten dugu noski, ea zergatik etorri diren ikusleak, edo zergatik uste genuen ikusle asko etorriko zela eta ez den hala izan, zer nahi duten ikusleek...

Eta zer nahi dute ikusleek?

Eurek ere ez dakite. Horregatik da hain polita hau guztia. Matematika balitz, antzokiak mukuru edukiko genituzke beti, eta poltsikoak milioiz beteta. Baina hau ez da matematika. Programazioa jabetxe bateko karta bezala osatzen da. Sukaldariak erabaki egiten du zer jaki nahi duen prestatu egun bakoitzean. Gero, azokara doa eta berak nahi duena ez dago. Beraz, beste zer edo zer eskaini behar

du. Dena dela, ikusleek ez dakite zer nahi duten; ustekabeak nahi dituzte. Eta nolabait elika ditzatela, emozioak azalera atera diezazkietela, berdin poza zein negarra, edo bi horien artean dagoen besteren bat. Senak agintzen du. Pentsa ezazu, dena den, ez direla berdin Arriaga bezalako udal antzoki bat eta ekoizpen-antzoki bat. Guk erabaki dezakegu zer eman nahi dugun, eta merkatua behatu, ea halako ezaugarriak dauzkan lanen bat dagoen. Ez badago, ezin da eman, ezin dugulako geuk ekoitzi. Baina ikusleek ez dakite hori. Esan bezala, ez dakite zer nahi duten, baina ikusi ahala ezagutu egiten dute.

Zeren bila dabiltzan ez dute jakingo beharbada baina, behintzat, antzerkia ikusi nahi dutela argi daukate?

Nahi, nahi... Jendeak, oro har, etxetik irten nahi du. Batzuek antzerkia ikusteko, eta gehienek ez. Bestela antzoki gehiago legoke, eta horietan ikusle gehiago. Ez dago zertan pentsatu antzerkia jende kopuru handientzako artea dela. Niri gauza bakarrak sortzen dit atsekabea: inork, inoiz –gero eta gutxiago zorionez–, bere buruari ukatzea antzokira joateko aukera, horretarako prestakuntza berezia behar delakoan. Antzerkia denen eskura dago. Gustuko izan dezakezu ala ez, baina ez da egia

Latinez hitz egitetik antzokiak zuzentzera

“Filologia katalana eta hispanikoa ikasi nuen, latin irakaslea izan nahi nuelako. Latinez hitz egiteko elkartzen zen talde bateko kidea nintzen. Uste dut oraindik segitzen dutela”. Hizkuntzalaritza guriak gorabehera, Lluís Pasqualek gazte-gaztetan ezarri zituen antzerkiari emandako bizitzaren oinarriak. Orduko egoera politikoa ez omen zion beste irtenbiderik eman: “Frankismoa zen, ezin inorekin elkartu, ezin inorekin hitz egin. Antzerkia aitzakia, elkartu egiten ginen behintzat, eta uste genuen *Godoten esperoan* antzez-tuz mundua aldatuko genuela. Hamabost urte neuzkan; nola ez nuen ba hala pentsatuko?”.

Bartzelonara iritsi eta unibertsitatean matrikula egiteaz batera, antzerki eskola batean sartu zen. Gero, ahotsa lantzeko eskolak ematen hasi zen hiriko auzo-konpainia batean. “Egun batez, lan bat zuzentzeko eskatu zidaten”. Zuzendu ez ezik, idatzi ere egin zuen; hiru astez ematekoa zen ikuskizuna, baina urtebete iraun zuen.

Pasqualek zuzendari modura jarraitu zuen, ondo dakigunez. Idazteari, berriz, berehala utzi zion, “esan nahi nituenak askoz hobeto esaten zituztelako beste batzuek”. Azkenik, antzokiak zuzentzen ere hasi zen, antzezlanaz gain. Lan eskerga, dioenez, edonor akitzeko modukoa: “Ehunka lagun gidatu behar dituzu, batere ziurra ez den zerbait oinarri hartuta: arrakasta, alegia”. Bere buruari zaharregi iritzita halako zamak eramateko, baztertua du dagoeneko antzoki-zuzendaritza, nahiz eta Arriagako aholkulari lanpostuari esker, harra elikatzerik daukan oraindik, nola edo hala.

Sutagar

Maiatzak 5 **ELTZIEGO**
plaza nagusian

Maiatzak 26 **BIARRITZ**
L'Atabal aretoan

Ekainak 1 **LAS CARRERAS**
plazan

Ekainak 24 **REUS**
txosnetan

Ekainak 30 **SANTURTZI - KABIEZES**
plazan

kontratazioa: 619116974

www.sutagar.com

antzokietako programazioa selektiboa denik. Egile handiak ez baitira, izan, selektiboak. Pentsa genezake asko irakurri behar dela Beckett-en lan bat ikusi ahal izateko lokartu gabe. Bada, ez da egia. Nik eman izan dut *Godoten esperoan* desalfabetizazio maila handia zegoen lekuetan, eta arrakasta handiz.

Ikusleez ari garenean, gehiago zehaztu gabe, zertaz ari gara? Edo hobeto esanda, zenbatez? Hau da, Arriagako ikusleak jende kopuru zehatza dira, gutxi gorabehera beti berberak, edo Bilbo inguruan bizi diren ia milioia dira?

Ez bata ez bestea, bien arteko zerbait baizik. Esan behar da, hori bai, ikusle multzoak eklektikoak direla. Alegia, zarzuela zaleen multzoak eta prosazko antzerki ikusleenak ez dute ia bat egiten. Pentsa liteke pertsona berak direla, baina ez. Oso talde desberdinak dira, eta biak oso fidelak.

Bete ohi da Arriaga? Eta galderaren bigarren zatia: garrantzitsua da betetzea?

Antzokiak ez dira gomazkoak, baina izan behar lukete. Esate baterako: orain gutxi eskaini da *Play Strindberg* lanaren lehen emanaldia. Antzezle onak eta ospetsuak ditu, eta ikusle dezente erakar ditzake. Baina Arriaga handiegia da lan horretarako. Gakoa, antzezlan horretan, pertsonaiak hurbiletik ikustea da, eta Arriaga ezin liteke. Izan ere, 300 ikusle inguru har ditzakeen antzoki batean sortua da *Play Strindberg*. Arriagari hori falta zaio; Espainian egiten diren ikuskizun gehienak, eta interesgarrienak, formatu txiki edo ertainekoak dira. Lau, bost antzezle. Eta Arriaga zezen plaza da, ikuskizun asko ezin daitezke ekarri. 300 ikuslerentzat sortua den lan bat ikustera 700 badatoz, Arriaga ez da bete zarzuela ikustera 1.300 lagun datozenean bezala,

Antzerki asko, sendagileak eta errezetak

Antzerki asko idazten da gaur egun?

Askok. Beti idatzi izan da eta! Eta batez ere, ustez zerikusirik ez daukaten lanbideetan diharduen idazle mordoa dago. Niri lan asko bidaltzen didate, eta lautik bat sendagile batek idatzitakoak dira. Tradizioa da hori; Txekhov sendagilea zen, besteak beste. Beraz, bai, antzezlan asko idazten da, baina baita nobela eta poesia asko ere.

Hainbeste idazten bada, zerbait izango da ona...

Bai. Baina antzezlan onak egoteko txar asko idatzi behar da. Antzerkiaren arazoa da eginda egon arte ez dakizula ona ala txarra den. Sukaldean bezala. Zuk errezeta bat irakurtzen duzuenan, errezetaren arabera jaki miresgarria presatuko duzu. Baina behin eginda... Gatz gehiegi bota badiozu, pikutara sukalkia. Eta ezin horretaz jabetu sukalkia eginda egon arte. Antzerkian berdin. Loteriaren antzekoa da: ez dakizu egokituko zaizun ala ez. Testu batzuek arrakasta lortzen dute, eta beste batzuek ez.

baina hori ez da inoren errua. Izatekotan, antzokiarena da. Dena dela, Arriagak ikusle kopuru politak izaten ditu.

lax, Shakespearen Hamlet eta Ekaitza. Ezin bestekoa da lantzean behin klasikoak ematea? Hamlet eta Ekaitza bai. Badira belaunaldi guztietan antzeztu diren hamar edo hamabi antzezlan, hala behar du gainera. Belaunaldi bakoitzak bere modura egiten du, eta ondare hori uzten dio hurrengoari, hark guztiz modu desberdinean antzez dezan.

“Ikuskizun interesgarrienak formatu txiki edo ertainekoak dira.

Lau bost antzezle. Eta Arriaga zezen plaza da, ikuskizun asko ezin daitezke ekarri”

Horrez gain, ikusleak etorriko direla segurtatzeko modua dira?

Ekaitza antzezlan handia da, bikaina, eta *Hamlet*, berriz, munduko antzezlanik paradigmaticoa, erdukoena. Jendea beti etorriko da horiek ikustera. Ikusleengan bada

alde kontserbadore bat: segurtasun apur bat edukiz gero errazagoa izango da etxetik irteeta. Tamalgarria da, baina nik ezin dut saihestu. Eta *Hamletek* segurtasun hori ematen die.

Eta antzokiari, segurtasunik ematen al dio Hamletek? Diru-kontuez ari naiz oraintxe.

Nire ustez, *Hamletek* ez dio inori bermerik ematen diru aldetik. Antzezle asko ditu, oso ekoizpen handia da, proba saio asko egin behar da... Diru publikorik ezean, ezin. Eta uste dut, aldi berean, antzoki publikoek emateko beharra dutela. Antzoki komertzial batek ez du inoiz *Hamlet* emango, ezin du. ■

Argitalpenak

Diskoteka

IKER BARANDIARAN

Hardcorea, aukera bat baino askoz gehiago

Bergarako hardcore talde honek bigarren diskoan gogora ekarri du aspaldiko talde norvegiar baten izena (Life... but how to live it?). Horrez gain, hitz joko existentzialista hori baliatu du hardcorearen esentzian dagoena, hau da, norbanakoaren eta ingurukoaren askatasuna eta hobekuntza borrokatzeko. Aukeratzearen alde egiten dute, gizakia aktibo izatea aldarrikatzen dute. Bestalde, RKL eta hardcorearen beste klasikoetatik urrunago jo, eta hardcore kontzeptuaren zabaltasunean barreiatu dira, melodia, erritmo eta bestelako doinu bereizgarriekin emaitza asko aberastuz. Kaleak berreskuratzeari, zu zeu izateari, emakumeen askatasunari, etorkinei ateak zabaltzeari... abesten diote. Emaiza bikaina da, eta diseinua oso txukuna. Diskoa taldearen eta Isiltasuna Apurtzen eta Gratacel Records ekimenen elkarlanetik sortu da.

Bizitza... baina
nola bizi?
Fly Shit

ISILTASUNA APURTZEN /
GRATACEL RECORDS

Iraupena: 30'05"
6 euro

FLY SHIT

«Gure kantuak libre zabaltzea da gure asmoa,
eta SGAErekin ez genuen ezer nahi»

Disko honetan eskola zaharreko ohiko hardcoretik alden-
du egin zarete hainbat kantutan...

Gure musikaren oinarria da 80ko hamarkadako
hardcorea, baina ez da entzuten dugun bakarra. Hard-
corea eremu zabal bat bezala ulertzen dugu, eta egia da
emocore, crossover edota jazz ukituak topa daitezke-
la gure kantuetan.

Lan honetan autoekoizpenaren eta Creative Commons
erako lizentziaren aldeko apustu argia egin duzue...

Bai, gure erara egin nahi genuen, hasieratik buka-
rara parte hartu eta kontrolatuz; 'egin ezazu zuk
zeuk' filosofiarekin. Lan handia izan da, baina pozik
gaude emaitzarekin. Bestalde, SGAErekin ez genuen
ezer nahi. Gure kantuak libre zabaltzea da gure
asmoa, eta Creative Commonsek aukera hori eskain-
tzen du. Gure musika kopiatu, emititu... egin daite-
ke, erabilera komertzialik ez badago eta egilea aipa-
tuz gero.

Posible da "kaleak berreskuratzea"? Egia da "kristalezko
begiak zelatan dauzkagula, gazte izateagatik susmaga-
rriak garela", baina ez al gara gehiegi europartu eta
komodo bihurtu?

Kaleak musika eta sormena bezala irekiak eta
libreak beharko lirake; gure erakusleihoak dira. Eta
gaur egun kalean askatasun askoren murrizketa em-
aten da: kontrol soziala, manifestazio askatasuna, moto-

rizazioa... Baina egia da, baita ere, gero eta komodoak
eta kontsumistagoak garela.

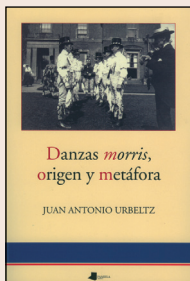
"Arriskatzan ez bazara, erabakiko dute zugatik", "Gauzok
ihes egiten didatela sentitzen dut". Erabakiak hartzeari
uko egin diogu?

Bakoitzak bere bizitza nola bizi aukeratzearen alde-
koak gara. Guk hau galdera bezala planteatzen dugu,
bakoitzak hausnartu eta ondoren bere bidea aukera
dezan. Guk talde bezala aukeraketa bat egin genuen,
egiten dugunarekin disfrutatzeaz gain, jarrera bat ere
hartu nahi dugu gu eta gure ingurua aldatzen joateko;
banaketa sare alternatiboak eta espazio autogestiona-
tuak sortu eta indartzeko helburuarekin.

www.argia.com/argia-astekaria
helbidean Fly Shiten Ezereziari so kanta entzungai.

Liburutegia

PILAR IPARRAGIRRE

Danzas morris,
origen y metáforaJuan Antonio
Urbeltz

PAMIELA

214 orrialde

18,75 euro

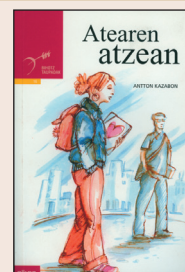
Mozorro eta
zomorroen lotura

Folkloreko dantzen atzean ezkutatzten den sinbologia ugaria aztertzen ohi du Juan Antonio Urbeltzek. Pamiela argitaletxearen eskutik plazaratu duen *Danzas morris, origen y metáfora* liburuan tesi iraultzailea azaltzen du: bere ustez gizateriak milaka urte daramatza inauterietako mozorroak erabiltzen eraso ohi duten zomorroen izurriteak saihestu ahal izateko. Ingalaterrako *Morris man*-en kas-kabildo-soinua eta Ituren eta Zubietako inauterietako *isopuak* eta *joareak* ditugu teoria honen adibide. Urbeltzentzat, Lantzeko *zaldikoak* oti izurritearen irudikapena baino ez dira. Eta gauza bera

gertatzen da Zuberoako *zamalzain*arekin. Miel Otxin, bestalde, zomorro izurrite hauen ondoren datorren gosearen irudikapena litzateke. **I**

Ikaslea, maisuaz
maiteminduta

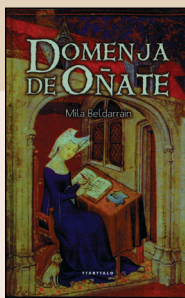
Hamahiru urtetik gorakoei zuzendutako nobela da Antton Kazabonen *Atearen atzean*. Institutuko ingeleseko irakasleaz maitemintzen den neskatilaren istorioa agertzen du. Neska horrek, hain kartsuki sentitzen duena pizten nabaritu orduko, bertan behera utziko du ordura arte bere adineko batekin edukitako harremana, arrazoia garbi agertu gabe, bere bihotzeko irakasleak harekiko sentitzen duenaz ezer ez dakielako oraindik. Baina erantzuna baiezkoa izatea espero duenez, gauzak diren bezala azalduko dizkie mutil ohiari eta lagun min bati. Biak sumindu egingo zaizkio eta neskaren amari azalduko diote. Eta guztiak izango ditu haserre. Nola liteke bera baino hogeitazaharago den gizonaz ezer onik espero izatea? Eta bada oraindik ez dakien beste zerbait ere: irakaslea homosexuala da. **I**

Atearen atzean
Antton Kazabon

ELKAR

88 orrialde

7,30 euro

Domenja de Oñate

Mila Beldarrain

TARTALO

364 orrialde

23,50 euro

XV. mendeko Donostiako
emakumeei buruzko nobela

Mila Beldarrainen *Domenja de Oñate*-k XV. mendeko Donostia hiribilduan bizi den familia aberats bateko alaba du kontalari. 14 urterekin ezkontzen dute Burgosko jauntxo baten semearekin, eta hara joango da bizitzera, Isabel eta Fernando erregina-erregileen gortea ezagutuz. Senarra hiltzen zaionean itzuliko da Donostiara. Berrogei urteko alarguna izaki, garaiko gizarteak komentu batean sartzeaz bestelako irtenbiderik ez dio emango. Domenja borrokalaria da ordea, eta ahaleginduko da aitaginarrebaren anai batek kendu dion herentzian utzitako gaztelua bere eskutara itzul dadin; bitartean, poemak idatzi, eta ezagutu dituen emakume berezi batzuekin emakumeentzako ikastetxe bat irekiko du Donostian. Baina Inkisizioari egin beharko dio aurre. **I**

Dibortzioaren
ondotik etxea

Finlandia saria eta Europako Iparraldeko Kontseiluarena eskuratutako Kari Hotakainen (1957) idazle finlandiarraren *Camino de trincheras* eleberri umoretsuak. Eztabaida bizi batean bere emazteari aurpegian jotzen dion ukabildada baten ondorioak jasaten ditu protagonista nagusiak. Ordurarte etxeko gorabeheraz eta daukaten alaba txikiaren zaintzaz bera bakarrik arduratu bada ere, kolpea jasan orduko, emazteak haurra hartu eta utzi egingo du, dibortzioa eskatzeko erabaki sendoarekin. Lur jota, bere familia berrosatzeko planari ekiten dio gizonak: zer eskatzen zion beti emazteak? Bere ametsetako familia bakarrentzako etxea aurkitzeko! Eta horren atzetik abiatuko da itxaropentsu, horretarako dirudik ez daukala ahaztuta, eta higiezin agentziek zein altxor haien jabeek jartzen dizkioten oztopoei muzin eginez. **I**

Camino de
trincheras

Kari Hotakainen

MEETOK

336 orrialde

19 euro

Euskal Herria Batzuen artean

SUA
130 orrialde
5,30 euro

Euskal Herriko ur-jauziak bisitatzeko

Sua argitaletxeak plazaratu ohi duen *Euskal Herria* aldizkariaren azken zenbakian, Euskal Herrian bertan dauzkagun ur-jauziak bisitatzeko egin ditzakegun zenbait ibilbide eta paseo iradokitzen zaizkigu, beti ere argazki liluragarrien laguntzaz. Belabarze, Arrako, Kakueta, Xorroxin, Urederra, Erroiari, Aldabide, Goiuri edo Nerbioi bezalakoak, Sintxita, Uguna, Irusta, Belako Harkaitzetan dagoena edo Osinberekoa proposatzen dituzte aldizkarian. Bestalde, Mundumira izeneko hitzordurako gutxi falta dela-eta, ekainaren aurreneko asteburuan Aretxabaleta eta Debagoiena abiatu

puntu izango dituzten mendi eta kale ekitaldietarako deia ere luzatzen dute. ■

Lo egiteko garaian ezkutaketan jolastu nahi duenari gertatua

Ezusteko polit askoak izango ditu *Bubuk ez du lorik egin nahi* esku artean hartzen duenak, makina bat sorpresatxo ezkutatzeko baititu barruan. Lo egiteko garaian ezkutaketan jolasteko gogo duen mutiko bati gertatutakoa azaltzen du. Lagunen bila hasiko da, eta inork ere ez dio erantzungo. Zergatik? Oihaneke beste guztiak seko lo daudelako. Lagun den-denak ezkutatu zaizkio: harkaitz baten azpian, zuhaitzaren enborrean, sasiarteetan...

Azaltzeko eskatzen die, baina oso garbi dago berak aurkitu beharko dituela. ■

Bubuk ez du lorik...

Cyril Hahn

IBAIZABAL

14 orrialde / 14,50 euro

FERNANDO REY

«Halabeharraren eta hautuen gaineko gogo- eta dago narrazioetan»

Aurkez dezakezu Antonio Tabucchi?

Gaur egungo idazle italiar ezagunena da, segur aski. Dudarik gabe Europako literaturaren ahots adierazgarrienetako bat. Oso ezaguna bere obragatik —sari asko irabazia da—, eta baita demokraziaren eta askatasunen defentsan hartutako jarreragatik ere. Tabucchiaren ustez, zenbait momentutan ahotsik gabekoen ahotsa izan behar du intelektualak, politikarien eta egia osoa balute bezala hitz egiten dutenen aldean, iritzi publikoan zalantzak sortu. Gure gizartearen auzi kezkarrei dagokienez, intelektualaren zereginetan eskubide bat aldarrikatzen du: jarrera bat hartzekoa eta, beharrezkoa denean, alarma-deia egitekoa.

Asko nabarmendu al da maila horretan?

Bai. Hamaika aldiz, hitzarengatik jazarpena jasaten duten idazleen defentsan. Totalitarismoaren eta torturaren kontra ere goratu du maiz ahotsa. *Pereirak dioenez* borroka horien ikur bihurtu da, noski.

Zer esan diezaigukezu *Oker ttiki garrantzigeak*-ez?

Ez da Tabucchiaren liburu ospetsuenetakoa, baina kontakizun sail ederra da. Lehenbiziko irakurrian, bidaiari etsituen abentura existentzialak ematen dute, baina narrazioaren eta bizitza egiazkoaren arteko antzekotasuna dela-eta, ezinegon eragiten digute. Istorio hauetako bidaiariak, erabakiek eta kasualitateek baldintzatzen, arranguraz egiten dute aurrera, bizitzaren tolesetan zer gordetzen den jakiteko ahaleginetan. Funtsean, halabeharraren eta hautuen gaineko gogoeta dago narrazioetan, existentziaren zirrikietan barneratze saioa. Sentsazio eta iradokizun irekiak uzten dizkiote irakurleari.

ANDONI CANELLADA / A.P.

Antonio Tabucchiaren hamaika istorio bitxi

Fernando Reyk euskaratu du Antonio Tabucchiaren *Oker ttiki garrantzigeak*. Ez da hau itzultzaile iruñarrak idazle italo-portugaldarraren lanen bat euskarara bihurtu duen lehen aldia. Aurretik *Pereirak dioenez* (Igela, 2006) itzulua zuen. *Oker ttiki garrantzigeak* izenburuko liburuan hamaika kontakizun bitxi daude bilduak. Gaizkiulertuak, zalantzak, berandu-ulertuak, alferreko intziriak, oroitzapen apika engainagarriak... konponbiderik gabeko hutsegiteak islatzen dituzten narrazioak dira. Bukaera, berriz, iradokizunez bete izan arren, irekia daukate beti, iradokizun horietatik irakurle bakoitzak atera dezakeen ondorioa esperoko balute bezala. Toskana sekretu eta sorgindua, Miarrizetik Donostiara bitartean igaroko den garai bateko auto klasikoen rallya, Mumbaitik Madrasera

Oker ttiki garrantzigeak Antonio Tabucchi

ALBERDANIA, ELKAR

192 orrialde
11,30 euro

doan tren batean egin daitezkeen ezagutzak, haur baten barnean gorde daitezkeen maltzurra beste haur baten begietatik ikusia... gaiak eta gertakizunetarako hautatutako paisaiak oso ezberdinak dira. Baina denek kutsatzen dute ezinegon kezkatu moduko bat. Laburbilduz: umorerik falta ez duten istorio hunkigarriak dira, bihoztzean iltzatzen zaizkizun horietakoak. ■

egileari galdezka

Ezpalak

JON TORNER

Fertxu Izquierdok irabazi du euskarazko literatur egitasmoentzako Iruñea Hiria beka. Izquierdok 9.400 euroko beka jasoko du *Mendeko liskarra* eleberri beltza idazteko. Liburua amaitutakoan Iruñeko Udalak argitaratuko du.

Karlos Linazasororen *Diotenez* narrazio laburrez osatutako liburua eta Aitziber Etxeberriaren *31 baioneta* nobela kaleratu ditu Erein argitaletxeak. *Diotenez* liburuarekin Erein Euskadiko Kutxa saria irabazi du Linazasorok. Etxeberriak, bestalde, Donostia Opera Prima saria jaso du *31 baioneta* lanari esker. Bestalde, Beñat Sarasola donostiarrak *Kaxa huts bat* liburua plazaratu du Susa argitaletxearekin. Sarasolak 48 poema bildu ditu lan horretan. Azala Xabier Gantzarainek diseinatu du.

Sexty Sexers taldeak rock ukitu-kohamar kanta bildu ditu *Urkamendi blues*

(Gaztelupeko hotsak) disko berrian. Berako boskoteak maiatzaren 3an aurkeztuko du bere bigarren lana, Bilboko Kafe Antzokian. Bestalde, 28.000 puñaladas diskoa kaleratu zuenetik bi urte pasa direnean, Marea taldeak bosgarren diskoa plazaratu du DRO East West diskoetxearekin. *Las aceras están llenas de piojos* du izena nafarren lan berriak. Donostian aurkeztuko dute, hilaren 11n.

Koldobika Jauregi eskultoreak Irakeko inbasioa oinarri hartuta egin zuen *Setioa I* obra Bilboko Guggenheim museoa egongo da ikusgai ekainaren 3a arte. Jauregik, Guggenheim museoaren 10. urteurrenaren harira abian jarritako *Laborategiak* egitasmoaren baitan egin du artelan hori. Artisten lan egiteko modua islatzea du helburu ekimen horrek; hala artista alkizarrak *Setioa I* obra sortzeko egindako marrazkiak eta eskultura txikiak ere jaso ditu erakusketak.

Hitzarte, 'Hitza'-ren aldeko arte enkantea

"Bizkaiko Foru Aldundiak eta eskualdeko hainbat udalek daramaten dirulaguntza politikaren aurrean", pausorik eman ezean *Lea-Artibai eta Mutrikuko Hitza* egunkariaren argitalpen egunak 6tik 5era pasa daitezkeela adierazi dute egunkariko arduradunek. Hori saiheste-ko hainbat ekimen jarri dituzte abian. Horietako bat *Hitzarte* arte enkantea da. Eskualdeko zazpi artistek euren obrak eman dituzte dohaintzan eta orain enkantean jarriko dira. Jose Pablo Arriaga, Xiri Andonegi, Felix Beristain, Carlos Baudi, Mikel Lertxundi, Jose Angel Uberuaga eta Eneko Arruzarte artisten lanak maiatzaren 4tik 20ra bitartean izango dira ikusgai Markina-Xemeingo Uhagon kulturagunean.

"ARRANTZALEA" (XIRI ANDONEGI)

Literatura Unibertsala bildumarako 2007ko itzulpen lehiaketa martxan da

EIZIEK Literatura Unibertsala bildumarako 2007ko itzulpen lehiaketarako deialdia egin du. Aurten 24 idazleren liburuak hautatu dituzte. Emily Brontëren *Wuthering heights*, Milan Kunderaren *L'insoutenable légèreté de l'être*, Fernando de Rojasen *La Celestina*, Marcel Prousten *Du côté de chez Swann*, Nadine Gordimerren *Burger's Daughter*, Joseph Rothen *Redetzky marsch* eta Anxel Foleren *A lus do candil* daude, besteak beste, itzulgaien artean. Itzulpenak aurkezteko epea maiatzaren 21ean amaituko da. Informazio gehiago: www.eizie.org.

Inazio Mujikak *Galtzaundi* aldizkarian, Euskadi Sarien harira:

«Ez dut uste esku beltzen bat dagoenik. Ez dut esan nahi hobetu behar ez duenik. Arau hausteak izan badira neurriak hartu beharko dira, baina okerrak ez dira zuzentzen gertatu eta bi urtera. Momentuan zuzendu behar da eta han zeudenen iritzia jaso behar da. Euskadi Sariaren inguruko auzia umeke-ria da. Magnifikatu gabe, Euskadi Sariak badu bere tokia eta ni ziur nago, ez balego halako sari-rik, jende horrek salatu egingo lukeela bere falta».

Ramon Bareak *El Correo* egunkarian. Arte Eszenikoen Goi Mailako Eskolaren inguruan: «Hemen inor ez da Madril edoartzelona-ra joan, gauzak nola egin behar

diren ezagutzeko. Mahai gainean proposamen bat dago, baina agintariak urduri jartzen dira eta ez dira esku hartzera ausartzen. Mendekak pasako dira Molière euskaldun bat sortu aurretiko».

Oihane Perea Arabako bertsolari txapelkunak *Gari alea*

(www.argia.com): «Kuriosoa bada ere, orain ari naiz sentitzen benetan bertsolari, horri lehen-tasuna emanez eta lantzen. Txapelketaz haratago begiratu dut eta bertsoa lantzen aritu naiz. Horrela iritsi naiz txapelketara, burua jantziago eta ikasita. Txapelketarako ere prestatu nintzen, baina aparteko ezer egin gabe. Nahiko argi neukan zer egin nahi nuen ariketa bakoitzean. Bestetan baino kalkulatuago joan naiz, bai».

Artzaina ona, aitabitxia hobia

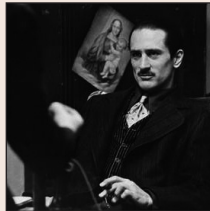
AEB, 2006. Zuz.: Robert De Niro. Akt.: Matt Damon, Angelina Jolie, William Hurt. 160 min.

"The Godfather of CIA movies" goratu zuen *New York Post*-eko kritikariak.

Gabardinajantzitaharropaketandabiltzanespien pelikulari hamaika kritika egin dizkiote dagoeneko. Gehienen sententzia, oso motela dela. Ni ez nago ados. Ez al dira jabetu pelikulak duen erritmoa azkartxo ere badela ikusle askorentzat –horko flashback festa–? Beharrik ez dela azkarra goa, bestela inor ez litzateke akkuratuko. Aretoko argiak piztean jendea taldetxotan marmarrean ikusiko duzue elkarri ulertu ez duen istorio zatia esplikatzeko ahaleaginean. Istorioak etengabe ematen ditu hari mutur berriak eta ez du aspertzeko betarik uzten, bi ordu eta erdi pasatxo iraun arren. *Munich* –gidoigile berarena– eta *Syriana* dira azkenaldian estreinatu dituzten tipo horretako filmak; horiek bezain aisa ikusten da hau, eta odol zipritzin gutxiago botatzen du.

Egin dioten beste kritika da protagonistaren hoztasunak ez duela laguntzen ikuslea berekin identifikatu dadin. Agian Matt Damon-en antzezkeran zuzendariak izango zuen eragina. De Nirori funtzionatu zion *The Godfather II*-n. Ondo xuhurra zuen solasa berak gorpuzten zuen Corleone gazteak. Haren bisajeak ez du sekula baretasunik galzten; zirkinik ere ez. Ellis Island-era siziliarrez baino ez dakiela, mutu, arribatzen den umezurtz mengela eta *famigliako* buru sendoa lotzen dituen katebegia da.

Izatez gerotan, filmaren ajea da maisulana egin nahi izan dutela eta ez dutela lortu. *The Godfather*ekin konparazioa egitera, denean galduko luke. Bigarren mailako pertsonaiak, adibidez, lauak dira. Joe Pesciren etxean protagonistak egiten duen sartu-irtenak Michael Corleonek eta Hyman Roth-enaren antza harriga-

ria du. Baina Pesciren pertsonaiak –capo batena egiten du, berriz!– ez du sakontasunik. Alec Baldwin guri-guri agertzen den arren asko meioratu behar luke bere pertsonaiak Luca Brasiren pisua izateko.

Nire hipotesia da CIAko webetik (www.cia.gov) hartu duela gidoirako inspirazioa Eric Roth-ek. Han jartzen du: "One Agency. One Community. Functioning as one team", hor duzue mafiaren *famiglia*-ren bertsio WASP-a. Segi leitzen eta: "We are the nation's first line of defense. We accomplish what others cannot accomplish and go where others cannot go" (Guk erdiesten dugu besteek erdietsi ezin dutena, gu joaten gara besteek joan ezin duten lekutara). Bada hor aparra eta bitsa. Perla distiratsuen: "Integrity. We seek and speak the truth". To, mundua salbatzen nahiko lan ez, eta zintzo demonio, gezurrik esan gabe, egiten dute. "We put Country first and Agency before self" hahor protagonistaren gatazkari erantzuna, esaldi bakarrean: Aberria aurrena eta Agentzia norbera baino lehen. Bukatzeko: "Quiet patriotism is our hallmark", ibili-ibili eginda hauek ere nazionalista moderatuak.

*New York Post*ekoa ahokada izanagatik pelikula balekoa da.

JON ARTANO

ERMUA

Maiatzaren 10etik 13ra arte, Cardenal Orben

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

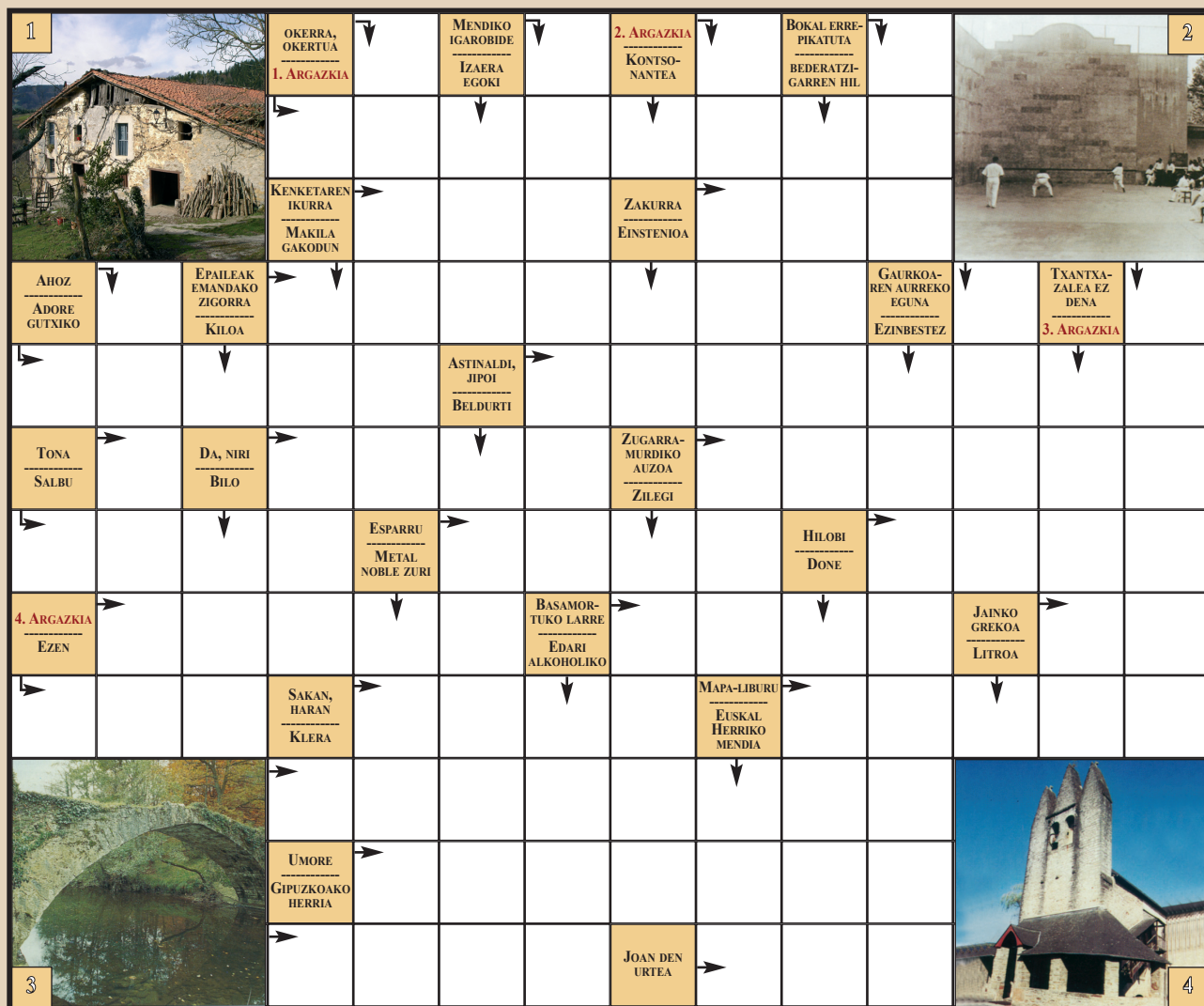
Bizi irakurriz!

Denbora-pasak

ANA ZAMBRANO

Hitz gezidunak

* GAIA: ERAIKIN MOTAK

Haur zintzoa

Erizaina ama izan berriaren gelara sartu da. Haurtxoak arazotxo bat izan du eta, badaezpada ere, zainketa berezien gelan daukate:

– Egun on, Miren! Zuen semea aingerua da. Sehaskan jarri orduko lo hartu eta gau osoan, ez da mugitu ere egin.

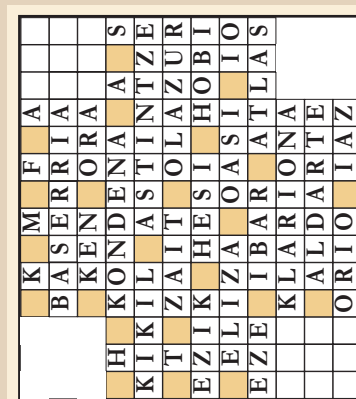
Eta amak, hasperen eginez:

– Aitaren aldekoa atera zaigu, beraz!

Esaldia

Etsaitasuna ez da kutsakorra. Ados. Baina herentziazkoa da.

Soluzioak

Jaia Laia eta **berria**ren eskutik

Fermin Muguruzak prestatutako musika bilduma bikaina

'Musika Munduko Jolastokian'

EUSKAL HERRIA J.C.Perez: Flannery eta bere astakiloak

JAMAICA Cedella Marley-Booker with Taj Mahal: Smilin' island of song

EUSKAL HERRIA Jabier Muguruza: Ja, ja

LIVERPOOL The Beatles songs: All you need is love

KUBA Liuba Maria Hevia: Travesía mágica

HEGOAFRIKA Ladysmith Black Mambazo: Gift of the tortoise

NEW ORLEANS Buckwheat Zydeco: Choo choo boogaloo

MEXIKO Los Lobos with Lalo Guerrero: Papa 's dream

**Maiatzaren 5etik aurrera
larunbatero disko bat kioskoan**

+ 5,30 €

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA ETA ARGAZKIAK:
MUSKILDA TELLABIDE
ETA ASIER AGIRRESAROB

Pasai Donibane - Hondarribia I (Gipuzkoa)

Pasaiako bokalak eta Bidasoa ibaiak mugatua, zeruertzean ageri den mendi bizkar zorrotza da Jaizkibel. Gunerik garaienean 543 metro altxatzen den mendizerra luzanga, Kantauritik datozen haize hezeentzat harresia da. Haizabea Jaizubia, Gaintxurizketa eta Lezoko bailara eta errekek babesten dira; haizaldean ekaitz eta enbatek behin eta berriz zigortzen dituzte hareharrizko itsaslabar bortitz eta ikusgarriak. Lurraren eta itsasoaren arteko besarkatze amaigabe horretan paisaia berezia sortu du higadurak. Hain dira bitxiak eta bihurriak bertako harkaitz egitura nabarrak, edozein mendizale txunditu eta liluratzeko gai direla. Leku ezkutu horretara iristeko modu bakarra Arando Handi muturretik Higerreraingo bidaian murgiltzea da, itsasertzetik ahalik eta hurbilen; labar, sakan, senaia eta kalak bata bestearen atzetik gaintutuz. Ibilbide luzetxoak denez, bitan zatitu dugu, asteen aurrea eta hurrengoan bigarrena.

Jaizkibel, itsasertzaren lilura

Pasai Donibane eta Hondarribia lotzen dituen itsasertza, itxuraz mazela leunekoa eta ibilterraza, hamabost kilometro besterik ez da, baina malkartsua da erabat, gora beherez josia; erliebe zorabiagarria. Bidea giza eraginetik at dagoen zonaldean barneratzen da, arrasto hori eta ondoren berde lauso batzuk besterik ez dituzu izango bide-lagun. Arrasto horiek, olatuen etengabeko orroa eta kaioen karraka. Zidor lauso batzuk egonagatik ere, zuk zeuk bilatu beharko duzu bidea, oztopoak gainditu eta eskaintzen dizun edertasuna gozaten asmatu. Horretan guztian gutxi lagunduko dizute inguru honek taz dauden mapek; eskasak eta zaharkituak baitira.

Hasierako asmoa zeharkaldia egun bakarrean egitea zen. Abiatu eta berehala konturatu ginen, ordea, neguko egun laburretan nekez osatuko genuela ibilbidea egun argiz ibilita bakarrik, eta zentzuzkoena gutxienez bi zatitan egitea zela. Izan ere, bide osoa jarraian egiteko hamaika ordu baino gehiago behar dira, hamaika maldak gainditu behar direlako. Hala bada, bi egunetan egitea aholkatzen dizuegu.

Donibanetik Buenos Airesera

Pasai Donibane sarreran dagoen aparkalekutik abiatu eta etxe ilada zeharkatzen duen San Juan kale meharretik jarraitu behar duzue portu handi horren ahorantz. Bertako toki interesgarriak ikusi nahi izatera, ez duzue zaila, herriaren egiturak berak erakutsiko baitizue bidea, Arizabalo jauregia lehenik, San Joan Bataiatzailearen parrokia eta Victor Hugo idazle ospetsuak ostatu hartu zuen etxea ondoren. Ezker-eskuin arrantzale etxe artean dago kalea. Moila, Pizkunde

garaiako Villaviciosa jauregia eta gurutze-tokia daude Santiago plaza baino lehen. Etxeetako herri arkitektura da plaza horretan aipatzekoa. Aurrera jarraitu, itsaso aldera, eta Bonantzako Santo Kristo Basilikaren ondotik pasa

Mitxixola muinoa inguratuz Bonazaitza baserriaren arrastoetara iritsiko zarete; itsasora begira gertuan zeuden beste asko bezala militarrek suntsitu zuten

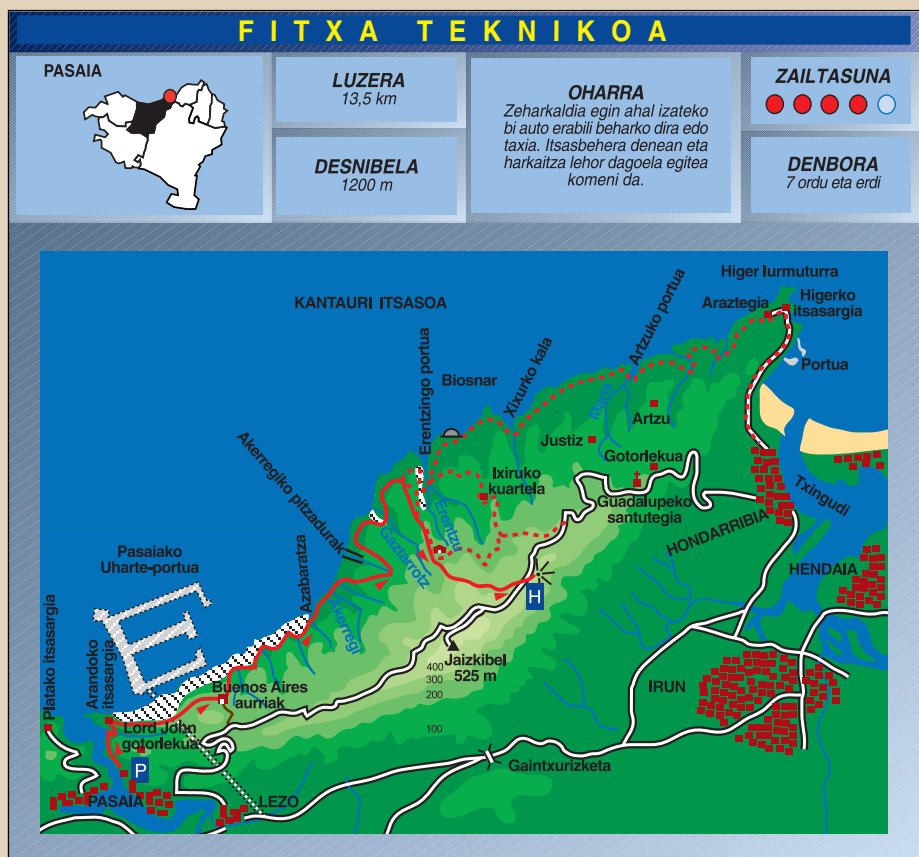
eta gero Oiartzun ibaiaren bokalea ekialdetik ixten duen pasealekuan sartuko zarete. Santa Isabel gaztelutik pasa eta Alaburtza senaiara iritsiko zarete.

Bidegurutzean porlanezko bide maldatsuak itsasargiraino eramango

zaituzte (80 m). Hor hasiko duzue benetako itsasertzeko bidea. Bokalearen muturrean den Arando Handi puntatik gora, ekialdeko Bantxa deituriko ertz zorrotz eta malkartsua altxatzen da, 250 metroraingo labar ikusgarriak itsasora amilduz.

Hareharrizko gandor horretan gora jo behar duzue, forma guztietako harkaitz egiturak atzean utziz, zuloak, orratzak, korridoak, pitzadurak... urak eta hai-zeak sortuak denak. Gora egitea zaila badirudi ere, ez da

hainbesterako. Lehen zatian gando-rraren ezker aldeko labar leunak utzi eta eskuinaldetik erlaintzetan aurrera doan bidezidorra jarraitu behar duzue, goraino. Behin hasierako zatia gaindituta, zabaldu eta erosoagoa egiten da bidea.

Itsasora amiltzen diren hainbat erreka pasako ditugu ibilian. Kanpo portua eraiki nahi dute erdiko argazkian ageri diren labarren parean. Eskuinean Orratz falikoa izenarekin batailatuta duten harkaitza.

Altuera irabazi ahala, are ikusgarriago irudituko zaizkizue itsasertzeko labarrak. Bokaleko sarrera menperatuko duzue eta zorte pixka batekin Pasaiaiko portuko zamaontzi itzelen bat portuko praktikoak gidaturik itsaso zabaleran irteten ikusi ahal izango duzue. Bokalearen beste ertzean, berriz, Seneko zuloa, Platako itsasargia eta atzean Ulia mendia. Iparraldean, zabal, Atlantikoa. Goialdean, ertz zorrotza belardi zabal eta leuna bilakatzen da, nahiz eta ezkerrean itsaslabarrak lehen bezain kementsu dirauen. Mitxitxola muinoa ezkerretik inguratuz Bonazaitza (Buenos Aires) baserriaren arrastoetara iritsiko zarete (245 m). Gertuan itsasora begira zeuden beste asko bezala –Londres zuen izena beste batek– leku hau militaritu zenean desjabetu eta soldaduek suntsitu zituzten.

Sakan basatiak Azabaratza kalaraino

Jarraian ibilbideko zatirik basatienari egin beharko diozue aurre. Izan ere, Azabaratza kalaraino mendi hegala mozten duten lau sakan handi, sakan eta eskegiak gainditu beharko dituzue igoera nahiz jaitsiera nekez eginez. Lau sakan hauek itsasora urjaui moduan amiltzen diren errekaetako zeharkatzen dituzte.

Izenak sakan horiek banatzen dituzten bizkar leunagoetan zeuden Iñalurreta, Saratxaga, Zunbillondo eta Arangua baserrietatik hartu zituzten. Iñalurreta da inguruotan zutik dirauen baserri bakanetakoa.

Kaletarako zidorra, abere bideak nahiz Lezorako ur eroapen zaharra baliatuz orografia latzeko itsasertza gainditu beharko duzue, betiere olatu gainera jausten diren ezponda ikusgarriak ezkerrean utziz. Zati honetan aurkitzen dira higadurak harearrian sorturiko forma bitxi eta eder ugari, inguruko herrietakoek duten itxuraren arabera bataiatu dituztenak, esaterako, Gran Canto –1go sakanerako jaitsieran–, Trikuharri –bigarren sakan bano lehen– eta Orratz falikoa –laugarrenarako jaitsieran–.

Are ikusgarriagoa da Azabaratza kalaraino iristeko gainditu behar duzuen, zuzenean itsasora daraman erlantz etzana, leuna eta erraldoia. Gai diezina iruditzen arren, badu gutxienez igarobide bat –guk baliatu behar duguna–. Plaka makurraren

erdialdean, zatirik estuenean, pertsonaren eskuak edo higadurak, nork daki, azaleko estribo batzuk landu ditu bestaldera igarotzea errazten dutenak. Tentuz ibili, zuhurtziaz jokatu, pareta lehor dagoenean soilik igaro eta ahal izanez gero itsasbeheran eta itsasoa bare dagoenean.

Akerregi eta Tximistakurratua

Alga bilketarako lekua da Azabaratza. Bertan hainbat eraikin zatar topatuko dituzue, baita aipatu plaka beldurgarri horretan algak igotzeko erabiltzen zen txirrikaren arrastoak ere. Txirrika ordezkatu zuen pista kaskarra zabaldu zuten ondoren eta horretatik jarraitu behar duzue itsasertzeko bidaian aurrera. Lehen bihurtunean utzi behar duzue pista eta itsasertzeko zidorretik jarraitu. Nabarmen leuntzen da itsasertza zati honetan eta asko aurreratzen ari zaretela irudituko zaizue. Arrantzale txabola zatarrek ezkutatzen dituzten hiru sakan txiki igaroko dituzue, bakoitza bere errekaetarekin. Azkenekoa igarota, ordea, arrasto berdeek bidea moztu digun Akerregiko pitzadurara daramate. Oztopo hori gainditzea benetan zaila denez, atzera egin eta arrantzale txabola baten alboetik igaroz bailaran gora jotzea da onena; Arrakala goiko aldetik,

Azabaratza kalaraino iristeko pasa beharreko oztopoa ikusgarria da: itsasora zuzenean amiltzen den erlantz etzana, leuna eta erraldoia

sorreratik, igaro (130 m) eta atzera itsasertzera jaisteko.

Harkaitzezko hondartzan barrena Tximistakurratua izeneko ebakidura bitxia gainditu eta aurrera segi behar duzue harik eta Gaztarrotz muturrera iritsi arte. Itsasora erortzen den labar bertikal eta ikusgarria gaingintzeko, ertzetik gora jo hormaren giltzarria den zirrikituaren bila. Jaitsiera zail eta mal-kartsuak bailara txundigarri baten hon-doa utziko zaituzte, forma berezi eta bitxiak harresiz inguratutik. Formazio bereziez gain ikusgarria da harkaitz horiek agertzen duten kolore sorta aberatsa: gorrixkak, laranjak, arrosak...

Gaztarrozko sakanetik Erentzingo portura

Gaztarrotz edo Putrekabiko labirin-totik irteteko zidorra jarraitu behar

duzue, hormen arteko zirrikitu estu eta pentsaezin batetik gora eginez. Harritu, liluratu egingo zaitu hurrengo zatiak: Zidorra bihurka doa pasabide egokiaren bila, esker-eskuin formazio natural ikusgarriak atzean utziz. Zein baino zein ederragoak diren harkaitzetan kolore zurixka nagusitzen da. Ezkerrean labar bertikalak itsasoraino amiltzen dira eta, behean, harkaitzetan antxetak karra-kan ari dira. Pasaiaiko lurrak utzi eta Hondarribikoetan sartzerazozte.

Turruia puntaren parean bideak eskuinera egiten du nabarmen bailara zabal batean barneratzeko. Hortxe bertan, zuen eskuinean leize bat ikusi-ko duzue eta hortik gertu maskor itxurako estalpe erraldoia. Bidexka garbian barrena itsasertzeko azken oztopora iritsiko zarete, Erentzingo

bailarako horma erraldoia. Handik aitzina, askoz bide samurragoa aurki-tuko duzue, oztopo nabarmenik gabe. Baina hori beste baterako uztea aholkatzen dizuegu; luzetxo egun berean egiteko. Erentzingo erre-dera jaitsi beharrean, hara iritsi baino lehenago gora egiten duen zidorrari eutsi eta, altuera irabaziz, Lerueta inguruan pista zabal batera helduko zarete (215 m). Gora jarraitu eta hurrengo pista iristerakoan ezker-rrera jo (320). Pasai Donibanetik Hondarribiara doan errepidera irten-go zarete Jaizkibelgo mendatetik kilometro eta erdira. Foru Aldundiak eraiki zuen Santa Barbarako parado-rea duzue hor, egun begiratoki gisa atondua (405 m). Abiapauntura itzul-tzeko norberak bere modua prest izan behar du hemen. ■

ARGONZ ETXEA

L A N D E T X E A

31416 URZAINKI • NAFARROA
Tel: 948475023 • info@argonzetxea.com
www.argonzetxea.com

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

PALEOBOTANIKA

Baso tropikal fosildua

AEBETAKO ILLINOIS-EN dagoen ikatz-meategi batean orain 300 milioi urteko baso tropikal baten aztarnak topatu dira. Ia 100 kilometro koa-droko basoa ikaztegi bihurtua; meatzariak ohartu ziren horretaz 100 metroko sakoneran ikatzare-kin batera fosilak ateratzen ari zirela ikusirik.

Bristol unibertsitateko Falcon Lang ikerlaria-riak eta bere taldeak ikertu dute meatzea. Lang-en ustez basoa lurrikararen baten ondorioz oso astiro fosildu zen, eremu oso bat lurrazpiratu zenean.

Aurkikuntza horri esker askoz gehiago jakin ahal izango dugu Lurreko lehen baso tropikalak.

Illinois-eko basoan likofitoak ziren ugarienak eta 40 metroko altuera izatera ailegatu ziren. Egun, berriz, haien seniderik hurbilenak diren likopodoak, adibidez, belarra baino ez dira. ■

Illinoisko negu giroa ez da epel-epela izaten; lanak ditu sinesten garai batean klima tropikala zela hangoa.

INES URRUTIA

Osasuna

JABIER AGIRRE

Nerabeen erneguaeren arduraduna

GIZAKIAK, bere pubertaroa bitartean, bizi dituen umore aldaketa misterioitsuak azalpen zientifiko erraz samarra izango lukete, *Nature Neuroscience* aldizkariak azken alean argitaratutakoari kasu egitera.

Luzaz, arrazoi soziologikoak hartu izan dira aldaketa guztien iturri. Betidanik haurtzarotik heldutasunera iragateak, edota erantzukizunak bere gain hartu beharrak, dakarren presioa aipatu izan da. Alabaina New York-eko (AEB) unibertsitate estataleko ikertzaileek nera-been umore txarraren arrazoa aurkitu dutela dirudi:

alopregna-nolona ize-neko hor-mona, hain zuzen ere. THP bezala ezagutzen den hormo-na horrek estresaren inhibitzaile m o d u a n

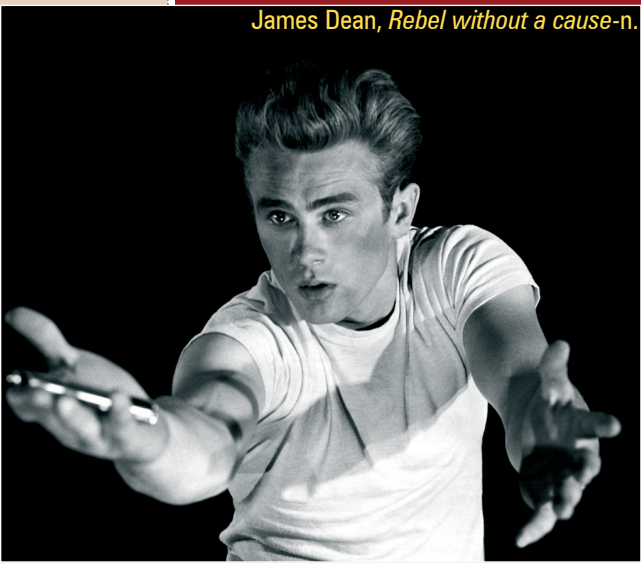
jokatzen du pertso-na helduetan, garunean kokatua dagoen GABA ize-neko hartzailearen bitartez antsietatea kontrolatzen lagunduz.

Hala ere, eta ikerketa berriaren arabera, eragin lasaitzaile horrek ez du funtzionatzen adoleszentzia garaian.

Zientzialariek adin diferenteetako saguak erabili zituzten beren esperimientuetan: 45 minutuz dimentsio txikiak zituzten zilindroetan sartu zituzten, ugaztunen urduritasuna gehitzeko. Behin kaiola horietatik atera ondoren, ikertzaileek ikusi zuten animalia helduek berehala errekuiperatzen zutela beren lasaitasuna; adoles-zenteek, aldiz, antsietate igoera jasaten zuten. Proiektuaren arduradunek espero dutenez, hurrengo esperimientuekin tratamendua bilatzen saiatuko dira, "aldaketa emozionalak ez baitira beti onerako izaten adoleszenteen osasunean".

James Dean, *Rebel without a cause*-n.

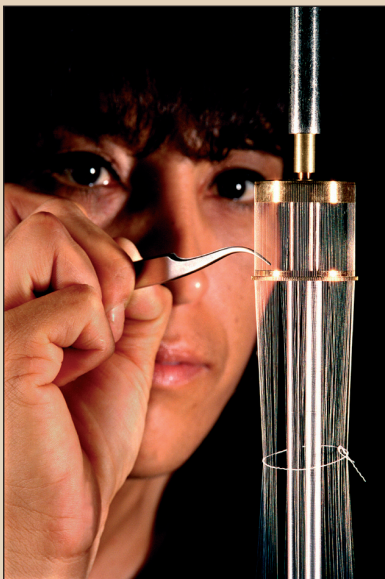

ZIENTZIA

Izotz beroa

IZENBURU MOTZA aukeratu dugu denok ditugun uste batzuk zalantzan jartzeko. Txiki-txikitatik ura hiru egoeratan topa daitekeela ikasi dugu: izotza, likidoa eta lurrina. Tira, honaino ondo. Kontua da izotza beti hotzarekin lotu dugunez, hementxe hasten dira jakintza klasikoaren aldaketak.

AEBetako Sandia Laborategian Z ize-neko makina bat dute. Makina horretan ura era bortitzean konprimatu zuten behin eta berriz. Ura konprimatzean berotu egiten da, baina konprimaketa oso handia denean ura solidotu (izoztu) egiten da eta bere tenperatura uraren irakite-tenperatura baino handiagoa izatera iristen da.

Ura konprimatzean berotu eta gogortu egiten da.

Jakin badakigu botila bat urez bete eta hozkailuan sartzen badugu botila apurtu egingo dela, izotzak likidoak baino bolumen handiagoa betetzen baitu. Baina arestian aipatu baldintzetan lortutako izotzak likidoak baino bolumen txikiagoa okupatzen du.

Antza denez presio handitan urak nano-segundo batzuk baino ez du behar izozteko eta gainera presio-mailaren arabera izotz-mota desberdinak sor daitezke.

Saiakera honek zalantzan jarri du espazioan eta beste planeta batzuetan topatutako izotzen izaera. Izan ere, izotz beroak, eratuko bada, oso baldintza bereziak izan beharko baitzituen garai batean.

Azken bitxikeria: 70.000 atmosferako presiotik haratago ia ezinezkoa da ura ez izoztea.

Uraren berri bagenuelakoan geu harro eta hara non atera diguten izotz beroa; Gure jakiteak, ez hauts eta ez izotz! **I**

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Nekazaritza-iraultza

NEOLITO AURRETIK dugu kaskoa, arin. Atzeratuta bizi gara geure ondarearen ezagutzari dagokionez. Guk lurra nola neurtu, banatu, gozatu eta berak nola gu hornitu, babestu, jantzi eta jantzi gaituenaz dugun ezjakintasunak izutzen nau. Eta galduko gaitu... kultura "aurreratuen" zingiradiko bitsetan.

Neo garai hori zertzen duen berrikuntza landareak eta animaliak etxekotzea, otzantzea izan zen. Nekazaritza-iraultza horren aurre hartako jaki aipagarrienak, egun dakigunerainoko indusketen mugarren barruan, hiru dira: hurra, ezkurra eta gurbeak.

Altamirako bisontek, Lascauxko behiak eta Ekaingo behorrak miresmen animistaz marraztu zituzten euskaldun haiek utzi zizkiguten otordu-hondar ugarietak hur oskolak dira. Ondo bertakoa izateaz gain urte guzirako jaki erreserba eta eraikuntza eta lanabesetarako zura aproposa ematen ditu hurritzak.

Ezkurrari azal mehea kendu eta ernamuinaz gaineko haziaren bi puska nagusien arrastoak azaltzen dira indusketetan; erre eta bere horretan edo ehota jateko ohitura omen genuen. Gerora kendu genien ezkurraren amei —arte, ametz, haritz, erkametz...— bere onena: zura. Bizitexea egiteko, burdina urtzeko eta espainiar eta frantses erregeen izenean mundua hankapetu eta harrapakin eta ospil etxeratzeko ontzietarako.

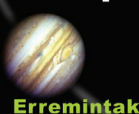
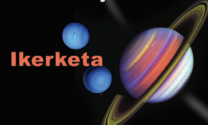
Eta gurbeak. Garai batean kanpoko azal edo oskolik gabe hortzei mamia erakusten dien edozein fruituri, gurbitzarenaren antza, gurbe deituko zitzaioala iruditzen zait. Frutarbola zabalduenak, landatu gabekoak berezkoak txertakak, Sorbus jendea eta sagar eta udare basak izango ziren. Maaltza edo udareondo basaren udaretza madaritza basaudareak atxerea edo astamadaria; sagarmakatzaren basate edo sagar basatia; otsalizarraren eta hostazuriaren pinporta gorriak eta maspilaren gurbea basagurbea eta azpila.

Txikiagatik ederrak izango ziren garai hartan. Gero etorriko ziren itxuraren premiak: fruitu handiagoak, gorriagoak, distiratsuagoak... klonazioarekin, Neolitoan.

JON URBE

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Ez dago bigarrenik

LONDRES, 1851. Ingalaterrako hiriburuak guztiak aho zabalik utzi nahi izan zituen historiako lehen munduko erakusketa antolatuta. Gobernu britainiarrek nagusitasun ekonomiko eta industrialak erakutsi nahi zuen; munduko herrialderik boteretsuena izaten jarraitzen zuela. Eta ez soilik lehorrean; oraindik ozeanoen jabe zirela jakinarazi nahi zioten munduari. Britainiarrek itsasontziak egiten onenak zirela sinesten zuten, eta horregatik *America* goleta erakusketan ikustea sekulako probokazioa izan zen eurentzat; goletaren diseinugile George Steers-ek munduko azkarrena zela esan zuen. John C. Stevens zen belaontziaren jabea eta New York Yacht Club-a (NYYC) sortu berri zuen. Great Exhibition-eko (Erakusketa Itzela) egitarauaren barruan ekitaldi berri bat sartzea erabaki zuten ingelesek: Wight uhartearen inguruan estropada egingo zuten Stevensen ontziaren aurka. Irabazleak urrezko ehun ginea balio zuen zilarrezko pitxarra jasoko zuen. Baina askoz gehiago zegoen jokoan. Kirol norgehiagoka baino, herrialdeen arteko borroka zen, garaileak itsasontzien diseinuan nagusitasuna frogatuko baitzuen.

Mantso samar irten zen ontzi estatubatuarra, baina gero erraz irabazi zuten hamalau ontzi ingelesei. Diotenez, Victoria erreginak estropada nola zihon galdetu zuen. *America* nagusitzen ari

zela esan ziotenean, bigarren zein zen galdetu zuen. “Ez dago bigarrenik”, erantzun omen zioten. Umiliazio handia izan zen. *The Times* egunkariak berak gogor kritikatu zuen etxeko marinelen ahulezia.

Handik aurrera zilarrezko pitxarrari eta, ondorioz, estropadari America's Cup deitu zioten, ez kontinentearen omenez, lehen desafio hura irabazi zuen belaontziaren ohoretan baizik.

Bigarren edizioa New Yorken egin zuten, 1870ean. *Cambria* ontzi ingelesak mendekua nahi zuen eta NYCKo hamazazpi ontziren kontra lehiatu zen. Hamargarren baino ez zuen egin.

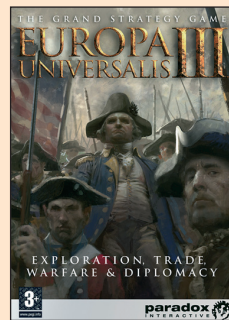
Urte batzuk geroago britainiarrek ahaleginean jarraitu zuten. 1886an *This-tle* goleta eskoziarra kaskoa estalita zuela iritsi zen AEBetako kostaldera. Ez zuten New Yorkeko taldeek euren diseinu berritzailea ikusterik nahi. Baina bertako egunkari batek urpekari bat bidali zuen, eta *Volunteer* ontzi estatubatuarreko kideak aretiroen sekretuaren berri izan zuten. *Volunteere*koek irabazi zuten, inork faboritotzat jo ez bazituen ere.

Mende eta erdian Amerika Kopako protagonistak ez dira soilik estatubatuarrek eta britainiarrek izan. 2003ko azkeneko edizioan, esaterako, *Allinghi* suitzarrak irabazi zuen; munduko itsas potentziarik handiena zein zen argitze-ko jaiotako lehia, itsasorik gabeko herrialde batek irabazi zuen. ■

Argazkian, 1920ko Amerika Kopa. Lehen Mundu Gerra amaitu berrikan, 1903az geroztik estropada jokatu zen estreinako aldia izan zen. Bigarren Mundu Gerrak ere norgehiagoka eten egin zuen, eta ez zen osterera hasi 1958ra arte.

ARRASTOAK

EUROPA UNIVERSALIS bideojoko sagaren hirugarren bertsioa salgai ipini dute dagoeneko. Ale berriak, bereziki, irudien aldetik egin du hobera –3D grafikoa erabiltzen dituen sortako lehen jokoak da–.

Berpizkundean eta erreforma protestantearen garaian dago kokatua jokoak, XV, XVI eta XVII. mendeetan, beraz. Mende horietan, kontinente zaharreko mugak etengabe mugitzen ziren, eta orain jokoak aldaketa horiek beste modu batera bideratzeko aukera ematen du.

Partida hasteko, jokalaririk herrialdea eta data aukeratu behar ditu (30 Urteko Gerra, esaterako). Orduan, mapa batek zehaztasun historiko handiz irudikatuko du aukeratutako garaiko egoera geopolitikoa. Aginte moduak, hitzarmen diplomatikoak, akordio komertzialak, Vaticanoarekiko harremanak... kontrola daitezke, baita, noski, horrelako jokoetan hain ohikoak diren kanpaina militarrek ere. Erabakiak hartzeko orduan, xehetasun txikiak ere ez dira ahaztu behar: Lotura diplomatikoak sendotuko dituzten ezkontzak hitzartzen edo inflazioa kontrolatzen ahalegindu beharko du jokalaririk.

Josu Arenaza
Industria Diseinuan Ingeniaria.
Fagor Hometekeko I+G+b
saileko disenatzailea.

nolako ikasketak,
halako etorkizuna

*"Produktuen ergonomiari
buruzko proiektua egin nuen
eta horretan nago lanean.
Oraindik oso arlo berria da"*

Jokin Apalategi

«PSOE inkisizio prozesua ez dela aski jabetu da eta prozesu demokratikoari eusten dio»

Ataun, 1943. Soziologian doktorea, filosofian diplomatua. Marxismoa eta arazo nazionala aztertu ditu, besteak beste. *Uztaro* aldizkariaren zuzendaria da. Psikologia sozialeko katedraduna da EHU'n. Politikaz, unibertsitateaz eta pentsamenduaz aritu gara, luze eta sakon.

1970 inguruan Parisen bizi zen Jokin Apalategi. *Nationalisme et question nationale au Pays Basque (1830-1976)* tesia burutzen ari zen. Tesiaren parte bat saiakera gisa 1977. urte aldean frantsesez argitaratu zuen, eta 1979an, berriz, gaztelaniaz. Lehen edizioaren 1.000 ale saldu ziren eta bigarrenaren 5.000. Liburua-ren hitzaurrea Jose Miguel Beñaran Ordeñanak *Argalak* idatzia da.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Gaizka Iroz

30 urte joan dira *Los Vascos de la nación al estado* liburua argitaratu zenuenetik. Zer duzu gogoan?

Oroitzapen asko. Tesia prekariedade handiz egindako lana da. Frankismo garaian informazioa biltzea oso zaila zen. Zirkuluz zirkulu eta per-

tsona ezagunen eskutik bildu nuen informazio guztia, modu xumean. Orokorrean bazegoen zerbait biltzea, ETArekin ingurukoaz, aldiz, ez zegoen ezer bildua. Ez zegoen, gaur bezala, bibliotekarik. Nik inbidia sanao diet atzetik etorri direnei, biblioteka ederretan ari direlako. Horrek gure mugak gogoratzen dizkigu, eta poza ere ematen digu, guk

"Argala oso-oso pertsona jantzia zen. Batez ere, jite edo izaera onekoa zen, oso malgua, elkarriketa zalea, oso abila, entzuten zekiena, asko entzuten zuen".

ezer gutxi zegoenean bideska bat ireki genuelako.

Liburuak harrera itzela izan zuen. Ondo saldu zen (6.000 ale bi hizkuntzetan), baina arazoak izan zenituen. Bai. Arazoaren arrazoiak politikoak izan ziren. Horrek errepresio handia ekarri zidan, ondorio latzak, liburu horrekikoak markatu ninduen. Gaztelaniazko edizioa 8-10 hilabetez legala izan zen, 5.000 ale saldu ziren, hilabetetik hilabetez gehiago saltzen ari zen eta Espainiako Entzutegi Nazionalaren debekua etorri zen. Ni ere atxilotzeko eta Madrilera eramateko agindua eman zuen. Zortea eduki nuen, aginduak Baionan harrapatu ninduelako. Miguel Castells nuen abokatu eta berak lagundu zidan kartzelari itzuri egiten. Castellsek Madrilan zituen abokatu lagun bitartez konpondu genuen nire kontrako auzipidetzea, bere buruaz beste egin zuen abokatu batek lagundu zidan bereziki. Gero jakin genuenez FRAPekea zen. Gazte-gaztea zen, bere heriotzak pena handia eman zidan.

Liburuaren hitzaurrea Argalak idatzia da. Nondik nora?

Biarritzten bizi ginen, sei urte Parisen bizi ondoren. 1974a zen. Handik etorri eta errefuxiatuak ezagutzen hasi nintzen, horien artean *Argala*. Nire emaztearen [Maite Idirin kantaria] auzokidea zen *Argala* [Arrigorriagakoa hau eta Ugaokoa Idirin]. Harreman berezia sortu zen gure artean, harreman lasaiak, eztiak...

Politikoki esan ohi den bezain jantzia al zen Argala?

Oso-oso pertsona jantzia zen. Esan den guztia gutxi da. Batez ere, jite edo izaera onekoa zen, oso malgua, elkarriketa zalea, oso abila, entzuten zekiena, asko entzuten zuen. Entzuteko zuen gaitasuna deigarria zen hain gaztea izateko, oso gaztea baitzen... [Hitzaurrea idatzi zuenean 24 urte inguru zituen *Argalak*].

Nola gauzatu zen hitzaurrea?

Berak bazekien liburua bukatzeaz nengoela. Etxera sarritan etortzen

zen, Ur semearekin jostetan pasatzen zuen denbora luze, jostatze-ko ahalmen hori oso deigarria egiten zitzaigun. "Lana bukatu diat eta hik hitzaurrea egitea nahi diat", esan nion behinola: "Zer esan didazu? Nik ez daukat horretarako kapaziterik". Nik "baietz, irakur ezak". "Baina ni ez naiz ikerlea", hark. "Ez, lasai. Ikerketa egina zegok, ona edo txarra. Hik hire prozesuaren lekukotasuna idatz ezak". "Saiatuko naiz" esan zidan. Eta ederki idatzi ere. 1974-75 urteak ziren.

Argalak ETAn izan zuen eragina aipatu ohi da, hura biziko balitz ETAre bilakabidea beste bat izan zitekeela.

Bai. Ziur aski. Haren eragina eta beste batzuen ere, bizi izan balira. Batzuek beren bizia luzatu ahal izan balute, mugimendu horretan gauzak beste era batera joan zitezkeela? Izan liteke. Balio handiko pertsonak izan dira. Haiek galtzeak ahuleziak ekarri ditu alde batean eta indartzea bestean. *Argalak* zuen kategoria nolakoa zen ezagututa, ziurrenik bide ezberdina markatuko zuen mugimenduan.

Garai hartako mugimenduetan eta ETAn ibilitako askok "ETari bukaera duina ematera mugatu beharko genuke gure asmoa", pentsatzen du gaur egun. Zuk zeuk?

Nire irudiko, bukaera autodeterminazio eskubidetik bereizten bada, analisisa ez da ona edo egokia. ETA amaituko da bere aldarrikapenak betetzearekin batera, finean, bere jarduna militarra izan arren, erakunde politikoa delako. ETA bide militarretik apartatu nahi badugu, erakutsi behar diogu posible dela autodeterminazioa gauzatzea, edo erabakitze eskubidea gauzatzea, berauek urratu duten bide horretatik kanpo gauzatzen ahal direla oinarritzeko eskubide horiek. ETA bukatzeagatik arazoa ez da bukatua. ETA desagerrarazteko kontua ez da berarekikoak nola bukatu behar diren aztertze soiletik etorriko, edo ez hortik bakarrik. Euren psikologia eta mundua kontuan hartuta ez

Errenteriako Ekitaldiak Maiatza

Zine Emanaldiak

Mothman azken profezia

Helduak

Maiatzak 10

Errenteria Hiria Kulturgunean, 19:30ean

Betizu izan artean

Haurrak

Maiatzak 12

Errenteria Hiria Kulturgunean, 11:30ean

Poesia astea

Maiatzak 14tik 20ra

Gune ezberdinetan

Antolatzailea: Mikelazulo elkarte

Eskolatik kalera jaia

Maiatzak 5

Koldo Mitxelena plaza, egun osoan

Laguntzaileak:

Aisialdi eta kirol elkarteak: Alai aisialdi taldea, Alaitasuna aisialdi taldea, Eureka gazte elkarte, Gaztedi Txiki gazteen elkarte, Gaztelan gazte elkarte, Orotarik aisialdi taldea, Errenteriako Atletismo Taldea (CAR), Ereintza-eskubaloia, Kultur Sustapen Elkarte, EPLEko pilota eskola, Touring futbol taldea, Urdaburu Mendizale Elkarte. **Herriko ikastetxeak:** Beraun Berri, Cristobal Gamon, Koldo Mitxelena, Langaiz, San Jose-Gurutze alabak, Telleri-alde ikastetxea, Orereta ikastola.

Ipuinaren ordua

Rau, Rau, Rau, ipuinak hamalau

Maiatzak 3

Bukaera amaigabeko ipuinak

Maiatzak 17

Ipuinen Itsaikara

Maiatzak 31

Haur liburutegian, 18:00etan

euskara zerbitzua
errenteriako udala

dut posible ikusten, hau da, irtenbidea emango die eurek ikusteak euren beharrik gabe herri honen aldarrikapenak gauzatzen ahal direla.

ETako kideen psikologia aipatu duzu, mundu autista dela esan ohi da. Zer diozu gaurko ETaz?

ETAren mundua, benetan, ez dut batere ezagutzen. Urte asko dira ETA harreman publikoetatik desagertu zela. Garai batean Iparraldean oso erraza zen jakitea nola pentsatzen zuten. Ni liburudendan (Zabal) egoten nintzen eta ETako militante asko pasatzen zen. Hitz egiteko interesa zuten, galderak egiteko, tenperatura hartzeko nolabait. Urte asko joan dira ETako militante bat ikusi ez dudala, hala denik jakinik behintzat. Oso zaila da ETA ezagutzea, harreman publikoetatik isolatua den mugimendua baita. Horrek berak beste mundu bat egin du psikologikoki. Horregatik zaila da egungo ETak nola erreakzionatu dezakeen asmatzea, oso zaila da.

Aldiak aldi, bake eta normalizatorako prozesuak zabaltu dira. Azkenaldian ETak su-eten iraunkorra adierazi du, Barajasko atentatua izan da ondoren. Zer balorazio egiten duzu gertatuaz?

Aznarren bigarren legealditik hasiko gara. UCDko Suarez eta PSOEk Gonzalezen ondoren, Aznarren PP boterera iritsi zen eta bigarren legealdian gehiengo osoz gobernatu zuen. Gehiengo osoak alderdi edo estatu batek barruan dituen joera erreprimituak agerrarazi ohi ditu, barruan dituen orekak hausten dira nolabait eta bere tripak ateratzen dira. Euskal Herriarekiko –demokrazia garaian– azaldua ez zen planteamendu berria agertu zen Aznarren eskutik. Hau da, sozial-demokraziak zeraman bidearekiko ezberdina. PPK argi eta garbi adierazi zuen: egin dira autonomia saioak, estatutuak, ongi, baina Espainiako Batasuna da printzipio funtsezkoa: 1. Autonomia –deszentralizatzeko denez– onartu beharreko fenomeno da, baina autonomia eta nazionalismoak bereizi behar dira. Nazionalismo mota guztiak, orokorrean, Autonomia Estatuaren kontrakoak dira PPrentzat. Ordura arte Estatuan jarrera hori agertu ez izanak ez du joera hori ez zegoenik esan nahi. Agertu zen eta Estatuak beste nazionalismoak suntsitzeko ager-

Jokin Apalategik EAJz duen iritzia: “*Statu quo*ak bost puntuko alorrean mugitzea eskaintzen badigu, ondo, baina saia gaitzen sei puntu lortzen, baina beti ere *statu quo* hori errespetatuz, beti sendo egonez”.

tu ere, garaipenez suntsitzeko gainera: garaipena eta negoziatzioa kontrajarriak dira. ETA garaitu behar da, hori da PPren Estatuaren printzipioa.

Espainiako historian errepikatu ohi den joera da, akaso.

Bai. Historian, esaterako, prozesu inkisidore bat ezagutzen dugu. Errege Katolikoekin hasi eta 1814 arte indarrean jarri zuten inkisizioa. Inkisizioa erregimen bat da erregimenean. Hau da, Estatuak politikaren prozesuarekin ados ez daudenekin amaitu behar da inkisizioaren bidez. Inkisizioaren datu historikoak ikaragarriak dira, hainbat herritarrek bere proiektuei, ideiei eta sinesmenei uko egin behar zieten, publiko egin ere, solemneki. Gaur ere, horren eskaera begi-bistakoa da, ezker abertzaleari orokorrean eta ETari eskatzen zaiena bereziki. Orain arteko beren prozesuari, errebindikazioei uko egitea da hori, eta prozesuak publiko izan behar du, inkisidorea. Salakuntza egin behar da, prozesu horretan ari diren pertsonen eskatzen zaie lagunak edo hurbilekoak akusatzen hastea, beren erredentzioa lortzeko. Baina inkisizioaren arabera erredimitze joko horretan sartzen bazara, zure burua “onartua” izango da, baina aurrez egindako falta guztiak ez zaizkizu behin ere barkatuko. Gauza bat da zu damutzea eta beste bat zure hobenak edo faltak barkatzea.

PPtik PSOEra aldean al dago?

“ETaren bukaera
autodeterminazio
eskubidetik bereizten bada,
analisi ez da egokia. ETA
bere aldarrikapenak
betetzearekin batera
amaituko da”

Bai. Handia. Baina horrek ez du esan nahi inkisizio prozesu horretan PSOEk inplikaziorik ez duenik. PSOE, gertatuak gertatu, boterera heldu zen. Arazoaren beste ikuspegi bat du. Alderdi Sozialistak nazionalismoa Estatuan integratu litekeela dio, ez da, besterik gabe, suntsitu beharreko fenomeno, baina ETA suntsitu behar dela dio. Ezker abertzalea berriz, suntsitu ez ezik, birrindu. Desagerrarazi. PSOEn ustez. Nazionalismoa integratu daiteke Katalunian bezala Euskal Herrian, demokratikoa denean, *zupillaz* bat gora behera, noski.

Zer prozesu mota gauza daiteke, orduan?

Bi prozesu gurutzatzen ari dira, nazionalismoarena eta ETarena. PSOEk prozesu inkisidorea onartzen du, Alderdi Politikoaren legea, kasu. Inkisizioak lege bereziak jartzen zituen, Francok ere bai. Helburuetan kointzidentziarik izan gabe, PPK eta PSOEk bitartekoetan bat egiten dute: prozesu inkisidorea mantentzen baitu PSOEk. Alabaina honek, aldi berean, prozesua burutzeko inkisizio prozesua ez dela aski jabetzen da eta prozesu demokratikoa mantentzen du. Hori da bere originaltasuna, bi prozesuekin jardutea, biak aldi berean martxan edukitzea.

Baina bake eta normalizazioa ekarriko ote ditu prozesu modu horrek?

Hori da kontua. Ez ote du batak beste trabatzen edo hausten? Biak batera gauzatu al daitezke?

EAJk zer rol jokatzen du bide horretan?

EAJren politika eta pentsamendua *statu quo*arena da, esan nahi baita: Estatuak markatzen duen mugan bizitzea, ertzeraino joan gabe eta ahal bada ertz hori harago mugitzen saiatzea: “*Statu quo* horrek bost puntuko alorrean mugitzea eskaintzen badigu, ondo, baina saia gaitzen sei puntu lortzen, baina beti ere *statu quo* hori errespetatuz, beti sendo egonez”. Baina EAJ berdin bost puntutan egon eta hirura pasa liteke, Estatuak hori agintzen badu konformatu egingo da.

Estatuak, antza, zero puntua delakoa eskatzen dio ETari, hau da, ETAk behin betirako su-etena eman dezala eta orduan hasiko da negoziazioa. Posible al da bide hori urratzea?

Prozesu soziopolitiko batean ez dago behin ere zero puntura itzultzerik. Prozesua gauzatzeko portaerak aldatu behar dira. Prozesu honetan psikologia handia behar da, ikuspegi garbia eta zuhurra. Alegia, ezker abertzalearen homologazioa etorriko da ezker abertzalea erakartzen den unetik, ez indarrez, inposatuz edo estutuz, inkisizio prozesu bidez ez da behin ere birrinduko. ETaren inguruak ezin du Estatua gaingitu, ados, baina Estatuak behin ere ez du ezker abertzalea zeharo garaituko.

Iteera zein da, orduan?

Hitzarmena lortzea. Prozesua ez da ezker abertzaleak bere errebindikazioei

uko egiten gauzatuko. “Bide batzuen ukoa” etorriko da jarrerak aldatzen badira, portaera prozesu bat irekitzen bada, ez da ideien prozesu soila izan behar, hori garbi izatea oso garrantzizkoa da. Deklarazioek ez dute prozesua azkartzen, jarrerak baizik. Portaeretan berrikuntza behar da, hori da prozesuaren termometroa.

Hori barneratuta al daukate Zapaterok edota Imazek?

Alde hau ez dute aski landua, nik uste, ez dut esan nahi ez dutela landu nahi. Nik nire lanbidea tarteko, PSOEko hainbat katedratiko ezagutzen ditut, eta lagunak ditut, baita PPkoak ere, eta nire ofizio barruan tokatzen zaidanean haiekin aritzea, ondo moldatzen gara, errespetuz, eta hitz egiteko kapaz gara. Orokorrean erakargarritasun politikoa ez dela aski landua ikusten dugu, demokraziak erakargarritasunez irabazi behar du gerra hau. Hortik are urrunago ibili eta zailagoa da arazoa konpontzea.

Ideiak eta bitartekoak behar dira, baina bereziki portaerak aldatu behar direla diozu. Denok baina.

Bai. Portaerak aldatu behar dira, eta portaerak gozatzeko ekarpenak egin behar dira, baina batez ere boterea daukanak egin behar ditu, Espainian nahiz Euskal Herrian. Jendeak bote-

reen portaera aldaketa antzematen badu, jendea prest dago prozesu bidean sartzeko. Ez dut dudarik. Bote-reak jendea egoera goxo horietan barrena konbentzitzen saiatu behar dira eta denon ideiek eta proiektuek lekua dutela agertu behar dute.

Ideiak eta proiektuak. Ezker abertzalearen aski errotuta al daude herrian?

Bai. Jende askok 50 urteko historia berezi honek edo fenomeno honek ekarri dituen ideia eta helburuekin – ETaren edo ezker abertzalaren ideiekin, edota baita ere kanpo dauden askoren ideiekin – funtzionatzen du. EAJn jende asko dago ezker abertzalearen ideiekin funtzionatzen duena, hasteko, bizitzaren parte bat ezker abertzalean egin duelako. Eta beste batzuek ere egin dute ideien sozializazio prozesu moduko hau, baita Alderdi Sozialistan ere.

Ezker abertzaleak erresistentzia garaian segitzen du hala ere.

Bai, indar handia du joera horrek. Euskal Herriak eta ezker abertzaleak belaunaldi berriak izango ditu. Jende berri horrek prozesu hau biziko du eta prozesua zapuzten bada, belaunaldi horiek arazoa bizi eta iraunaraziko dute orain arte bezala. Arazoa betirako enkoniatua geratzea da txarrena. Fenomenoak urteak eta urteak iraun ditzake. Estatuak abilak eta sentisiblerak izan behar dute. Lan politikoa, soziala eta psikologikoa egin behar dute jende guztia egin nahi duena egiteko tokia duela jabetu dadin. Bote-arearen portaera kontua da. ■

“EAJn jende asko dago
ezker abertzalearen ideiekin
funtzionatzen duena,
hasteko, bizitzaren parte bat
ezker abertzalean
egin duelako”

<http://www.argia.com/argia.astekaria>
helbidean, elkarrizketaren bertsio luzea.

**INGURU
ABENTURA**

- Abentura kirolak • Eskola kanpainak • Kanpamentuak • Ospakizunak
- Multiabentura • Prestakuntza ikastaroak • Bidaia antolatutak
- Bizikleta edo/eta mendi materialaren alokairua
- Neurriera egindako aurrekontuak

Harremanetarako telefono zenbakiak:
635 748 947 / 635 748 948 - Tel. eta Faxe: 945 288114
Martin Olabe, 6 - Behea - GASTEIZ
www.inguruabentura.com • info@inguruabentura.com

Uxarte
Nekazalturismoa

5 logela bikoitz bainugelarekin, telebista eta Wifia. Gosariak eta afariak

Untzila auzoa 01168 Aramaio ☎ 945 44 51 46 www.uxarte.net
Faxa 945 44 59 10 uxarte@euskalnet.net

Herri euskalduna ez dago salbu

Idiazabalgo (Gipuzkoa) herritarren %80ak daki euskara. Herri askotan bezala, euskaraz aritu, gutxiago aritzen dira. Idiazabaldarrek ez dute ikusi nahi datozen urteetan euskararen erabilerak nola egiten duen behera. Datorrenari aurrea hartzeko plana prest dute.

MADDI SOROA

Argazkiak: M. Soroa

Idiazabaldarrak euskararen erabilera bultzatzeko kanpainaren leloa eskutan dutela.

HIZKUNTZA BAT EZ DA GALTZEN ez dakitenek ikasten ez dutelako, dakitenek hitz egiten ez dutelako bai-zik". Ez zuen arrazoirik falta Artze zenak. Esaera makina bat aldiz entzuna dugun arren, euskaraz dakienak zoritxarrez, ez du beti euskaraz hitz egiten.

XXI. mende honetan euskara ikas-
teko zerbitzuak internet bidez eskain-

tzen dira, Argentinan eta Idahon euskal etxeak daude, Korrikak inoiz baino kilometro gehiago egin ditu... baina zerbaitek huts egiten du oraindik ere; euskara dakitenek kopurua eta erabilera kopuruak ez datoz bat. Hala gertatzen da Euskal Herriko hainbat txokotan eta baita Idiazabalen ere.

Idiazabal herri euskalduna dela ez du inork dudatan jartzen. Soziolinguis-

tika Klusterraren kale erabileraren neurketen emaitzei erreparatuz gero, ordea, ezagutza maila %80koa izan arren, erabilera %69koa da. Haurrak eta gazteak dira euskara gehien erabiltzen dutenak, %90. Heldu izatera iritsitakoan, ordea, %56ra jaisten da erabilera. Datozen urteetara begira, erabilerak beheranzko joera izango duela dio ikerketak. Hala, 2007an

Kontzientzia ala ohitura falta?

Ez da erraza euskararen erabilera-
ren gutxitzeari arrazoi zehatza
bilatzen. Italiarrek italieraz hitz
egiten dute, ingelesek ingelesez,
baina euskaldunak ez du besterik
gabe euskaraz egiten. Ezagutza ez
da berdin erabilera. Estatistikek
argi uzten dute euskararen erabi-
lerak etorkizunean gora egingo
duenik ez dagoela batere ziurta-
tua.

Idiazabalgo Euskara Planean
lanean diharduten ordezkariak iritzi
ezberdinak dituzte gaztelaniara
jotzeko ohituraren inguruan. Asier
Oiarbidek, Udaleko Kultura, Euska-
ra eta Gazteria zinegotziak, argi
dauka lanean eta tabernan egiten
duela herritar gehienak gaztelaniaz,
“urtetako ohitura” eta “euskarari
egozten zaion prestigio falta” jotzen
ditu horren arrazoitzat.

Idoia Illarramendi, Emun-eko tek-
nikariak, berriz, merkataritzan bali-
bide falta dagoela entzun izan die
sarri Idiazabalgo merkatariei. Oroko-
rean, hutsunerik nabarmenena ida-
tzizko harremanetan dagoela uste
du Illarramendik.

Anjel Oiarbide Illati euskara elkar-
teko ordezkariak, berriz, “euskarak
egunero beste hizkuntzekin duen
borrokaz” gain, “euskararekiko kon-
tzientzia falta” jotzen du gaztelaniaz
mintzatzeko arrazoitzat. “Askotan ez
gara konturatzen gaztelaniaz ari
garela edo zenbat erdarakada erabi-
tzen ditugun” dio Oiarbidek. Gazte-
laniara jotzeko ohituraren harira, Laz-
kao Txiki zenaren esaldi bat ekarri
du gogora Oiarbidek: “Egunen
batean euskaraz hitz egiten ari gare-
naren ustean, erdaraz hitz egiten
aurkituko dugu gure burua”.

herritarren %60,1ak euskaraz hitz
egiten badu ere, 2012rako %57,3ra
jaitsiko litzateke erabilera Soziolin-
guistika Klusterraren datuen arabera.

Antza, hiru punturen aldea ez da
alde nabarmena. Arrasateko Emun
aholkularitza enpresako teknikari
Idoia Illarramendik azaldu duen
moduan, ordea, “oso erraza da erabi-
lenak behera egitea, eta behin galdu-
takoa errekuaratu oso zaila izaten
da”. Egoera horren aurrean, euska-
ren erabilera normalizatzeko Euskara
Plana jarri zuten abian 2003an, izan
ere, zera dute buruan: “Haur eta gaz-
teek euskaraz hitz egiten dute, baina
helduek gutxiago, beraz, zer gertatu-
ko da haur eta gazte horiek heldu izat-
era iristen direnean?”.

Helburu zehatz eta garbia du
proiektu honek: euskaraz hitz egiteari
eustea. Prebentzio politika eraginkor-
ra abian jartzea izan da herritarren

apustua, horrexek kezkatzen baititu
Idiazabalgo herritarrek, “orain euska-
raz hitz egiten da, baina zer gertatuko
da hemendik urte batzuetara?”.

Idiazabaldarrek neurria egindako plana

Idiazabalgo hainbat gizarte arlotako
ordezkariak osaturiko mahaia adostu
ondoren, Euskara Plana martxan jarri
zen herrian. Helburu nagusia, 2006-
2009 artean euskararen normalizazioa
bultzatzea. Eusko Jaurlaritzaren Eus-
kara Biziberritzeko Plan Nagusia
(EBPN) eta Kontseiluaren Bai Euska-
rari plana hartu zituzten oinarri, egitas-
mo bateratua eginez. Herriko eragile
ugarik hartu du parte egitasmo horre-
tan eta herrirako plana, hau da, “oso
pertsonalizatua” adostu dute. Eragi-
leak honakoak izan dira: Guraso Elkar-
tea, tabernariak, Udala, dendariak, Illa-
ti euskara elkarteak, irratia, sozietateak,

Idiazabal herri euskalduna
dela ez du inork dudan
jartzen. Soziolinguistika
Klusterraren kale
erabilera neurketen
emaitzei erreparatuz gero,
ordea, ezagutza maila
%80koa izan arren,
erabilera %69koa da

kirol elkarteak eta alderdi politikoak.
Herritarrek nahiago izan zuten plan
orokorra aplikatu baino, herriko beha-
rretara egokituko zen plana diseina-
tzea. Ondoren, Emun aholkularitza
enpresa kontratatu zuten, Jarraipen
Batzordearen bitartez, herritarrek mar-
katutako illoak gauzatzeko.

Egitasmo horrek herriko hainbat
sektoretan ekintza planak jarri ditu
abian, beti ere, herritarren lehentasun-
en arabera. Esate baterako, lan mun-
duan, bai industrian eta baita merka-
taritzan ere, dokumentazioa,
errotuluak eta telefono deiak euska-
raz egiteko ekintza planak antolatu
dituzte. Aisialdiari dagokionez, tabe-
netan eta kultur guneetan sumatzen
den gaztelaniarako joera aldatu
nahian dihardute. Bide bera jorratu
dute familian, euskalduntze alfabetatzean eta administrazioan.

Azken batean, planak eguneroko
bizitzan gaztelaniara jotzeko ohiturak
apurka-apurka aldatu nahi ditu, eus-
karari eusteko eta etorkizunean eus-
kararen erabilera bermatzeko. Aurten
Euskara Planeko arduradunek herri-
tarrengana iristeko komunikazio kan-
paina bideratu dute. Beraz, hemendik
aurrera *Iep!* lelopean ezagutuko dute
idiazabaldarrek euskara plana. Kan-
painak euskararen gabeziez ohartara-
zi nahi du herritarra eta, era berean,
euskararekiko kontzientzia piztu. ■

Babeslea: Hondarribiko Euskara Zerbitzua

Bero-beroan

ONINTZA IRURETA

Euskara-japoniera hiztegia sarean

GOIHATA.COM web gunean dago hiztegia. Itzulpengintza, interpretaritza eta Japoniari buruzko aholkularitza zerbitzuak eskaintzen dituen enpresa baten web gunea da. 20.000 sarreratik gora ditu eta japonieraz hiru alfabetoan begira daitezke hitzak; kanji alfabetoan (idazkera tipikoa), kana alfabeto silabikoan eta romanji alfabetoan (japonieraz ahoskatzen dena alfabeto erromanikoan idatzia). Hitzak kontsultatzeaz gain, norberak sartu ere egin ditzake.

12-17 urte artekoentzat egonaldiak Bernedon

ARABAKO IKASTOLEN ELKARTEAK Hala Bedi irratiarekin lankidetzan antolatu ditu uztaileko egonaldiak. Uda giroan gazteak Arabara erakartzeko ikus-entzunezkoak hartu dituzte tresnatzat antolatzaileek. Dagoene-

ko gazte askok eman du izena eta egonaldiok iragartzeko bideoa jarria dute Youtuben.

Udan, film labur bat grabatuko dute, Gasteizko Hala Bedi irratiari irratiaioa egingo dute eta blogak egiten ikasiko dute. Gazteak Bernedora joateko irrikaz daude, sustatu.com-eko albistearen erantzunetan irakurri ahal izango dugunez.

Informatikari Euskaldunen Bilkura

MAIATZAREN 10EAN egingo dute Informatikari Euskaldunen VI. Bilkura, Miramongo Teknologi Elkartearen, Donostian. IEB07 Udako Euskal Unibertsitateak antolatu du eta aurten gai nagusia web 2.0 izango da.

Nafarroako Irratiak

NAFARROAKO irrati euskaldunen sarea sortu berri da. Nafarroa Garaian aritzen diren sei irrati elkartu dira: Xorroxin, Belexe, Esan Erran,

Karrape, Aralar eta Euskalerrria Irratia. Elkarlanean egiteko honako asmoak dituzte: irrati teknologiak eguneratu eta digitalizatzea, programazio trukaketa eta online emititzea. Web gune bateratua hauxe da: www.nafarroakoirratiak.com

Irakurri, Gozatu eta Oparitu

IZEN HORI DUEN egitasmoa jarri du abian Topagunea Euskara Elkartearen Federazioak. Hainbat euskara elkarte, udal liburutegi eta liburu denden laguntza izango du. Erabiltzaileek 100 liburu izango dituzte udal liburutegiko apalategian aukeratzeko, horietatik 90 herri guztietan berdinak izango dira, Patxi Zubizarretak aukeratutakoak, eta beste 10ak herri bakoitzean aukeratu dira. Irakurritako liburua uzterakoan, irakurleak norbaiti oparitzeko deskontu txartela jasotzeko aukera izango du. Egitasmoa hasi berria da eta hiru hilabete iraungo du.

BAHEA

Katixa Agirrek *Diario de Noticiasen* esanak:

“Lehenengo lana atera berri duen idazlea naiz, eta azken sei aste hauetan hedabideen arreta izugarria jaso dut. Bi-hiru elkarriketa astero: egoera imajinaezina liburua gazteleraz idatzi izan banu. Medio horiek, baina, euskaltzaleak dira, edo euskal-kuota bat bete behar dute; egoera artifizialetan sortzen dute”.

Eneko Olasagastik *7Kn* esanak:
“[Jaun eta Jabe] Orduan onartu baldin baziguten, euskaraz zelako izan zen. Bestela ez zuten utziko. Euskaraz egiteak asko murrizten zuen kontua, eta horrela PP eta PSOEk ez zekiten kasik bazenik ere. Jaun eta Jabe-k gauza asko esateko askatasuna eman zigun. Sailaren eduki politikoa oso argia zen eta horixe zen, hain justu, interesantea egiten zuena. Garai hartan inork ez zuen umore politikorik egiten, inon”.

Mahai tresnak eta Busturialdea

Gernikan kokaleku nagusia duen mahai tresnen sektoreak krisi gogorra jasan du azken hogeita hamar urteotan. 1.600 langile ziren garai batean eta orain Jypsa enpresak (Dalia mahai tresnak) 95 langile ditu eta Maltak 90. Idurgo enpresa duela urte batzuk itxi zen. Bizkaiko Foru Aldundiak 19 milioi euro jarriko ditu eta plan berria jarriko dute abian. Asmoa Jypsa eta Maltak bat egin eta 185 langileetatik 150 batzea da. Sektore honentzako irtenbideak bilatzea ona da, kontuan izanda Busturialdean duela kokagune nagusia eta bestela ere, ekonomia eta industria jota baitaude eskualde horretan. Armagintza sektorea Busturialdekoka da baita ere; Astra enpresa zuen buru, baina desagertu zen enpresa hura. Arrantza eta kontserba sektoreak ere badira eskualdean, baina arazoak dituzte. Aipatu ditugun sektore horietan milaka lanpostu galdu

dira. Azken asteotan hain justu, hainbat ekintza izan da Busturialdean eskualdeak biziraun dezan aldarrikatuz.

Dena dela, Foru Aldundiaren operazio hori gardena izatea bermatu beharko litzateke. Ahaldu nagusiak zera esan du: “Hemen ez dago pelotazo urbanistikorik eta Jypsaengandik eskuratuak lurrak publikoak izango dira”. Lur horietan etxebizitzak eraiki ditzake Foru Aldundiak, etxebizitza plana baitu. Intentzio horiek egi bihurtu daitezkeen eta balizko “pelotazo”rik gerta ez dadin, herritarrek etengabe kontrolatu eta zelatatu beharko dute. Eta bukatzeko galdera bat: mahai tresnen sektorea eta enpresak kudeatu dituztenek ez dute inolako erantzukizunik? Eta erantzukizunak baldin badituzte konturik hartu ahal?

Juan Mari Arregi

XABIER LETONA

MALTZAGATIK

Zapaterori jarritako erronka

HAUTESKUNDEETARAKO

ezker abertzaleko zerrenden legezkotasunaren zurrumbiloa bizi da egunotan betebete. Zalantzarik handiena da ea ANVko zerrendek Alderdien Legearen langa pasatzea lortzen duten ala ez. Aspalditik da ezaguna ezker abertzaleak zerrenda bikoitzaren jokoari helduko ziola, horretarako sigla batzuk edo besteak erabiliz.

Zerrenda 'kutsatu' eta zerrenda 'garbien' jokoak alegia. Ez

zen ezaguna ANVko zerrendetan ere tokian tokiko Batasuneko jende ezaguna joango zela.

Interpretazio desberdinak izan ditzake Batasunaren jokamolde honek, baina nagusienak azken hilabete luzeetan errenka dabilen bake prozesuari begira jartzen gaitu. Duela urtebete nekez irudika zitekeen Batasuna edo bere ordezkoren bat ez zela hauteskundeetan izango. Barajasekoa eta gero oso gaitza ikusten zen Batasuna edo ordezeko zuzen bat hauteskundeetan egon ahal izatea, baina hala ere oso argi zegoen ezker abertzaleko alderdiak hauteskundeetan izateko moldea termometro oso garrantzitsua izango zela. Eta heldu da ordua. Jadantik

Maiatzaren 16an aztertuko du Espainiako Auzitegi Gorenak ASB legeko alderdia den ala ez.

badakigu ASB ez dela izango hauteskundeetan, Espainiako Auzitegi Gorenak maiatzaren 16an aztertuko baitu legekoa den ala ez. Jakina, orain ez aurkezteko aukerak bere garrantzia du, baina Auzitegi Gorenak legekoa dela erabakiko balu 2008ko Espainiako hauteskunde orokorretara aurkezte ahalbideratuko luke. Ez da eszena-toki posibleena orain "de facto" zerrendak atzera bota eta gero Gorenak legeko egitea, baina ezin da erabat baztertu.

Erabaki horren aurretik, hala ere, garrantzitsuagoa izango da ANVko zerrendei buruz erabakitzen dena, hor ere ezker abertzaleak desafioa luzatu baitio Jose Luis Rodriguez

Zapaterori: onartzen badira prozesuaren irakurketa baimonkorragoa egin ahal izango da eta alderantziz bada, prozesua oso kolokan dagoela interpretatu behar da. Gara-ri emandako azken elkarrizketan uneari emandako garrantziaz ere jardun zuen ETak eta ezker abertzaleak hauteskundeetan parte hartzerik izan ezean erantzuteko aukera aktiba zezakeela iradoki ere bai.

FRANÇOIS BAYROUREN botoemai-leek zer egingo duten 6an, hor da Frantziako lehendakariaren hauteskundeak gakoak. Bayrouk berak publikoki ez du ez Ségolène Royal ez Nicolas Sarkozyren aldeko botorik eskatu, baina bai adierazi du argi duela nori ez dion botorik emango: denek interpretatu dute hori Sarkozy dela. Besteak beste, *Soud-Ouest*-eko web gunean Bayrouk martxoaren 16an utzitako esaldia argitaratu eman du: "Ezin dira aurkitu Sarkozy eta ni baino pertsona desberdinagoak". Bertan azaltzen du Sarkozyk 2004an Chiracen aurkako aliantza proposatu ziola eta nola eta zergatik eman zion berak ezetza.

gure!
arteak
euskaraz

Bizkaiko Foru
Aldundia
Diputación
Foral de Bizkaia

Lehortearekin aberatsak ere egarritzen dira

Ur eskasia herrialde txiroen arazoa bakarrik ez da. Europako bazter askotan oso larria da jadanik. Ipar Amerikan, Nazio Batuen Erakundeak berak, AEBen eta Kanadaren arteko krisia aurreikusi du, lehenaren ur beharra dela eta. Klimaren aldaketa eta uraren kudeaketa txarra direla medio.

MARC LAIMÉ KAZETARIA DA, eta *Le Monde Diplomatique* aldizkariak bere webgunean erredaktore eta kolaboratzaileekin ipini dituen bloketako bat egiten du: *Carnets d'eau*, euskaraz “Uraren koadernoak” edo “Urezko kaierak” esan genezakeena. Laimé jakintsua da ur kontuetan. *Le Dossier de l'eau: pénurie, pollution, corruption* plazaratu zuen 2003an eta *Eaux glacées* (“Ur izoztuak”) izeneko bloka dauka martxan.

Carnets d'eau horretan uraren urritasunak munduan zehar sortu dituen tirabirak aipatu ditu, baina herrialde aberatsetan zentratuta. Artikulu baten tituluak dio “Uraren krisia: herrialde aberatsetan ere bai” eta besteak “Estatu Batuak Kanadako uraren egarri dira”. Lehenaren sarreran idatzi duenez, “gainerako herrialde garatuak bezala, Europa ez dago ur faltaren arriskutik libre, nahiz eta iruditu ohi zaigun hori herrialde txiroen kontua baizik ez dela. Klimaren beroketa, antolakizun desegokia eta baliabideen kudeaketa txarragatik, herrialderik aberatsenetakoak ere mehatxupean daude. Okerragoa dena: oraindik milaka haur hiltzen dira Europar uragatiko gaixotasunen ondorioz”.

Europa zentzurik zabalenean hartuta, oraindik 140 milioi herritarrek etxean ez daukate ur egokirik. Populazioaren %16k alegia. Batik bat Ekialdeko Europako eta Sobiet Batasuna zeneko 17 herrialde aipatzen ditu Lai-

mék, Osasunaren Munduko Erakundearen irizpideei jarraiki. Hurbileneakoak Albania, Bosnia-Herzegovina, Bulgaria, Mazedonia, Polonia, Errumania, Serbia, Montenegro, Eslovakia eta Turkia dira, eta urrutikoenak Armenia, Azerbaijan, Georgia, Kirgizistan, Uzbekistan, Tadjikistan eta Turkmenistan. 13.000 ume hiltzen dira horietan guztietan urtero urarekin zerikusia duten gaixotasunengatik.

Egia da herrialde horiek gehienak Europaren periferiakoak direla, baina munduko zentroko aberatsenak ere badute zerekin kezkatua. World Wildlife Fund fundazioaren 2006ko txosten bat aipatu du Laimék, “Rich countries, poor water” – “Herrialde aberatsak, ur pobrea” – izeneko. Horretan aipatzen dira Australia, Espainia, Britainia Handiko zenbait eskualde, AEB eta Japonia bezalako kasuak. “Ekonomian aberats izateak ez du esan nahi derrigor ur asko edukitzea”.

Europar, Atlantiko aldeko herrialde askotan behin eta berriro ari dira gertatzen lehorteak, eta bitartean, mediterraneoan, masa-turismoak eta laborantzak arriskuan jarri dituzte ur baliabideak. “Espainiak –dio zehazki Laimék– azken urteotan jasan du egoera bereziki kritikoa: esportazioari begira hegoaldean antolatutako nekazaritza intentsiboagatik, eta etxegintzan dagoen eromenagatik, Ipar Europako jubilatuentzako milaka eta milaka etxe-

Uragatiko borroka tropikoen inguruko herrialde atzeratu eta txiroen kontua direla uste da, baina inguru garatuetan ere hasi dira arazoak eta gatazkak berotzen. Europar –Espainia lekuko– eskualdeen arteko borroka areagotu dira, batzuek beren industria eta zerbitzuetarako besteek dauzkaten iturriak berenganatu nahi dituztelako. Estatuaren artean berdin. Adibidez, Kanadaren eta gero eta egarri handiagoz dabilzan AEBen artean. Australia aberatsean hondamendia ari da gertatzen urteotan, lehorte luzea dela medio. Basoetan suteak pizten dira behin eta berriro, eta soro zabaletako laboreak arriskuan daude uraren gazitzeagatik. Argazkian, Australiako Wambo Shire eskualdeko laku bat. Afixak dio: “Aintzira eski, ontzi motordun, ureko motor, eta abarrentzako itxita dago, uraren maila apalagatik”. Idatzi txit optimista, irudiak erakusten duenez.

bizitza luxuzko ari baitira eraikitzen. Anglosaxoien estiloan antolatutako urbanizazioetan milaka golf zelaik irensten dituzte dauden iturri guztiak”.

Herrialde garatuaren artean, Australia handia izango da denetan elkorrena, eta jasaten ari diren lehorte izugarriak gain bertako uren gazitzeak arriskuan jarri ditu labore eta soroak. Japonia berriz, ur askoren jabe da baina edaritarako behar duen iturri askotan kutsadura arazo larriak dauzka. Eta AEBetako eskualde askotan naturak eskaintzen diena baino askoz gehiago behar dute. “Leku aberatsenak ere zigortzen dituen krisi honek erakusten du ongizate materialak eta azpiegituren ugaritzeak ez dutela inor babesten ur eskasiaren, kutsaduraren, klimaren aldaketaren edo idortearen atzaparretatik, eta erreka, ibai eta hezeguneen babesak edo urez betetzeko moduko ordokiak berreskuratu beharra ez dagoela beste ezerekin ordezkatzetik”.

AEBek Kanadako iturriak nahi dituzte

“Estatu Batuak Kanadako uraren egarri dira” artikuluan Marc Laimék esplikatu duenez, AEB ahaleginak egiten ari da Kanada eta Mexiko kontinentzako uraren komertzializazio masiborako partzuergo estrategikoa osa dezaten. Gai honetan Washingtoneko agintariek Mexikokoak alde dauzkatela dirudi, baina Kanadakoek orain arte uzkur agertu dira. 2007ko

honetan AEB berriro kanadarrei presio egiten hasi dela dio Laimék.

Martxotik hasita uda bitartean, bilkura pribatuak antolatu dira “North American Future 2025 Project” egitasmoaren inguruan. Horietan Kanada, AEB eta Mexikoren integrazio ekonomiko estuagoa bultzatzen da. Argigarria da jardunaldiok AEBetako eta Mexikoko gobernuek finantzatuak izatea, eta aldiz Kanadakoak ez. Antolatzaileak Washingtongo Center for Strategic and International Studies izeneko *think-tank*a –aholkulari elkarte–, Conference Board of Canada eta Centro de Investigación y Docencia Económicas mexikarra dira. Heldu den abuztuan Albertan hiru herrialdeetako buruzagi nagusiek burutuko dute azterketa.

Proiektuaren arduradunak hau deklaratu omen dio irratia bati: “Denok

dakigu AEB ur faltan egongo direla. Eta denok gara jakitun Kanadak asko daukala. (...) Inork ez du bortxatuko Kanada bere ura saltzera. Proiektu hau analisi ahalegin bat da, ez besterik”. Zuhur mintzatu da, Kanadan gai honek zer nolako kezka sortu duen badaki eta.

Apiril honen 27an bildu dira Kanadako Calgaryn proiektu horren mamiaren kontra dauden ingurumenaren aldeko mugimendu batzuk. Baina horiez gain, Nazio Batuen Erakundearen klimaren aldaketarako batzordea ere kezkatuta dago. Honen informe batek dio AEB Kanadarekin gatazkan sartuko dela, haren Midwest –ipar-erdi aldea– egarriz gero eta itoago denez yankiek Laku Handietako emaria bereganatu nahiko dutelako.

Ez bakarrik ingurumenaren militanteak, estrategiaren ikerleak eta agintariak ere kezkatuta daude kontuokin Kanadan. Beraietako batzuen hitzetan ageri da gatazka dagoeneko hasia dela. Kanadaren subiranotasuna eta independentzia defendatzeko herritar famatu batzuek sortutako erakundea da The Council of Canadians, eta bere kidea den Maud Barlowek esan du: “Aipatzen dugun proiektu horrek erakusten du AEBetako gobernuak eta bere *think-tank*ak ari direla planteatzen ura ez kanadarrona balitz bezala baizik eta Ipar Amerika osoarena balitz moduan”. Council of Canadiansek gobernuari eskatu dio elkarrizketa horiek eten eta bertako parlamentura eraman dezala gaia, argitan eta luze aztertzeko.

Kontua da Kanadaren lurretan dagoela munduko ur geza guztiaren %20. Baina bertako herritarrek beldur dira dauzkaten aintzira eta ibai guztien edukiak desbideratzen badira %7an geratuko direla. Gainera, Kanadan bertan ere mendealdean hasiak dira lehorte arazoekin.

Oraingoz AEBek mexikarrekin segiko dute elkarlanean, baina Kanada gero eta gehiago estutuko dute. NBEaren aipatu txostenaren arabera, ur behar gero eta larriagoa izango dute yankiek. Adibidez, milioika lagun asetzen dituen Texaseko akuiferoa jadanik %40raino omen dago murriztua. Eta Estatu Batuetako lurpeko ur-erreserba handiena, zortzi estatuko iturrietarako beharrezkoa den Ogallalakoia, agortzen ari da. ■

<http://www.argia.com/nethurbil.php>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

K A L I T A T E A

**Produkturik
onenak,
Zinkunegi Optikan**

Aukerarik
zabalena
bettaurreko graduatu,
ukipen-lente,
audiofono eta
eguzkitako
bettaurrekoetan.

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani, 4 - 20004 DONOSTIA
e-posta: zinkunegi@euskalnet.net
TEL.: 943 420 624

Jose Ignazio Ansorena

Berriro noria bueltaka

H

auxe da azken garaiotan dudan sentsazioa etxeko politikaren inguruan: noria berriro bueltaka. Aurreratzen ez duen gurpila. Ez dakite eta ez dute nahi –jakin eta nahi behar duten horietxek– inertzia absurdu eta itxi hori apurtzen. Bitartean, hainbeste buelta emanda, gehienok zorabiatuta eta nazkatuta gaude. Gonbitoka hasteko puntuan. Batzuen gainean egiteko aukera balego sikiera.

Aste honetan ere batzuk sinatzera joan gara herri plastaformen (ez da akatsa) aurkezteko eskubidearen alde. Nahiz eta erabakita dugun beraiei botorik ez ematea. Beste asko sinatzera joango dira, joateko gogo handirik ez duten arren. Ulertuko al dute entenitu behar dutenek –bi aldetakoek noski– gure ekimenaren mezua? Ezetz egingo nuke.

Okerrena. Atzetik dena erabakita duten susmoa. Berriro ere, antzezpen nazkagari baten aurrean gaudela. Alde batekoek badakite –txatxu pistoladun arriskutsu pare batek ez bestek– tiroka jarraitzea, krudelaz gainera, erridikulua dela eta okerreko bide-tik garamatzala. Bestaldekoek ere, gizartearen asmoak bortxatuta, etorkizunik ez dutela.

Baina biek pentsamendu bera dute: ezinbestekoa denez, eta kontrarioak ere beharra duenez, nik estutu egingo dut bidean ahalik eta botere eta jarraitzaile gutxien gal dezadan. Bidean etorkin pare batzuk akabatu behar badira, edo euskal gazte batzuk torturatu behar badira, zer egingo diogu? Halakoxea da bizitza. Hori festa higuigarria.

– “Eta kartzeletan dauden presoak eta haien familiak?”.

– “Tenple handikoak dira, ohituta daude sufritzen”.

– “Eta beldurrez bizi direnak?”.

– “Horiek ere aspaldiko ohitura dute, eutsiko diote gehiago”.

– “Tarteka komisariatik pasata astindu batzuk hartu eta gorputzean betirako izua sartuta ateratzen direnak?”.

– “Leialak dira noski. Ulertu beharko dute, herriaren onerako egiten baitugu”.

ALBERTO ELOSEGI

Niri aspalditik nazka ematen didate noriazale batzuek zein besteez. Estimatu dion noriatik salto egiteko ausardia duenari. Inork hautsi beharko du ba inertzia bidegabe eta aspergarri hori.

* * *

Plataformen aldekoa sinatu dudan bezala, hau idazten hasi aurretik Maria San Gili eskutitz bat sinatu eta bidali diot. Minbizia duela aitortu baitu prentsaren aurrean. Eta nik osasuna opa nahi diot, eta bizipoza.

Nire usteetatik ezin urrutiago dago Maria. Askotan fanatismo puntua ere igartzen diot, bere egoeran –nagusi eta lagun zuen Gregorio Ordóñez, ondoan eserita zuela akabatu baitzuen ETAk–, ulergarria neurri batean. Baina, aldizkari honetan bertan kontatu nuen, bihotzekoak jo ninduenan bera izan zen ohartxo bat, arrosa txorta batekin, bidali zidan aurrenekoa. Donostiako Udaletxeko lanean, nirekin eta nire lankideekin beti izan da pertsona atsegin eta abegi onekoa. Benetan azkar eta ondo osatzea opa diot.

* * *

Ez da bera izango noriatik salto egingo duena. Berak noriarik ere ez luke nahiko. Saiatuko dira bera eta bere kideak oztopoak jartzen eta jarriko dituzte oraintsu arte

bezala. Duda egiten dut hala ere, oztoporik gogorrenak beraiek jarritakoak ote diren.

Oztoporik zailenak, gizarte ia osoaren gogoz kontrara, denaren gainetik duten botere neurriari eutsi nahi dioten horietxek jarriko dituzte. Beraiek eragindako kaltetuen begietan inoiz hondoratu ez direnak.

Biktima asko dago gure artean. Gehiegi. Eta jarraituko dute izaten. Gure izenean negoziatzen ari direnek ez dutelako onartzen pertsonak ideien eta botere gosearen gainetik egon behar dutela. Axioma soil eta oinarritzko hori beren buru-bihotzetan sartzen ez dugun arte, alferrikako biktima asko izango dira.

Ondoriozko beste axioma: biktima guztiak dira alferrikakoak. ■

Biktima asko dago gure artean. Gehiegi.

Eta jarraituko dute izaten. Gure izenean

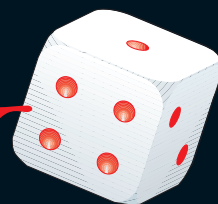
negoziatzen ari direnek ez dutelako onartzen

pertsonak ideien eta botere gosearen

gainetik egon behar dutela

ASTE HONETAKO

zozketa

Su ta Gar

Diskografia osoa
opari

www.sutagar.com
sutagar@sutagar.com

1

Argonz etxea landetxea

Asteburu pasa
bi lagunentzat

Urzainki, NAFARROA

www.argonzetxea.com

2

Donostiako Aquariuma

5 harpidedunentzat
bina sarrera

Carlos Blasco de Imaz Plaza, 1
Donostia GIPUZKOA

www.aquariumss.com

3

Inguru Abentura

2 lagunentzako
"puenting jauzia"

San Juan kalea, 18
Albeniz, ARABA

www.inguruabentura.com

4

illimani

2 liburu opari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

JOLASTOKI JATETXEA

- Enrike Manzanas Miralles (Orio)

BENTAZAR NEKAZALTURISMOA

- Leire Goenaga Uzkudun (Errezil)

MY JOK WORLD

- Izaro Ormazabal Galárraga (Idiazabal)
- Narcisa Urreiziti Basterretxea (Mutriku)
- Ramon Iriondo Bergara (Hernani)

2 MOKOGORRI ETA NAIROBITARRA

- Josu Aldama Larena (Bitoriano)
- Txebis Gorritxategi Gorosabel (Ermua)

LARRIALDIETARAKO IRTEERA

- Juan Luis Etxaburu Arrizabalaga (Iruñea)
- Iñaki Markotegi Intxausti (Errenteria)
- Eunat Institutoa Mintegia (Iruñea)
- Arrigorriagako BHI Institutua (Arrigorriaga)
- Galder Perez Gonzalez (Bilbo)
- Asier Ruiz Nuñez (Igorre)
- Zubiarte Euskaltegia (Uhartea)
- Unai Bergaretxe Leibar (Arrasate)
- Gorka Bueno Mendieta (Bilbo)
- Xabino San Sebastián Murua (Oñate)

Kultura bizi

gizarte ekintza

kultura

Kultura bizi eta gozatzea, gure ohitura, arte eta tradizioekin bat egitea, gu gipuzkoarron izakera eta sentikeraren agergarri eta adierazgarri direnez. Horrexegatik, Gipuzkoan antolatzen diren arte-ekimen eta kultur ekitaldiek beti daukate gure babes osoa. **kutx**aren babes.

zer nahi duzu bihar?